

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**BEYAZBULUT DERGİSİNDEKİ
KURGUSAL METİNLERDE
KARAKTERLER ARACILIĞIYLA VERİLEN
İLETİLER**

Yüksek Lisans Tezi

Bekir Sittık KILIÇ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ

Erzincan 2017

TEZ BİLDİRİMİ

"Beyazbulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler" isimli "**Yüksek Lisans**" tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Bekir Sıttık KILIÇ

TEZ KABUL TUTANAĞI

TEZ KABUL TUTANAĞI

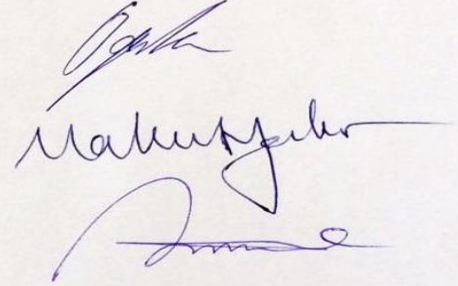
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, Türkçe Eğitim Anabilim Dalının Türkçe Eğitimi Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri : Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ

Jüri : Yrd. Doç. Dr. Yasin Mahmut YAKAR

Jüri : Yrd. Doç. Dr. Nurşat BİÇER

BEYAZBULUT DERGİSİNDEKİ KURGUSAL METİNLERDE KARAKTERLER ARACILIĞIYLA VERİLEN İLETİLER

Bekir Sıttık KILIÇ

**Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Bölümü
Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi,**

Ağustos 2017

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ

ÖZET

Sınırları belli bir dünyada yaşayan çocuğun dünyası başlangıçta anne, baba, ağabey, abla ve arkadaşları ile sınırlıdır. Bu dönemde çocuğun davranışlarının çoğunu yakın çevresinde bulunan kişiler etkiler, çocuklar onları kendilerine rol model alırlar. Okumaya başlayan çocuğun sınırları genişlemeye başlar ve ona yepyeni dünyaların kapıları açılır. Çocuklar, çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan karakterler aracılığıyla farklı insanları tanır. Okuduğu kitap, roman, hikâye ve dergilerde karşılaştığı kahramanlar aracılığıyla yeni kişilerle tanışır. Okuduğu karakterlerle özdeşim kurar, kendisi ile olan ortak yönleri bulur, farklı yönlerini karşılaştırır. Bu metinlerde geçen karakterlerle yakın bağlar kurar. Metinde geçen bir olaya veya duruma karşı karakterin verdiği tepki, olayı yorumlayışı, sorunu çözme şekli ya da olay karşısında takındığı tavır, çocuğu çeşitli yönlerden etkiler. Benzer durumlarda çocuğun aynı tepkiyi, davranışı göstermesine sebep olabilir. Muhtevasında birçok edebî tür barındıran çocuk dergileri çocuk edebiyatının önemli kaynaklarından. Özellikle dergilerdeki kurgusal metinler aracılığıyla farklı karakterler, farklı olaylar içerisinde sunulabilir ve bu yolla çocuğun olumlu bir kişilik geliştirmesine yardımcı olunabilir. Bu çalışmada sekiz yıl internet ortamında yayın

yapan ve 2013 yılında ilk kez basılı olarak yayımlanmaya başlanan BeyazBulut dergisinde yer alan kurgusal metinler aracılığıyla verilen iletiler incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla ilk on üç sayı doküman analizi deseniyle incelenmiş, iletiler başlıklar altında toplanmıştır. Sonuç olarak incelenen dergilerdeki kurgusal metinlerde verilen iletilerin bazılarının, olumlu yani çocuk gerçeğine uygun özellikler gösterdiğini bazı karakterler aracılığıyla verilen iletilerin ise çocuk gerçekliğine uymayan, kalıplaştırıcı, idealize karakter özellikler gibi olumsuz mesajlar verdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: çocuk edebiyatı, kurgusal metin, karakter, BeyazBulut Dergisi.

**MESSAGES CONVEYED VIA CHARACTERS IN THE FICTIONAL
TEXTS IN BEYAZBULUT MAGAZINE**

Bekir Sittık KILIÇ

**Erzincan University, Institute of Social Sciences, Department of Turkish
Education**

M. A. Thesis, August 2017

Thesis Supervisor: Assist. Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ

ABSTRACT

The world of children living in certain borders is initially limited to parents, siblings, sisters and friends. In this period, the majority of the child's behaviour is affected by the people in the immediate vicinity, and the children take them as role models. The boundaries of the child who begins to read start to expand and the gate of new worlds open up to him/her. Children recognize different people through characters in children's literature works. They meet new people through the characters they encounter in the books, novels, stories, magazines they read. They identify with the characters they read, they find something in common with them and they compare their different aspects with these characters. They establish close links with the characters in these fictional texts. The characters' reaction to a situation or condition, his/ her interpretation of the situation, the way he/she handles with the situation or problem, affects the child from various aspects. This may cause the child to react in the same way in similar cases. Children's magazines that contain many literary genres are important sources of children's literature. Particularly, different characters can be presented in different events through the fictional texts in the magazines and in this way they can help the child to develop a positive personality.

In this study, the messages conveyed via fictional texts in the BeyazBulut magazine, which was published online for eight years and printed for the first time in 2013, were attempted to be examined. For this purpose, the first thirteen issues were analysed by the document analysis pattern which is a form of qualitative research model and the messages were collected under the headings. As a result, it is possible to state that some of the messages given in the fictional texts in the magazines are positive, namely they are suitable for child reality while messages conveyed through some characters give negative, inappropriate messages for children such as stereotyped and characterized messages.

Keywords: Children's literature, fictional text, character, BeyazBulut Journal.

ÖN SÖZ

Çocuk edebiyatı ürünlerinde, çocukları huzurlu, mutlu ve umutlu bir şekilde hayata hazırlayacak, sevgi, barış, dostluk, kardeşlik vatan, millet gibi toplumsal değerlerin oluşmasına katkı sağlayacak; eleştirme, sorgulama, değerlendirme, analiz etme gibi üst düzey becerilerini geliştirme gibi bireysel niteliklerin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Kitle iletişim çağında çocuk edebiyatı ürünlerinde nicelik olarak artış olduğu görülmektedir. Niceliğin yanı sıra, çocuk edebiyatının niteliğini artırmak amacıyla yapılan bu çalışmada BeyazBulut Dergisindeki kurgusal metinlerde karakterler aracılığıyla verilen iletiler incelenmeye çalışılmıştır. İncelenen metinlerde verilen iletiler çeşitli alt başlıklara ayrılmış, söz konusu iletiler çocuk edebiyatı ölçütlerine göre değerlendirilmiştir. Çocuk dergiciliği alanında yapılan çalışmaların çoğunda dergilerin, şekil ve biçim özelliklerinin incelendiği, metinlerde verilen iletiler ile ilgili yapılan çalışmaların da sınırlı olduğu görülmektedir. Bu alandaki boşluğu doldurması bakımından çalışmanın alana katkı yapması beklenmektedir.

Bu amaçla çalışmanın ilk bölümünde, problem durumuna, araştırmanın amacı ve önemine, sınırlılıklara ve tanımlara değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde çalışmanın sağlam bir zemine oturtulması adına, çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatı ürünleri, edebi metnin unsurlarından kahraman (şahıs kadrosu), tema (izlek), ileti (ana fikir) kavramları alan yazındaki bilgiler ışığında açıklanmıştır. Devamında ülkemizde süreli çocuk yayınlarının tarihi ve çalışmanın konusu olan BeyazBulut Dergisi hakkında toplanan veriler sıralanmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise çalışma süreci ve çalışmanın mantığını açıklamak için, çalışmanın yöntemi, veri toplama ve analiz etme süreçleri anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde BeyazBulut Dergisindeki kurgusal metinlerde karakterler aracılığıyla verilen iletiler gruplandırılarak tablolar şeklinde sunulmuştur. Çalışmanın son bölümü olan sonuç ve tartışmalar bölümünde ise süreç

sonucunda ulaşılan yargılara yer verilmiş, öneriler sıralanmış ve çalışma boyunca yararlanılan kaynaklar sıralanmıştır. Ayrıca ekler bölümünde incelenen dergilere ait görsellere yer verilmiştir.

Maddi ve manevi destekleriyle bir an olsun eksikliklerini hissettirmeyen Babama, Anneme ve bütün aileme; lisans eğitimimde beni bu yolda ilerlemem için teşvik eden yüksek lisans eğitimim boyunca da desteklerini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Yasin Mahmut YAKAR hocama; zorlu süreçte dostluklarını ve yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım Ayşe Sinem ÜNLÜ ve Hatice Derya YILMAZ'a;

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, değerli bilgilerini benimle paylaşan, kıymetli zamanını ayırıp sabırla ve büyük bir ilgiyle bana faydalı olabilmek için elinden gelenden fazlasını sunan, her sorun yaşadığımda yanına çekinmeden gidebildiğim, güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen ve gelecekteki mesleki hayatımda da bana verdiği değerli bilgilerden faydalanacağımı düşündüğüm kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ'a teşekkürü borç bilirim.

Erzincan, 2017

Bekir Sittuk KILIÇ

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
ÖZET	III
ABSTRACT	V
ÖN SÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR DİZİNİ	XI
TABLOLAR DİZİNİ	XIII
FOTOĞRAFLAR TABLOSU	XIV
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sınırlılıklar.....	3
1.5. Tanımlar	4
İKİNCİ BÖLÜM	5
2.KURAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. ÇOCUK EDEBİYATI.....	5
2.2.KURGUSAL METİNLER VE EDEBÎ METNİN UNSURLARI	6
2.2.1.Konu ve Tema	8
2.2.2.Karakter	11
2.2.3.İleti.....	16

2.3.TÜRKİYE’DE ÇOCUK DERGİCİLİĞİ	18
2.4.BEYAZBULUT DERGİSİ	23
2.5.İLGİLİ ÇALIŞMALAR	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	32
3.YÖNTEM.....	32
3.1.Araştırmanın Deseni	32
3.2. İncelenen Dergiler	32
3.3.Verilerin Toplanması.....	37
3.4.Verilerin Analizi.....	37
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	39
4.BULGULAR VE YORUMLAR.....	39
4.1. Anne Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler	39
4.2. Baba Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler.....	44
4.3. Çocuk Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler.....	49
4.6. Dede Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler.....	67
4.7. Nine Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler	69
4.8. Abla ve Ağabey Karakterleri Aracılığıyla Verilen İletiler	70
4.9. Hayvan Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler.....	71
4.10. Bitki Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler	75
4.11. Nesne Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler	76
4.12. Hayali Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler	79
4.13. Meslek Karakterleri İle İletiler	80
5.SONUÇ VE TARTIŞMA.....	85
ÖNERİLER	91
KAYNAKLAR.....	92
EKLER	102

KISALTMALAR DİZİNİ

KB.	: Kardeşim Bübü
US.	: Uçan Seccade
MÖ.	: Mavi Önlük
KDK.	: Keloğlan Devlere Karşı
GUD.	: Gökyüzü Uzak Değil
LKE.	: Leylak Kokulu Ev
KSC.	: Konuşmayı Sevmeyen Çocuk
ÇBZU.	: Çünkü Bu, Zıtlıkların Uyumu
KM.	: Keloğlan Masalı
DGK.	: Dünyayı Gıdıklayan Kız
ABİ.	: Ayakkabı Bizim İşimiz
NSÇ.	: Notlarını Sevmeyen Çocuk
ASM.	: Amcamı Sevemez miyim?
SB.	: Son Bulutlar
OSÇ.	: Oynamayı Sevmeyen Çocuk
BBŞ.	: Büyükbabam, Ben ve Şaşkın
MÇMV	: Masalcı Çınar'ın Masal Vakti
VRE.	: Vişne Reçelli Ekmek
ÇK.	: Çorap Kral
BFT.	: Bir Fili Tekmelemek
SŞMÇ.	: Susuz Şehrin Müthiş Çocukları
TŞD.	: Tuhaf Şeyler Düşünmek

KTD.	: Kelime Tamir Dükkanı
AA.	: Ay Avcıları
DÇSG.	: Denize Çok Sabun Gerekir Mi?
NÇBÇ.	: Nereden Çıktı Bu Çiçek
THD.	: Tabletın Harikalar Dünyası
KA.	: Kare Ağaçlar
BTNG.	: Beyaz Tren Nereye Gitti
DY.	: Defterdeki Yağmur
NPD.	: Nula'nın Patiska Düşleri
GAO.	: Gökyüzüyle Arkadaş Olmak
HAR.	: Hayal Atölyesindeki Resim
AEKH.	: Alfabenin En Korkunç Harf
HY.	: Hulki'nin Yolculuğu
AAİG.	: Acemi Ajanın İlk Günü
MP.	: Mahkûm Papağan
ÇOT.	: Çiçekler Oruç Tutmaz
İZŞ.	: İçtenlik Zor Şey
MB.	: Masal Bayramı
HK.	: Haziran Kırıntısı

TABLORAR DİZİNİ

Tablo 1: Çalışmada İncelenen Metinler Hakkında Bilgiler.....	33
Tablo 2: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Anne Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler.....	39
Tablo 3: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Baba Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler.....	44
Tablo 4: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Çocuk Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler.....	49
Tablo 5: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Dede Karakterleri Aracılığıyla Verilen İletiler.....	67
Tablo 6: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Nine Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler.....	69
Tablo 7: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Abla ve Ağabey Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler	70
Tablo 8: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Hayvan Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler.....	71
Tablo 9: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Bitki Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler.....	75
Tablo 10: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Nesne Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler.....	76
Tablo 11: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Hayali Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler.....	79
Tablo 12: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Meslek Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler.....	80

FOTOĞRAFLAR TABLOSU

Fotoğraf 1: BeyazBulut Dergisi Ekim-Kasım 2013 Sayı 1 Dış Görünüşü	102
Fotoğraf 2: BeyazBulut Dergisi Ekim-Kasım 2013 Sayı 1, Hafızası Olan Adam Masalından.....	102
Fotoğraf 3: BeyazBulut Dergisi Ocak-Şubat 2014 Sayı 2 Dış Görünüşü.....	103
Fotoğraf 4: BeyazBulut Dergisi Ocak-Şubat 2014 Sayı 2, Söyleşi Bölümünden ...	103
Fotoğraf 5: BeyazBulut Dergisi Mayıs-Haziran 2014 Sayı 4 Dış Görünüşü	104
Fotoğraf 6: BeyazBulut Dergisi Mayıs-Haziran 2014 Sayı 4, Şiir ve Tiyatro Bölümlerinden	104
Fotoğraf 7: BeyazBulut Dergisi Temmuz-Ağustos 2014 Sayı 5, Simo'nun Kuş Günlüğü Bölümünden.....	105
Fotoğraf 8: BeyazBulut Dergisi Eylül-Ekim 2014 Sayı 6, Haberler Bölümünden	105
Fotoğraf 9: BeyazBulut Dergisi Kasım-Aralık 2014 Sayı 5, Pencere Öyküsünden	106
Fotoğraf 10: BeyazBulut Dergisi Ocak-Şubat 2015 Sayı 8, Ay'ı Hapşirtan Gökdelen Masalından.....	106
Fotoğraf 11: BeyazBulut Dergisi Ocak-Şubat 2015 Sayı 8, Gökyüzüyle Arkadaş Olmak Masalı.....	107
Fotoğraf 12: BeyazBulut Dergisi Temmuz-Ağustos 2015 Sayı 11, Masal Bayramı Masalından.....	107

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Çocukluk, bireyin öğrenmeye açık olduğu elverişli bir dönemdir. Bu dönemde öğrenmede ailenin, okulun ve diğer kurumların yanı sıra çocuk edebiyatı eserlerinin önemi yadsınamaz. Edebî ürünler yaşama ait unsurları çocuğa ulaştırarak onları yaşama hazırlamaktadır. Çocuk edebiyatı ürünleri ele aldıkları konular, kahraman kadrosu ve iletilerle çocukların dünyasını olumlu yönde etkilemekte ve onlara birtakım davranışlar kazandırmaktadır. Çocuk edebiyatının önemli türlerinden süreli yayınlar da böyle bir amacın önemli bir parçası olmuştur. Çocuk dergileri içerisinde barındırdığı türler sayesinde okura yeni kişiler, kahramanlar, yeni yaşantılar sunmaktadır. Çocuk okurlar duyarlı ve kaliteli yazarlar tarafından kaleme alınan ve bu duyarlılıkla oluşturulan eserler sayesinde gerek gerçek dünyalarında gerekse hayal dünyalarında sayısız keşiflere çıkmaktadırlar. Karakterlerden ve onların ilişkilerinden hareketle oluşturulan kurgularla çocukların insanı, evreni, doğayı, yaşamı ve kendisini tanımasına ilişkin bir deneyim alanı oluşturdukları bilinmektedir.

Metinlerde yer alan kahramanların özellikleri, hayata bakışları, tutumları, davranışları ve meslekleri çocukların ileride benzer tutum ve davranışlarda bulunmalarına ve de bu mesleklere karşı ilgilerini oluşturmada belirleyici olabilmektedir. Çocuklar okudukları metinlerdeki kahramanların yaptıkları mesleklerin özellikleri ve bu meslekleri yapan kahramanların cinsiyetlerini kitaplar yoluyla öğrenebilmektedir. Çocuk, metinlerdeki kahraman/kahramanlarla özdeşim yoluyla kahramanla arasında bir bağ kurar. Bu bağın etkisi, çocuğun kişiliğinin, kahramanın kişilik özelliklerine benzer bir şekilde gelişmesine sebep olabilmektedir. Bu yüzden çocuk edebiyatı ürünlerinde kahraman ve karakterler ve de bu karakterler aracılığıyla verilen iletiler önemli bir yere sahiptir.

Çocuklar için hazırlanan yayımlar, doğrudan ya da dolaylı olarak çocuklara bir takım iletiler vermekte, onları etkilemekte ve onlarda izler bırakmaktadır. Bu

bakımdan kişiliklerinin temellerinin atıldığı bu dönemlerde, çocuklar için hazırlanan dergilerde yer alan metinlerdeki karakterlerin verdikleri iletiler önem arz etmektedir. Dolayısıyla, çalışmanın amacı BeyazBulut Dergisindeki kurgusal metinlerde karakterleri, verdikleri iletiler bağlamında ele almak ve bu konuda BeyazBulut dergisinden yola çıkarak bir sonuca varmaktır. Evrensel değerlerin kazandırılması, karakter ve kişilik gelişimi, tarih ve kültür bilinci, okuyan, araştıran, sorgulayan; doğayı, evreni, hayvanları seven, duyarlı nesillerin yetiştirilmesi nitelikli edebiyat ürünleri ile gerçekleşebilecektir. Çalışma konusunun belirlenmesinde çocuk dergiciliğiyle yapılan çalışmaların benzer özellikler göstermesi, çocuk dergilerindeki karakter-ileti çalışmalarının yok denecek kadar sınırlı olması ve BeyazBulut Dergisinin çalışmanın planlandığı aşamada çıkarılan edebiyat amaçlı tek dergi olması etkili olmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çocuklar için hazırlanan yayınlar, doğrudan ya da dolaylı olarak çocuklara birtakım mesajlar vermekte, onları etkilemekte ve onlarda izler bırakmaktadır. Bu bakımdan gerek kitapların gerek çocuklar için hazırlanan dergilerde yer alan metinlerdeki karakterlerin verdikleri iletiler önem arz etmektedir. Dolayısıyla, bu çalışmanın amacı söz konusu dergilerdeki kurgusal metinlerde verilen karakterleri iletiler bağlamında ele almak ve bu konuda BeyazBulut Dergisinden yola çıkarak bir sonuca varmaktır. Bu amaca ulaşmak için araştırmada temel olarak araştırmada şu sorulara yanıtlar aranacaktır: BeyazBulut Dergisindeki kurgusal metinlerde,

1. Anne karakterler aracılığıyla verilen iletiler nelerdir?
2. Baba karakterler aracılığıyla verilen iletiler nelerdir?
3. Çocuk karakterler aracılığıyla verilen iletiler nelerdir?
4. Dede karakterler aracılığıyla verilen iletiler nelerdir?
5. Nine karakterler aracılığıyla verilen iletiler nelerdir?
6. Abla ve ağabey karakterler aracılığıyla verilen iletiler nelerdir?
7. Hayvan karakterler aracılığıyla verilen iletiler nelerdir?

8. Bitki karakterler aracılığıyla verilen iletiler nelerdir?
9. Nesne karakterler aracılığıyla verilen iletiler nelerdir?
10. Hayali karakterler aracılığıyla verilen iletiler nelerdir?
11. Meslek karakterleri aracılığıyla verilen iletiler nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

İleti yazarın eseriyle okuyucuya vermek istediği mesaj, okuyucuda bırakmak istediği etkidir. Yazar eserinde dolaylı ya da doğrudan düşüncelerini, fikirlerini, kişisel yargılarını eserlerine yansıtmaktadır. Bu durum genelde edebiyatta özelde ise çocuk edebiyatında önem arz etmektedir. Çocuklar, okudukları kitap ve dergilerde, dinleyip izlediği programlarda sayısız iletiyle karşılaşmakta, bazen doğruyu-yanlışı, iyiyi-kötüyü ayırt etmekte zorlanabilmektedirler.

Çocuk kitaplarında oluşturulan belli cinsiyetler, karakterler, varlıklar ve bu karakterlere ilişkin roller, kalıplaştırma yolu ile çocuk bireyin sosyal çevre ile ilgili deneyimlerini etkilemekte, daha da önemlisi kişisel gelişimi, davranışları, karakteri, kişiliği şekillendirebilmektedir. Özetle bu durum bireylerin farklılaştırıldığı ve biçimlendirildiği bir süreci oluşturduğundan dolayı önem taşımaktadır.

Çalışma, incelenen dergilerdeki bütün karakterlerin rollerini ve bu karakterler aracılığıyla verilen iletileri tespit etmeyi amaçlamaktadır. Anne, baba, kız ve erkek çocuk, ağabey, abla, nine, dede, hayvan, bitki, nesne ve çeşitli varlıkların birer karaktere dönüşerek okuyucu karşısına çıktığı metinlerde iletilerin kapsamlı bir bakış açısıyla ele alınması çalışmayı farklı kılmaktadır. Ayrıca çocuk edebiyatında Türkçe süreli yayınların bu yönüyle ele alındığı tek nitel çalışma olması, karakterlerin derinlemesine ele alınması çalışmanın önemini artırmaktadır. Bu sebeple çalışmanın alan yazındaki boşluğu doldurması, daha sonra yapılacak çalışmalara emsal olması düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma,

1. BeyazBulut Dergisinin yayımlanan ilk 13 sayısı ile

2. Çocuk edebiyatında edebî metinlerin temel bir ögesi olarak karakterlerin incelenmesi ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Tanımlar

Kurgusal metin

Sanatsal, kurmaca metinler olarak da adlandırılan kurgusal metinlerde amaç okuru, yazarın kurmuş olduğu dünyaya çekerek onlara yeni dünyaların kapısını açmak, eğlendirmek, onların dolaylı yollarla yeni bilgiler edinmesini sağlamaktır. Yazınsal yapıtların kurmaca olma nitelikleri ön plana çıkarılarak yazınsal okuma süreci; bireyin, gerçek dünyada gerçekleşmiş ve gerçekleşebilecek olan sınırsız sayıdaki olaylara anlam verebilmesine ve(ya) var olan ve var olabilecek sınırsız sayıdaki kişileri bilinçaltlarına varıncaya değin tanıyabilmesine olanak sağlayan bir *oyun* olarak tanımlanabilir (Hamzadayı ve Çetinkaya, 2011: 379).

Karakter

Bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse (TDK, 2009); roman, öykü, oyun gibi bir yazınsal üründe duygu, düşünüş, davranış ve tutkuları yönünden işlenen kişi (Püsküllüoğlu, 1994: 582) biçiminde tanımlanmaktadır.

Kahraman

Bir anlatıda olayın merkezinde olan ya da olaylara yön veren kişi ya da kişilere denir (Erdem, 2011: 614). Edebî eserlerde kahraman farklı şekillerde okur karşısına çıkabilmektedir. Özellikle kurgusal metinlerde somut, soyut, hayali, gerçek bütün varlıklar edebî metinlerde kahraman olarak okuyucu karşısına çıkabilmektedir.

İleti

İleti, yazarın okurla paylaşmak istediği duygu ve düşüncelerdir. Ayrıca yazarın konuyu işlerken tasarladığı ve kullandığı dille okura sezdirmediği duygu ve düşünceler birliği olarak tanımlanabilir (Mert, 2012: 78).

Güleryüz'e (2002: 161) göre ileti yazar tarafından meydana getirilen içeriğin, duygu, düşünce ve önermelerin bütünü ya da mesajdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. ÇOCUK EDEBİYATI

Günümüzde çocuğa verilen önem artmakta, çocuğun fiziksel ihtiyaçları kadar ruhsal ve zihinsel gereksinimleri de önemsenmektedir. Düşünen, sorgulayan, eleştiren, değerlendiren, sanata, edebiyata ilgi duyan, kendini yazılı ve sözlü olarak etkili bir şekilde ifade eden bireylerin yetiştirilmesi eğitimin temel ilkeleri arasındadır. Bu amaçlarla ortaya konulan eserlerin, çalışmaların, araştırmaların sayısı artmaktadır. Bu bağlamda *çocuk edebiyatının* var olduğunu, öneminin ve gerekliliğinin de giderek arttığını söylemek mümkündür.

Çocuk edebiyatı çocukların okuması için yazılmış-derlenmiş veya yayınlanmış olan bütün yayınları içine almaktadır (Şirin, 1987). Çocuk edebiyatı çocuğu merkeze alan, çocuğun duygu, düşünce, hayal ve isteklerini karşılayan bir edebiyattır. Çocukların zihinsel ve fiziksel gelişimleri yetişkinlerden farklıdır. Bitip tükenmek bilmeyen merak, araştırma, oyun isteği; düşünceleri hayalleri, hayata bakışları ve beklentileri yetişkinlerden farklı olan çocuğa ulaşmanın yolları da farklıdır. Şimşek'e (2014) göre çocuk, yetişkinden farklı (kimi yönleriyle daha zengin) bir varlık olduğuna göre, ona hitap etmenin de yolları aranmalıdır. Çocuk edebiyatının, edebiyatın içerisinde olması gerektiğini, *yetişkinler için* olan edebiyattan münferit bir çocuk edebiyatının olmayacağını ileri süren görüşler de mevcuttur. Bu görüşte olan Enginün (1987; 37) çocuk edebiyatı çocukların okuması için yazılmış, derlenmiş veya yayımlanmış bütün yayınları içine aldığını söyleyerek çocuklar için "müstakil" bir edebiyat yaratmanın gerekli olmadığını iddia eder. Enginün'den farklı düşünen Gülten Dayıoğlu, "Çocuk edebiyatı" diye ayrı bir edebiyat kolu yoktur, diyenlerin amaçlarını hiçbir gün anlayabilmiş değilim diyerek çocuk edebiyatının, genel edebiyat yelpazesinde özel bir yeri olduğunu belirtmektedir (1987: 317)." Farklı görüşler arasında Şirin (1987, Viii.) bu konudaki mülâhazasını "Psikoloji sahasındaki gelişmeler sonucu, çocukluk çağlarına uygun edebiyat yapılması görüşünden yola çıkanlar böyle bir edebiyata 'çocuk edebiyatı' demeyi uygun bulmuşlardır.

Okuyucusu sadece çocuklar olan bir yazma işinin edebiyat olamayacağı muhakkaktır. Bu anlayışla yapılmış edebiyata ‘eğitici edebiyat’ demek daha yerinde olacaktır. Oysa biz, çocuk edebiyatı yerine çocuklar için edebiyat ifadesini kullanmayı tercih ediyoruz” şeklinde dile getirerek çocuk edebiyatı yerine, çocuklar için edebiyat ifadesinin daha doğru olduğunu belirtmektedir.

Yukarıda da bahsedildiği üzere çocuğa verilen önemin artması sonucu çocuğun ihtiyaçlarının, fitratına uygun karşılanması gerektiği anlayışı önem kazanmaktadır. Bu da beraberinde çocuk için uzmanlaşma alanları getirmiş, çocuk hekimliği, çocuk adalet ve yargılama sistemi, çocuk edebiyatı gibi kavram ve çalışma alanları ortaya çıkarmıştır (Şimşek, 2014; 14).

Çalışmada BeyazBulut Dergisinde yer alan kurgusal metinlerdeki karakterler aracılığıyla verilen iletiler incelenmektedir. Bu bölümde kurgusal metin, kurgusal metinleri oluşturan kahraman, tema (izlek), konu, ileti gibi unsurlardan bahsedilecektir.

2.2. KURGUSAL METİNLER VE EDEBÎ METNİN UNSURLARI

Yazı insanların iletişimlerinde, duygu ve düşüncelerini aktarmada kullanılan temel dil becerilerinden biridir. Yazının icat edilmesi, yazılı eserlerin, düşüncelerin kalıcı olması yazıyı ön plana çıkarmıştır. İnsan gündelik ihtiyaçlarını karşılamak ve çevresindekilerle iletişim kurmak için yazıdan yaralandığı gibi sanatsal çalışmalarını kalıcı kılmak için de yazıdan yararlanır (Gündüz ve Şimşek 2012: 39). Metin çok farklı düzeylerde dille iletişimde bulunmak amacıyla seslerden müteşekkil paragraf birimleridir. Mağara duvarına yazılan, kazınan yazılardan günümüze kadar yazı ve metin belirli amaçları gerçekleştirmek için yazılmıştır. Anlatmak, göstermek, açıklamak, eğlendirmek, etkilemek, coşturmak, güdülemek... Bu bağlamda her metnin bir amacının olduğunu söylemek mümkündür.

Öğretici metinler insanlara bilgi ve dersler vermek, onları düşündürmek yönlendirmek, insanların fikirlerini değiştirmek gibi amaçlarla yazılan metinlerdir. Bu tür metinlerde yazar ele aldığı konu hakkındaki düşüncelerini, sanat kaygısı

gütmeden, laubaliliğe kaçmamak koşuluyla rahat ve içten bir anlatımla sunmaktadır (Aktaş ve Gündüz, 2011:261). Öğretici metinlerde tarihi olaylar, günlük yaşantılar, bilimsel gerçekler kesin ve kısa açıklamalarla ifade edilmektedir. Dil daha çok sade ve düz anlatımla kullanılır, soyut ve mecaz anlamlara, edebi sanatlara pek yer verilmez. Ders kitapları, ansiklopediler, bilimsel kitaplar, gezi, anı, makale, röportaj, deneme ve dergi yazıları öğretici metinlerdir. Öğretici metinlerden farklı olarak okuru yaşadığı dünyanın dışına çıkararak yeni bir kurgusal dünyaya çeken kurmaca metinler olarak nitelenen edebî metinler de bulunmaktadır.

Edebî metin, insanlarda zevk ve coşku uyandırmak ve onları etkilemek için ortaya konulan kelimeler ve bu kelimelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan metinlerdir. Yani duygu, düşünce, hayal ve hislerin insanda heyecan ve hayranlık uyandıracak şekilde ve estetik bir yapı içinde söylenmesi ve yazılması ile oluşan edebiyat ürünlerine edebî metin denmektedir. Algı ve görsellik açısından son derece pratik, etkili ve kalıcı olan edebiyat ürünleri, günlük uğraşlar arasında oyalayıcı, eğlendirici ve öğretici özellikleri bir arada bulundurur, çocukların yakın ve uzak çevrelerini tanımalarına olanak sağlar (Temizkan, 2011: 340-341). Edebî veya kurgusal metinler günlük hayatla, bilimsel gerçeklerle örtüşmek zorunda değildir. Olmadığı hâlde varmış gibi tasarlanmış, kurgulanmış, tasarlanmış olay anlamına gelen, İngilizcedeki karşılığı *fiction*, Fransızcası ise *fictive* olan kurmaca terimi Türkçenin anlam çerçevesi içinde gerçek olandan hareketle ve gerçek olana nispetle kurulan yeni âleme fictif âlem (itibarî dünya) denmektedir (TDK, 2009; Gündüz ve Şimşek 2012: 40; Aktaş ve Gündüz, 2011). Tanım ve açıklamalardan anlaşılacağı üzere edebî metinler, kurgusal metinlerdir.

Kurgusal eserler çocuklar için yazılmış eserler arasında en iyi yazılmış örneklerin bulunabileceği bir türdür (Gönen, 2013: 294). Kurgusal metinlerde anlatılanlar, aktarılanlar hayal ürünüdür. Yazarın kendi bakış açısını, hayallerini, duygu ve düşüncelerini yansıtmaktadır. Bu yansıtma sayesinde okuyucu hayatında belki hiç hayal edemeyeceği, görüp yaşayamayacağı deneyimler, olaylar ve durumlarla karşılaşma imkânı elde eder. Olaylara farklı pencerelerden bakmayı öğrenir. Türü ne olursa olsun çocuk edebiyatı ürünleri ele aldıkları konular, anlatım

teknikleri ve kişi kadrosu bakımından çocukların renkli ve masum dünyasını olumlu yönde geliştirmeye, onlara birtakım değerleri ve davranış kazandırmaya yöneliktir (Dilek, 2014: 94).

Kurgusal metinlerde yazarın amacı, okuru, kendi kurduğu bir dünyaya davet ederek okuyucuyu günlük yaşamın dar sınırları dışına çıkarmak ve yepyeni deneyimlere ortak etmek, eğlendirmek, yaşantısını zenginleştirmektir. Bu açıdan kurgusal metinlerde genel-geçer doğrular, kesin yargılar yoktur. Aynı metinden farklı anlamlar çıkarıp farklı yargılara ulaşması muhtemel bir durumdur. Kurmaca metinlerin öğretici işlevinin olmadığını söylemek de doğru değildir. Okur dolaylı olarak kurgunun seyri içerisinde birçok bilgi edinebilmektedir. ocuk kurmaca metinler yardımıyla aktif eleştiri yapabilme, önyargısız olabilmeyi başarma, duygu denetimi sağlayabilme, düş kurarak yanıtla farklı yollardan gitme, esnek düşünebilme, araştırma sırasında duygularını denetleyerek paylaşabilme gibi pek çok yetisini de geliştirebilme olanağı bulabilir (Yener, 2006: 150).

Edebi metinleri daha iyi anlamak için edebi metni oluşturan yapıları açıklamak gerekmektedir. Yapı içerisindeki her unsur birbirini desteklemekte ve tamamlamaktadır. Bunun için bu bölümde edebi metni oluşturan unsurları ve bu unsurların ocuk edebiyatı eserlerinde nasıl kullanılması gerektiği konusu ele alınacaktır.

2.2.1. Konu ve Tema

Çocukların kişiliklerinin temellerinin atıldığı dönemde çocukları sosyal, psikolojik olarak hayata hazırlamada, onlara yeni yaşantılar kazandırmada edebi metinlerin başat unsurlarından olan konu/konuların ve temaların seçimine dikkat etmek elzemdir. Öğretici veya edebî bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş, tem, ana konu, yazarın eserinde (veya yazısında) sürekli olarak belirtmeye çalıştığı temel görüşler ve gösterdiği ana yönelimlere tema denir (TDK, 2009: 1945; Oğuzkan, 2013:370).

Konu ile tema arasında kuvvetli bir bağ bulunmaktadır. Bir metinde önce tema belirlenmekte daha sonra konunun ayrıntılarına girilebilmektedir. Konunun, yazarın

vermek istediği mesaj ve fikirle bağlantısı, uyumu olmalıdır. ılgın'a (2007: 80) göre fikir ve konu ilişkisi zayıf veya belirsiz olan eserlerden çocuklar sanatsal ve eğitim açılarından yararlanamamaktadır.

Amaç ister eğlendirmek ister bilgi vermek olsun her metin bir konu üzerine temellenir. Konu edebi metni oluşturan diğer unsurların uyumunu ve ahengini sağlamaktadır. Bu sebeple çocuklar için hazırlanan metinlerde tema ve konuların belli özellikleri taşıması gerekmektedir.

ocuk kitaplarında tema hiçbir Şekilde tartışmaya yer vermeyecek biçimde açık ve net olmalı, ocuk, yazarın vermek istediği mesajı veya öğüdü tam olarak algılayabilmelidir (Yardimciel, 2015: 12). Çocuklar için seçilecek konular, çocuğun günlük yaşantısında karşılaşabileceği olay ve durumlardan oluşmalıdır. Yener'e (2006) göre ocuk metni algılayacak, okşayacak, duyacak, görecek, koklayacak, tadacak, heyecanlanacaktır. Çocukların hayallerinin sınırı olmasa da ayakları yere basan somut konular onlar için daha cazip olabilmektedir. Bunun için metinlerde işlenen konularla çocukların yaşantılarının koşut özellikler göstermesi gerekmektedir. Çocuğun dünyası ile çelişen bir kitabın ocuk tarafından ilgi görmesini beklememek lazımdır (ılgın, 2007: 80).

Çocuklar için hazırlanan metinlerin konu seçiminde dikkat edilmesi gereken başka bir husus çocuğa greliktir. Çünkü yetişkin dünyasının ilkeleri, kuralları, kalıp düşünceleri, değerleri ve yargıları ocuk dünyasına yabancıdır (er, 2016: 146). ocuk edebiyatı olarak yazılan ürünün konusu çocuğun yaşına, ilgi alanlarına dönük olmalı, onu sürüklemeli ve ona heyecan vermeli; onda merak uyandırmalıdır (Güleryüz, 2006:162). İçerisinde hareket olmayan, onu heyecanlandırmayan, merak duygularını tetiklemeyen tekdüze konular çocuklarda ilgisizlik oluşturur. Yetişkin dil dizgesine göre yazılan, çocuğun duygu, düşünce ve hayal dünyasına seslenmeyen bir kitabın çocuklarda ortak duygu bir tarafa ocuk eksenli herhangi bir duygu ve düşünce oluşturması bile mümkün değildir (Yılmaz, 2014: 730).

Çocuklar için hazırlanan metinlerde yer alıp almaması gereken bazı konular tartışılmaktadır. Bu konulardan biri de ölümdür. Ölüm, değerlik hikâyeler aracılığıyla bazen dolaylı bazen de dolaysız olarak olay örgüsünde yer alır ve çocuğun dünyasına

sunularak onun hayatı anlama ve öğrenmesine katkıda bulunur (Aytekin, 2008: 89). Çocuk edebiyatı, karşılaşmaları kuvvetle muhtemel bu olaya çocukları hazırlama; onların, hayatın doğal seyri içerisinde ölümün var olduğunu anlayabilmelerine yardımcı olma açısından önemli ve etkili bir araçtır (Öztürk, 2015: 687). Dünyanın değişik yerlerinde yaşanan savaş, felaket, sahile vuran çocuk cesetleri, zulüm; ülkemizde yaşanan madde bağımlılığı, kapkaç dolandırıcılık, yozlaşma çocuğun karşısına çeşitli şekillerde çıkabilmektedir. Yakar (2016:351) göç olgusunun ve göçmen durumuna düşmüş/düşmek zorunda kalmış insanların gerek geride bıraktıkları hayatlarının, gerek karşılaştıkları yeni topluma ait kültürel kodlara uyum sağlamaya çalışırken karşılaştıkları zorlukların gerekse geleceğe ait hayallerin çocuk edebiyatı eserlerine yansıdığını ifade etmiştir. Bu tür konuların çocukların gelişimine, yaşlarına uygun, çocuğun psikolojik gelişimini olumsuz etkilemeyecek şekilde sunulması gerekmektedir. Aynı şekilde çocuklarımıza çocuklara haksızlık, kötü adam, dalavere, kara borsa, zulüm örnekleri gösterilse bile bunları yapanlara karşı, çocukların gönüllerine acı, kin yerleştirilmemelidir (Kabaklı, 1987: 228). Çocuklar medya aracılığıyla gerek çocuklar gerek yetişkinler için hazırlanan programlarda olumsuz sahnelerle karşılaşmaktadır. Bunlar her ne kadar kabul edilmese de hayatın gerçekleridir. Çocuk kitaplarında çocuk sosyal hayatta kendisini bekleyen tüm tehlikelere karşı uyarılmalı, bu tip sorunlarla nasıl başa çıkılacağı üzerinde de durulmalıdır (Çılgın, 2007:81).

Çocuklara, yalnız ideal gerçekler verildiği, yaşanan hayatın içindeki pratik gerçekler öğretilerek savunma mekanizmaları geliştirilmediği takdirde akvaryumdaki balıkların açık denizlere bırakıldığında veya kafeste büyütülen kuşların engin ufuklara salındığı zaman yaşama şansı neyse, gerçek hayatı, oyunun kuralını öğrenmeden yetişkin olan kişilerin hayata karıştıkları zaman ayakta durma, kendilerine ve çevrelerine faydalı olma şansları da o kadardır (Günay, 1987: 245).

Çatışmalar da çocuklara insan doğasını tanıması için fırsatlar tanımaktadır (Çer, 2016: 147). Hayat zıtlıkları, olumsuzlukları, çatışmaları ile bir bütündür. İnsanlar hayatlarında belirli sorunlarla karşılaşp çatışmalar yaşayabilmektedirler. Düalizm ortaya daima zıtlıklarla çıkar, güzel-çirkin, iyi-kötü, aydınlık-karanlık,

sevgi-nefret, itibar-aşağılama gibi (Günay, 1987: 246). Bu durum dünyanın ve insan fitratının doğal bir halidir. Yakar ve Yılmaz (2015)'a göre kurgulanan her olayda bir çatışmanın yaşanması kaçınılmazdır. Bunun yanı sıra yazınsal yapıtlarda çatışma metni başlatan, çocuğu sürekli devindiren ve okuma etkinliği boyunca sürükleyen önemli bir öğedir (Aslan, 2006: 197). Çocuk yaşamında önemli yeri olan çatışmalar kurgusal metinler aracılığıyla çocuklara önemli mesajlar vermektedir. Yazarlar çatışmaları çözerken hem iyi hem kötü rol modelleri koyarak olması gerekenle olmaması gerekeni gösterme imkânına sahip olabilmektedirler.

Çocuk kitaplarında hayvan, orman sevgisi, doğa olayları, gezegenler, yıldızlar, uzay, yaşama sevinci, arkadaşlık, dostluk, anne, aile, kardeş ve diğer aile kişileri konu olarak yer almalıdır. Aynı zamanda yardımlaşma, işbirliği, bilimsel çalışmalar, zorlukları yenme, problem çözme, araştırma, çalışkanlık, doğruluk, adalet, yardımseverlik, birey ve toplum, Atatürk, sağlık ve çevre, yenilikler ve gelişmeler, güzel sanatlar, değerlerimiz, doğal afetler, oyun ve spor, nezaket, kahramanlık, hakka saygı, haksızlıkla mücadele, başkalarına yardım, mertlik ve feragat çocuk edebiyatı ürünlerinde çocuklara sunulmalıdır (Güleryüz, 2006:163; Şimşek, 2014: 101; MEB, 2006; Canlı, 2015: 108).

2.2.2. Karakter

Günlük yaşantımızda sıklıkla karşımıza çıkan karakter kelimesi yaşamı ve insanı kurgusal bir şekilde dünyamıza taşımaktadır. Karakterin bireyin başka bir deyişle kişinin tutum ve davranışlarına kaynaklık eden, ahlaki, sosyal özelliklerini yansıtan ve doğumdan sonraki tüm öğrenme yaşantıları sonucunda edinilen olumlu değer yargıları olduğu söylenebilir (Demirbaş, 2012: 12).

Karakter bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse (TDK, 2009); roman, öykü, oyun gibi bir yazınsal üründe duygu, düşünüş, davranış ve tutkuları yönünden işlenen kişiye (Püsküllüoğlu, 1994: 582) denmektedir.

Çocuk kitaplarında, çocukları yeni yaşantılarla karşılaştıran edebi unsurlardan biri de karakter/kahramanlardır. Çocuklar eylemlerinin çoğunu çevrelerindeki kişilerden ya da çizgi film, kitap veya kurgusal yapıtlardaki kahramanları örnek alarak oluşturmaktadırlar. Çocuk okurlar okudukları kitaplarla bağ kurar ve düşsel yolculuklara çıkar. “Özdeşleşme” olgusunun tutsağı olan çocuk aklını çelen her kişiyle, olayla, durumla düşünceyle çabucak özdeşleşmektedir (Dayıoğlu, 1987: 406). Hayal gücü ile tecrübelerini birleştiren yazar geçmişleriyle, gelecekleriyle aileleriyle, umutlarıyla, korkularıyla, üzüntüleriyle, mutluluklarıyla okuyucunun kendisini özdeşleştirebileceği kahramanlar yaratmak zorundadır (Sınar, 2007: 81). Çocuğun sosyal ve bireysel gelişimi açısından özdeşleşme önem arz etmektedir. Ayrıca özdeşim meselesi sadece çocukluk dönemi ile sınırlı kalmamakta, insan, kumaca dünyaya ait görsel ya da yazınsal tüm eserlerde, metnin dünyasına ancak o dünyanın kahramanı ile özdeşim kurarak girebilmektedir (Karataş, 2014: 68).

Çocuklar için kaleme alınan metinlerdeki karakterler çocuğun içinde bulunduğu yaşa göre değişiklik gösterebilmektedir. Okulöncesi döneme ait çocuk kitaplarında genellikle kişileştirilmiş bir hayvan karakteri yer alırken, okul dönemindeki çocuklara hitap eden kitaplardaki kahramanlar daha çok karakter özellikleriyle ön plana çıkmaktadırlar (Zivtçi, 2006: 245). Okulöncesi döneme ait çocuklar için hazırlanan kitaplarda karakterler, çocuklar, yetişkinler, gerçek veya kişilik verilmiş hayvanlar, makinalar ya da eşyalar olabilir (Şirin, 1998: 158).

Kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler, artan turizm faaliyetleri, göç ve felaketler sonucu insanların başka ülkelere göç etmesi sebeplerinden dolayı farklı kültürdeki insanlardan etkilenmek kaçınılmaz bir hâl almıştır. Yaşanılan ülke ve dünya şartlarını edebiyattan dolayısıyla da çocuk edebiyatından ayrı düşünmemek gerekmektedir. Bu olguyu da çocuk edebiyatı eserlerinde ele almak, birlikte yaşamının, farklılıklara saygı duymanın, acıyı ve mutluluğu paylaşmanın erdemleri çocuğa sezinletirilmelidir. Bugün dünyamız çok kültürlü olduğuna göre, çocuk kahramanlarında da bazı ek özellikler bulunmalı, kahramanlarımız hoşgörülü olmalı; kültürel ve etnik farklılıklar kabul etmelidirler (Ural, 2006: 899).

Karakterler ile ilgili dikkat edilmesi gereken bir diğerk husus da edebi metinlerde karakterlerin çok yönlü verilmesi gerektiğidir. Çocuk kitaplarında oluşturulan stereotipler kategorilendirme yolu ile çocuk bireyin sosyal çevre ile ilgili subjektif deneyimlerini örgütleyeceğinden dolayı, daha da önemlisi sosyal etkileşimi yapılandırdığından, bireylerin farklılaştırıldığı ve biçimlendirildiği bir süreci oluşturduğundan dolayı önem taşırlar (Soyer, 2009: 17-18). Kadın veya anne karakterini sadece yemek ve temizlik yapan, ev ve mahalle sınırları içerisinde yaşayan özellikleriyle sunmamak, kadın ve annelik rollerini belli kalıplara sıkıştırmamak gerekmektedir. Aile kavramının hem bir metafor hem de bir kurum olarak ulus-devlet kurgusu içindeki yerinin önemi sebebiyle, aile kavramıyla ilişkilendirilen annelik rolü de son derece önemli ve belirleyici bir unsur olarak eserlerde yer almaktadır (Koç, 2015). Söz konusu duruma eserlerde sunulan tüm karakter özelliklerinde dikkat edilmedi. Anne-baba, erkek-kız çocuk karakterlere ilişkin kalıplaştırmanın meslek karakterlerine de yansıdığı görülmektedir. Çocukların okudukları metinlerde geçen kahramanların özellikleri ve meslekleri, çocukların ilerideki meslek seçimlerini ya da mesleklere karşı tutumlarını değiştirebilmektedir. Cinsiyetlere yüklenen meslekleri bu yaşlarda kazanan bireylerde cinsiyetlerin yaptıkları mesleklere yönelik kalıp yargılar doğmasına yol açmaktadır (Dilek, 2014: 95).

Çocuk edebiyatı metinlerinde başka karakterlerin idealize edilip edilmemesi de önemli sayılan konular arasında görülmektedir. Çocuk edebiyatı ürünlerinin didaktik işlevinden ziyade eğlenceli ve ufuk açıcı yönüne vurgu yapanlar olduğu gibi seçilen konuların çocuk okuru ahlakî anlamda içsel bir tercihe yönelme ve ahlaki bir karakter edinme konusunda destekleme işlevini savunanlar da mevcuttur (Turanalp, 2014: 814). Çocuğun kendisi henüz birçok şeyi bilmeyen ve başkasının yardımı olmadan her işi yapamayan, başka bir deyişle kendi kendine yetemeyen bir kişidir (Gönen, 2013: 47). “Büyümüş de küçülmüş” izlenimi taşıyan, yetişkin gibi düşünen, örnek davranışlar sergileyen, hatasız minik kahramanlar şeklinde tanımlanabilecek idealize karakterler çocuk gerçekliğinin dışında bir gerçekliği okura sunduğu için çocuk okur bu karakterleri kolay kolay örnek almamaktadır (Yılmaz ve Kılıç, 2015: 143). İdealize edilmiş karakterler çocuk kitaplarında yapay bir gerçeklik algısı

oluşturmakta ve çocuğa olumsuz iletiler vermektedir. Kitaptaki kahramanlarla özdeşim kuramayan çocukta, yetersizlik duygusuna sebep olabilmektedir. Çocuk gerçekliğini ve bakışını bir yana bırakarak “olması gereken” bir gerçekliğe yönelmek ve bunun bir sonucu olarak da kurgu kahramanları, kendi gerçeklerini aktarmakla yükümlü güdümlü kimlikte kahramanlar olarak tasarımılamak, yazınsal yapıdaki yaşam-anlam ilişkisinin kopmasına yol açacağı gibi, çocuk okurun kahramanlarla özdeşim kurmasını da güçleştirecektir (Hamzadayı ve Çetinkaya: 2011: 381). Çocuğun dünyası yetişkinlerden farklıdır. Çocuk dünyayı, olayları, durumları yetişkinlerden farklı algılamakta ve yorumlamaktadır. Kanar (1987: 257)’a göre her şey Allah’ın yarattığı biçimde güzeldir, insanın bir şeyi kendine göre kalıplara sokması onu bozar. Karakterlerin sürekli olarak çalışkan, başarılı, cesur vb. olarak ideal biçimde yansıtılması, çocuk gerçekliğine aykırıdır (Çer, 2016:139). “Her şeye sahip olan ve her şeyi yapabilen” karakterler çocuğun gerçeklik algısını zedelemekte ve onların var olmayan, ulaşamayacakları, gerçek dışı karakterleri model almalarına neden olmaktadır (Karataş, 2014: 60).

Çocuklar için hazırlanan eserlerde karakter özelliklerinin ihtiva etmesi gereken özelliklerinin yanı sıra metinlerde sunulan karakterlerin okuyucuya farklı şekillerde tanıtılması gerekmektedir. Çocuk kitaplarındaki karakterlerin sunulmasında şu tekniklerin kullanılıp kullanılmadığına dikkat etmek gerekmektedir:

1. *Yazar, karakterleri duruma göre farklı tekniklerle tanıtabilmiş mi?*
  - *Düz anlatım yoluyla,*
  - *Hikâyede geçen diyalogların içinde,*
  - *Başkalarının düşünceleriyle,*
  - *Karakterin kendi düşüncesiyle (monolog),*
  - *Olayların içinde sergilediği davranışlarla,*
2. *Karakterler gerçek yaşamdaki kadar tatminkâr ve inandırıcı mı?*
3. *Hikâyede karakterlerin güçlü ve zayıf yönleri kolaylıkla görülebiliyor mu?*

4. *Hikâyede sıra dışı karakterlere de yer verilmiş mi?*
5. *Karakterlerin iyi veya kötü davranışları yaşları ve geçmişleriyle örtüşüyor mu? Yazar bunların nedenlerini gösteriyor mu?*
6. *Hikâye devam ederken gelişen ya da büyüyen bir karaktere yer verilmiş mi? (Karatay, 2014: 105-106).*

Metinlerde hareket unsuru olan, hareketi sağlayan kahraman/karakterler bazı hususlara dikkat edilmediğinde metnin inandırıcılığını ve metne olan ilgiyi azaltmaktadır. Okuma alışkanlığının oluşmaya başladığı bu dönemde çocuk okur okuduklarından zevk alamamakta dolayısıyla da okumaktan soğuyabilmektedir.

Çocuk edebiyatı eserlerinde kahramanlarda aranan özellikler ve kahramanlardan beklenen başlıca sorumluluklar aşağıda verilmiştir:

- *Çocuk kitabı yazarlar çocuklara arkadaş olan kahramanlar yaratmalıdırlar.*
- *Karakter, evrensel ve ahlaki değerlere saygılı, iyiliğin ve doğruluğun savunucusu, barış yanlısı, çevrenin ve kültürel değerlerin koruyucusu, adil, çalışkan, özverili, yardımsever olmalı ve olumlu kişilik özellikleri taşımalıdır.*
- *Kahramanlar çocuklardaki merak duygusunu pekiştirmeli, onları keşfetmeye, araştırmaya yöneltmelidir.*
- *Kahramanlar, çocukların düşsel arkadaşları olabilmelidir.*
- *Kahramanlar, doğal, samimi, açık ve net olmalıdır.*
- *Kahramanlar herhangi bir ideolojinin, partinin, grubun propagandasını yapmamalıdır.*
- *Kahramanlar çocuğa iyi örnek olmalıdır.*
- *Kahramanlar aracılığıyla verilen mesajlar, dersler didaktik, emir verici bir üslup ile değil de sezdirme yoluyla verilmelidir. Bu yüzden kahramanlar öğüt veya emir veren bir anlayışta olmamalıdır.*

- *Kahramanlar, çocuklara korku ve kaygı verici, şiddet içeren eylem ve davranışlar yerine şiddetle başa çıkmayı duyumsatan, sevgiyi ve güveni sezinleten, keşfetmeye olanak tanıyıcı eylem ve davranışları duyumsatmalıdır.*
- *Kahramanlar, çocukların gelişim özelliklerine uygun düşmelidir.*
- *Çocukluk gelişiminde öz düzenleme, iletişim kurma ve öğrenme, arkadaş edinme ve akran etkileşimleri vardır. Dolayısıyla çocuk kitaplarındaki kahramanlar bu deneyimlere sahip olmalı, beynin gelişimine yardımcı olmalıdır.*
- *Çocuklara seslenen yazınsal yapıtlarda, başta cinsel roller olmak üzere birçok değişkenin çağdaş yaşamın gereklerine uygun kurgulanmalıdır. (Çılgın, 2007: 82, Şimşek, 2014: 104, Çer, 2016: 140, Yılmaz, 2014: 727, Güteryüz, 2006: 163, Sever ve Aslan, 2011: 701).*

2.2.3. İleti

Çocuklara erdemli ve doğru davranışları kazandırmak isteyen yetişkinlerin çocuklar için seçeceği eserler ve eserlerde verilmek istenen ana düşünce, ileti önemlidir.

İletişimde dil; elektronik dilde e-posta; dilbilimde bildiri, gönderi anlamlarına gelen ileti edebiyatta, (anadüşünce) yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşünce, yazı veya sözle verilen, bildirme yazısı, mesajdır (Sever, 2015:140; Arpacı, 2006: 51; TDK, 2009). Edebî eserlerde ileti sanatçının okurda bırakmak istediği etki anlamına gelmektedir. Çocuk edebiyatı ürünlerinde ya da edebiyat başlığı altında çocuklarla buluşturulan kitaplarda, çocuk, yaşama ilişkin birçok yargıyla örtük ya da açık olarak buluşur (Soysal, 2011: 635). İster edebî ister öğretici metin olsun her metnin bir yazılış gayesi vardır. Çocuk edebiyatı yazarları, işledikleri temalar ve vermek istedikleri iletiler yoluyla okurlarda olumlu değişikliklere zemin hazırlamak ve onların değerler dünyasını oluşturmaya çalışırlar (Yurt ve Şimşek, 2016: 475).

Sanatçı veya yazar yaşadığı toplumdan, geleneklerden, döneme ait fikirlerden etkilenebilmektedir. Buna bağlı olarak yazar şahsi fikirlerini ve düşüncelerini eserlerine yansıtılabilmektedir. Yazar, duygu, düşünce ve hislerini metnin arasına gizler, metnin içerisine sindirir. Çocuk kitabı yazarı, iletikleriyle onun dünyasını derinden etkileyebilir (Melanlioğlu, 2011: 431). Önemli olan yazarın yapıtlarında bunu mümkün olduğunca gizlemesi ve bunu çeşitli iletilerle okurlara dayatmaktan sakınmasıdır. Şirin'e (1998: 22) göre, çocuk kitabı yazarı anlatmak istediği felsefeyi kitabında gizleyebilirse başarısını gösterebilmektedir. Toplumsal gerçekler çocuklara verilirken edebiyat propaganda aracı olarak kullanılmamalı, belli bir öğretici çerçevesinden bakılmalıdır (Yılar ve Turan, 2013: 54).

Yazılmış olan kitapta ana düşünce ve ana duygu, hiçbir tartışmaya yer bırakmayacak biçimde, açık ve anlaşılır olmalıdır (Kıbrıs, 2010: 41). Bu noktada yazarın okura kazandırmak istediği görüş, düşünce ve duyguların farkında olması gerekmektedir. Türkçe öğretiminin amaçlarından biri dinlenenlerin, okunanların ana fikrini ve yardımcı fikirlerini belirlemektir ve bu amaca ulaşmak için kullanılacak araç, elbette ana fikri açıkça belli olan çocuk edebiyatı eserleri olmalıdır (Tosunoğlu ve Alamdar, 2011: 156). Belirsizlik oluşturan, değişik ve yanlış yorumlara yol açabilecek iletiler çocuk okur üzerinde olumsuz etkiler bırakabilir.

Edebi metinlerin unsurlarından olan ileti/iletelerde bulunması gereken bazı özellikler şunlardır:

- *İletiler, çocuğun duygu ve düşünce evrenini genişletmeli, çocuklara yaşam ve insan gerçeğini tanıtmalıdır.*
- *Çocuğun anlam evrenine uygun yeni yaşantılar kazandırmalıdır.*
- *Metnin duygu ve düşünce örüntüsü içine sindirilmiş olmalıdır.*
- *Aile, yurt ve ulus sevgisi aşılamalı, barışçı düşünceler geliştirmesine katkıda bulunmalıdır.*
- *Kitaplarda; hatasız ve uslu çocuk olma, büyüklerin sözünden çıkmama, yaramazlık yapmanın kötü sonuçları yaratacağı fikirleri telkin edilmemelidir.*

- *İdeal insan tipi oluşturma çabasına giren iletilerden kaçınılmalı, yaşama sevinci ve iyilik aşılmalıdır* (Sever, 2015: 142-143; Yılar ve Turan, 2013: 54; Arpacı, 2006: 54; Alan, Hüküm ve Biçer, 2016).

Edebî metinleri oluşturan her ögenin bir fonksiyonu vardır. Çocuk edebiyatında arzu edilen hedeflere ulaşmada her unsurdan gerektiği gibi faydalanmak çocuğun anlam evrenine ve gerçekliğine uygun metinlere daha çok yer vermek yalnızca öğüt veren, kalıplaştıran, çocuğun duyma, düşünme, düş kurma becerilerini geliştirmeyen metinlerden uzak durmak gerekmektedir.

2.3. TÜRKİYE'DE ÇOCUK DERGİCİLİĞİ

Türk edebiyatına, bugünkü anlamda gazete ve dergilerin girişi Tanzimat dönemi ile birlikte (Kıbrıs, 2014:736). İletişim araçları ve edebiyat yoluyla sosyal değişmeye aracılık eden kitle, değişimin sağlıklı biçimde sürmesi ve kalıcı olabilmesi için toplumun en dinamik kesimi olan genç kuşaklara yönelme ihtiyacı duymuşlardır. Bunun sonucu olarak genç kuşak değişime en açık kitle olarak görülmüştür. Bu anlayış da çocuklara daha iyi ulaşma yollarının aranmasını gerektirmektedir. 19. yüzyıldan itibaren Batı'dan alınmaya başlanan yeni fikir ve türler gazete aracılığıyla geliştirilmiş, modern Türk edebiyatı gibi Türk çocuk edebiyatı da gazete/dergilerde doğmuştur (Küçük, 2010: 222).

Tanzimat döneminde yaşanan toplumsal, sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel alanlardaki değişimlerden çocuk edebiyatı da etkilenmiştir. Tanzimatçılar edebiyatı halkı eğitmek için araç olarak kullanmış, öykü, deneme, roman, şiir gibi türlerin yanı sıra gazete ve dergi gibi türlerde de eserler vermişlerdir. Basın ve edebiyat yoluyla toplumsal değişime aracılık eden seçkinler, değişimin sürekliliği için çocuk ve gençlere yönelir (Doğdu, 2007: 17). Tanzimat döneminde 1869-1908 yılları arasında 19 çocuk dergisi ve gazetesinin yayımlanmış olduğu, Meşrutiyet yıllarında bu sayının oldukça azaldığı Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşları sırasında yeniden çocuk yayıncılığına önem verildiği görülmektedir (Kardaş, 2015: 269). Bu dönemde yayımlanan *Mümeyyiz* adlı gazete aynı isimle çocuklar için bir dergi çıkarmıştır. Dergi her sayıda çocuklar için haberler, bilmeceler, roman tefrikaları, ahlaki yazılar

yayımlamıştır (Çıkla, 2005; 96).1875'te Sadakat Gazetesi'nin çıkardığı ve daha sonra ismi Etfal (Çocuklar) olarak değiştirilen Çocuklara Mahsus Sadakat, Mümeyyiz'den sonra ilgi gören başka bir çocuk dergisidir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılan inkılâplar ve sosyal hayatta yaşanan değişiklikler çocuk dergilerine de yansımıştır (Kıymaz, 2011:1). Cumhuriyet Dönemi'nde yeni rejimin daha iyi tanıtılması, milli temalar ve toplumsal değerlerin aktarılması gayesiyle çıkarılan dergilerinin sayısı artmıştır. Bu dönemde dergileri genellikle eğitimciler, vatan, millet sevgisini çocuklara aşlamak için hazırlamışlardır. Bunlardan biri 1924'te Ahmet Hilmi öncülüğünde çıkarılan *Genç Mektepliler*'dir. Daha sonra Tahsin Demiray'ın çıkardığı *Resimli Gazetemiz* (1924), Orhan Seyfi Orhon'un çıkarttığı *Resimli Dünyamız* (1924), İzmir'de çıkarılan *Çocuk Yıldızı* (1927). 1928'de Arap alfabesinin yerine Latin alfabesinin kabulü, okuma-yazmayı kolaylaştırıp yaygınlaştırmıştır.

Yeni yazının halk arasında yaygınlaşması ve halkın çoğunluğunun okur-yazar olması eğitim politikası hâline getirilmiştir. Bu politikanın sonucu olarak, 1928'den sonra birçok yeni çocuk dergisi yayımlanmaya başlanmıştır. Burhan Bilbaşar'ın çıkarttığı *Olgun Çocuk* (1935), Naki Tezel'in çıkardığı *Türk Çocuğu* (1944), Yapı Kredi Bankasının çıkardığı *Doğan Kardeş* (1945) Haluk Yetiş' in çıkardığı *Arkadaş* (1962) bu dergilerden birkaçıdır (Kıbrıs, 2014: 737). Cumhuriyet'in ilanından sonra yayımlanan bazı dergiler şunlardır: Çocuk Dünyası (1926-1929), Çocuk Sesi, 1932 yılında çıkmaya başlayan dergi yirmi beş yıl kadar yayımlanmış ve döneminde çocuklar tarafından oldukça ilgi görmüştür. 1929'da Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yayımlamaya başladığı Gürbüz Çocuk,1935'te Çocuk ismini alarak yayın hayatına devam etmiştir. Başka bir dergi olan Doğan Kardeş, Vedat Nedim Tör'ün gözetiminde çıkarılmış dergi Yapı Kredi Bankası'nın desteğiyle yayımlanmıştır.

1950-1960 arası yayına giren 51 derginin 33'ü ve 1960-1970 arası yayımlanan 84 derginin 57'si çizgi roman türü dergilerdir (Taş, 2008: 31). Bu dönemde çıkan dergilerin salt amacı çocukların eğlenceli, hoş vakit geçirmelerini sağlamaktır. Bunu Amerikan kültür politikasına ve Avrupa'da o dönemde çıkarılan dergilere özenmeye bağlamak mümkündür. İlkokul ve ortaokul çağındaki çocukların okullaşma

oranlarındaki artışa koşut olarak çocuk dergilerinin baskı sayısı artsa da daha önceki dönemlerde olduğu gibi yayın hayatını uzun ve aralıksız sürdüren çocuk gazete ve dergileri pek azdır (Oğuzkan, 2013: 344). 1977 yılında yayın hayatına başlayan Milliyet Çocuk, RedKit'den Mıstık'ın Uzay Çocukları'na kadar farklı pek çok çizgi romana sayfalarında yer verir.

1980'li yıllarda çıkarılmış olan özgün bir dergi de Türkiye Radyo ve Televizyonlarında (TRT) yayınlanmakta olan Susam Sokağı adlı çocuk programından yola çıkılarak yayımlanmış olan dergidir (Kıbrıs, 2014:738). Amerikan yapımı olan Susam Sokağı programı dünyada birçok ülkede çocuklar tarafından ilgiyle karşılanmış, program devletten de maddi olarak büyük bir destek almıştır. Bu program için hazırlanan etkinlikler, oyunlar, dergi formatında çocuklar için hazırlanmıştır. Tercüman Gazetesinin 1977'de yayımlamaya başladığı Tercüman Çocuk, 1981'de Yeni Asya Gazetesinin Can Kardeş'i, isimlerinin başındaki gazetelerce çıkarılan Türkiye Çocuk, 1983'te Hürriyet Çocuk, 1988'de kısa ömürlü Güneş Çocuk dergileri dönemin önemli dergileri arasındadır.

1990 yılında Fatih Erdoğan'ın yönetiminde hazırlanan Kırmızıfare, günümüzde çocuklar için eserler kaleme alan yazar ve şairlerin yazılarıyla çocuklar için yayın yapmıştır. 1998 yılından bu yana Zeynel Beksaç'ın yönetiminde, Türkçenin doğru kullanımı ile çocuk okurlarını bilinçlendirmeyi hedefleyen dergiler ne kadar aylık popüler çocuk dergisi olarak çıksa da bir ölçüde Kosova'nın ve Balkanların nabzını da tutmaktadır (Kıbrıs, 2014:739; Yılmaz, 2016:1182). 1996'da Mevlana İdris Zengin, Yusuf Çağlar, Aysel Berk gibi yazarların yer aldığı her yaştan çocuğa okuma sevgisini kazandırma sloganıyla çıkan Mavikuş dergisi 19 sayı yayımlanabilmiştir. Çocuk dergiciliğinde önemli bir yeri olan ve uzun soluklu ikinci çocuk dergisi olan Miço bir başka yayın organıdır. Dergi yayın hayatına 2001'de Milliyet gazetesinin haftalık eki olarak başlamış, 2008'de yayın hayatı sonlandırılmıştır. Genel yayın yönetmenliğini Yalvaç Ural'ın yaptığı dergi Doğan Egmont Yayıncılık tarafından aylık olarak yayınlanmaya devam etmiştir. Devam eden yıllarda Bando (1990) ve Ebe Sobe (2001) dergileri çocuklar için hazırlanan diğer dergilerdendir.

Türkiye’de çocuk dergiciliğine destek sağlayan bankalardan da bahsetmek gerekmektedir. Yukarıda da bahsettiğimiz Doğan Kardeş dergisi 2008’den sonra Yapı Kredi Bankası aracılığıyla yayımlanır. İş Bankası da çocuklar için Kumbara adlı derginin yayınlanması hususunda destek sağlar. Diğerlerine göre daha erken dönemlerde çıkarılan Başak Çocuk adlı dergi de Ziraat Bankası tarafından yayınlanmaktaydı.

Günümüzde yayın hayatına devam eden dergilerden biri Meraklı Minik’tir. Her ayın birinde çıkan 32 sayfalık dergi 2007 yılında yayın hayatına başlamıştır. Her sayısında ayrı bir temayı ele alan derginin TÜBİTAK adına Başkanı Prof. Dr. Ahmet Arif Ergin’dir. Derginin içeriğinde doğa ve evrene dair araştırma ve keşifler fotoğraflar ve çizimlerle aktarılmaktadır. Etkinliklere ve oyunlara sayfalarında yer veren dergi hediye olarak maske, maket, poster, çıkartmalar vermektedir. Erken çocukluk dönemi için hazırlanan dergi bilim dergileri arasında yer almaktadır. TÜBİTAK adına her ayın on beşinde 7 yaş ve üzeri çocuklar için hazırlanan diğer bilim dergisi de Bilim Çocuk’tur. Bilimi küçük yaşlardan itibaren çocuklara sevdirmeyi amaçlayan dergide, bilim insanlarının öyküleri, çizgi roman, el işi etkinlikleri; ülkeler, uzay, gök cisimleri bitki ve hayvanlar hakkında bilgiler, bulmaca ve zekâ oyunları, evde çocukların yapabilecekleri basit deneyler, okurlardan gelen resimler bulunmaktadır. Dergi okuyucuları için oyun kartları ve el işi kâğıtları, posterler hediye etmektedir.

Adını çizgi filmdeki başkahramandan alan bir başka dergi de Pepee dergisidir. 3-6 yaş arasındaki çocuklar için hazırlanan dergi oyun ve etkinlik ağırlıklıdır. Çocukların bilişsel, dil, sosyal, motor gelişimlerine destek vermeyi amaçlayan derginin Genel Yayın Yönetmeni Ayşe Şule Bilgiç’tir. İçerisinde boyama, kesme ve yapıştırma, çizme gibi etkinlikler bulunan derginin arka tarafında annelere özel bölüm bulunmaktadır.

Çocuklar için yayın yapan televizyon kanalının adı Minika Çocuk Dergisi okul öncesi dönemde (3-6 yaş) bulunan çocuklara yönelik hazırlanmaktadır. Kavram öğretimi, kesme, yapıştırma, boyama faaliyetlerinin yer aldığı dergide bilmeceler, eşleştirme, fark bulmaca gibi etkinlikler de yer almaktadır. Dergide resim ve

karikatürlerle kısa olaylar anlatılmakta ve kısa masallar bulunmaktadır. Aylık yayımlanan dergi promosyon renkli yapıştırıcılar, zekâ ve beceri oyunları, kesme yapıştırma kâğıtları vermektedir. Yine aynı yayın şirketinin kolu olan bir diğer dergi de Minika Go'dur. Genel Yayın Yönetmenliğinde H. Salih Zengin'in bulunduğu dergi 2017'de 7. sayısını yayımlamıştır. Deneme, şiir, hikâye, bilimsel gerçekler, oyunlar, bulmacalar, sözlük, tuhaf bilgiler, çizgi roman, ünlü isimlerle yapılan röportajlar, çocuk okullardan gelen mektuplar, yemek tarifleri gibi bölümlerin olduğu dergi Minika Çocuk Dergisine göre daha üst yaşlardaki çocuk okullara seslenmektedir. Dergi aynı zamanda poster, çıkartma, renkli kartonlar, ülkelerin bayrakları gibi hediyeler vermektedir.

Temmuz 2017'de 11. sayısını yayımlayan günümüz çocuk dergilerinden biri de Bilge Çocuk dergisidir. Mustafa Ruhi Şirin, Bestami Yazgan, Mevlana İdris gibi yazarlarında eserlerinin yer aldığı dergi muhtevasında birçok türde metin barındırmaktadır. Ayda bir defa çıkan derginin kapağında o ayın önemine vurgulayan resim ve yazılar yer almaktadır. Dergide bilimsel araştırmalara ilişkin sayısal verilere, çizgi romana, şiirlere, basit deney ve yemek tariflerine, geçmişte oynanan oyunlara ve bu oyunların kurallarına, kesme ve yapıştırma etkinliklerine, zekâ sorularına, bilmece ve bulmacalara yer verildiği görülmektedir. Aynı yayın grubu tarafından çıkarılan hedef kitle daha küçük yaş grupları olan dergi Bilge Minik oyun, etkinlik, dergisi sayılabilmektedir. Dergide resimlerin çok metinlerin daha az yer aldığı hikâyeler görülmektedir. Eşleştirme, fark bulma, şiir, kavram, sayı ve renk öğretimi, yeme ve içme kuralları, origami, el becerisi etkinlikleri, dini hikâyeler, hadis-i şerifler ve bulmacaların çözümleri derginin sayfaları arasında yer almaktadır.

Okul öncesi döneme hitap eden eğitici çocuk dergilerinden biri de Kardeş Çocuktur. Modern Çocuk ve Kardeş Çocuk olarak iki ayrı dergi bir ambalaj içerisinde satılmaktadır. İlginç bilgiler, hikâye, bilmece ve bulmacaların yer aldığı dergi çeşitli oyuncaklar hediye etmektedir. Derginin içeriğinden oyun ve etkinlik dergisi olduğunu söylemek mümkündür.

Haydar Ergülen'in edebiyat danışmanlığını, Barış İnce'nin yayın yönetmenliğini yaptığı "7'den 70'e edebiyat" sloganıyla çıkarılan bir diğer çocuk

dergisi 7'den 70'e dergisidir. Dergide önceden çocuklara yönelik eserler kaleme alan Ahmet Ümit, Can Dündar, Necati Tosuner, Canan Tan gibi isimler yer alırken hâlâ çocuklar için eserler kaleme alan İpek Ongun, Yalvaç Ural, Sevin Okyay, Ragıp Duran, Müge İplikçi, Tolga Gümüştay gibi yazarlar da bulunmaktadır. Aylık yayımlanan dergi poster, oyunlar, takvim gibi hediyeler vermektir. 1 Haziran 2016'da yayın hayatına başlayan dergi edebiyat ve kültür dergisi olarak görülmektedir.

Geçmişten bu güne çocuk dergiciliğinde, son zamanlarda dikkat çeken bir diğer dergi de BeyazBulut dergisidir. Sekiz yıl genel ağ ortamında hizmet veren dergi 2013 Ekim ayında basılı olarak yayınlanmaya başlamıştır. Araştırmanın evrenini oluşturan Beyaz Bulut Dergisi hakkında elde edilen veriler detaylı olarak bir başlık altında verilmiştir.

2.4. BEYAZBULUT DERGİSİ

“Her yaştan çocuklar için edebiyat” sloganıyla yola çıkan Beyaz Bulut dergisi, *modern dünyanın görsellik albenisi ve yüzeysellik handikaplarıyla örülü bir çevreye hapsettiği günümüz çocuğunun değerler ve duyarlılıklar etrafında iyi yetişmelerine katkıda bulunmak ve çocukları okumayla ve kitapla buluşturmak* amacıyla yayın hayatına başlamıştır. Genel Yayın Yönetmeni Fatih Turanalp olan derginin sahibi Ahmet Yasin Candan'dır. 2005 yılından 2013 Kasımına kadar <http://www.Beyazbulut.com> adresi üzerinden Beyaz Sözlük, Binbir Bulut Masalları, Bir Şiir Sana, Bir Şiir Bana, Deneme Bir Kii, Beyaz Mikrofon, Tavşanlı Makas, Kahkaha Ağacı, BB Kitaplığı gibi bağlantıların bulunduğu genel ağ ortamında yayınlanmıştır. İki ayda bir çıkarılan dergi matbu olarak ilk kez Ekim-Kasım 2013'te yayımlanmıştır.

Dergi yatay boyutta renkli kuşe kâğıda basılmaktadır. İki ayda bir yayımlanan sayılar ortalama kırk sayfadan oluşmaktadır. Konya Karatay'da basılan derginin görsel tasarımını Beyaz Bulut Sanatevi üstlenmektedir. Her biri farklı kişiler tarafından hazırlanan kapaklar mevsimlere, ülkenin ve dünyanın içinde bulunduğu güncel durumlara, resmi ve dini bayramlara göre hazırlanmaktadır. İncelenen

dergilerin iç kapaklarında, gıda ve eğitim kurumları reklamları, yardımlaşma vakıfları, bilim şenliği, resim şenliği haberleri, kitap tanıtımları, okurlardan gelen resimler ve kendi reklamlarına görseller mevcuttur. İlk sayfada içindekiler başlığı ve derginin künyesi verilen dergilerin sırt yazılarında ise hem dergi yazarlarının hem de Türk edebiyatının önemli kalemlerinin şiirleri yer almaktadır. Beyaz ve renkli sayfalardan oluşan dergide konuya ilişkin resimler, çizimler, kitap tanıtımları, haberler çeşitli görsellerle desteklenmektedir.

Beyaz Bulut'tan başlığı ile derginin kapak görselinin aldığı ilk sayfada gündeme ve o sayıya ilişkin bilgiler verilmekte ve sayının tanıtımı kısaca yapılmaktadır. Şiir, masal, öykü, deneme, söyleşi ve haberlerin yanı sıra, Kaktüs ile Kadife, Düşünüyorum da, Merakettin Amca, Simo'nun Kuş Günlüğü, Morkabak Kitabevi, Cicika, Duyduk Duymadık Demeyin başlıkları altında yazı dizileri de mevcuttur. Derginin bazı bölümlerinden aşağıda kısaca bahsedilmektedir.

2.4.1. Cicika

Cicika kalabalık nüfuslu bir şehirde yaşayan, meraklı, duyarlı, bazen neşeli bazen kederli yeri gelince de inatçı bir kız çocuğudur. Cicika karakterine Rabia Gülcan Kardeş hayat vermiş, Elif Nur Can da dizinin resimlerini hazırlamıştır. Cicika meraklıdır, doğaya ve hayvanlara karşı duyarlı, yardımsever, şarkı söylemeyi sever, yaşlılara ve engellilere karşı hassastır. Cicika'nın sadece yaşadığı coğrafyadaki sorunları takip etmediği dünyada yaşanan olumsuzluklardan da etkilendiği görülmektedir. Altıncı sayıda Hanzala karakteri ile karşımıza çıkan Cicika dünyadaki çocuklara arkadaşı Hanzala ile mutluluk yıldızı gönderdikleri görülür.

2.4.2. Düşünüyorum da...

Fatih Turanalp'in hazırladığı dizideki erkek çocuk karakteri daima sorular sorup cevapları kendince, çocuk bakış açısıyla vermektedir. Hayvanları seven karakter bu konuda hassastır ve insanları da bu konuda hassas olmaya davet eder. Doğa olayları, icatlar, hayvanlar, seyahat, macera çocuk karakterin özel ilgi alanlarıdır ve bu konularda kafasına takılan onlarca soru vardır. Yazı dizisini Elif Nur Can resimlemektedir.

2.4.3. Merakettin Amca

Sorular bir türlü peşimi bırakmıyor. Bu kadar çok soru sorduğunuz için biraz zorlansam da sizlerle gurur duyuyorum. Bir şeyi merak ediyorsunuz ne mutlu size. Zira merakını kaybeden çocukluğunu kaybeder diyerek çocuklara seslenen Merakettin Amca, okuyuculardan gelen sorulara cevaplar vermektedir. Bu yazı dizisinde Merakettin Amca isimli karakter elektronik mektup aracılığıyla çocuk okurların sorularını yanıtlamaktadır. Verilen soruları kendi üslubunca zaman zaman mizahi bir dille zaman zaman da resimlerle destekleyerek ciddi bir tavırla yanıtlar.

2.4.4. Kaktüs ile Kadife

İlk üç sayıda yayınlanan yazı dizisinde Kaktüs ve Kadife bitki karakterleri, aynı olaya farklı iki pencereden bakmaktadırlar. Kaktüs, bir olaya ya da duruma olumsuz tarafından bakarken; Kadife olumlu açılardan bakmaktadır.

2.4.5. Morkabak Kitabevi

Kitapçının Kedisi Hurşit, sahibi Safi ile kitabevinin çatı katında yaşamaktadır. Okumayı çok seven Hurşit yayınlanan yeni kitapları, kitap fuarlarını sıkı bir şekilde takip etmektedir. Kitabevine yeni gelen kitapları sabırsızlıkla bekleyen Hurşit kitaplar hakkında bilgiler verir, kitapların yazarlarını tanıtır.

2.5.6. Duyduk Duymadık

Zeynep Şahin'in hazırladığı bölümde güncel olaylara ilişkin haberler mizahi bir şekilde haber biçiminde ve çeşitli görsellerle desteklenerek sunulmaktadır. Elif Nur Can'ın resimlediği seri sekizinci sayıya kadar devam etmiştir.

2.4.7. Çıtır Pıtır

Özlü sözler, şiirler, tekerlemeler içerisinde bazı kelime oyunları yapılarak hazırlanan bu bölümün yazarlığını Beyza Nur Demirci üstlenmektedir. *Taktik saatin tiktaklarını tersine çevirme sanatıdır (8, 33)!Oyuncağın oyundan türediğini bilmeyecek ne var? Sevginin sevmekten türediğini (13, 11)...* Örneklerindeki eş

anlamalı kelimelerle yapılan kelime oyunları, cinas, teşbih gibi edebi sanatların kullanıldığı birçok örnek görmek mümkündür.

2.4.8. Simo'nun Kuş Günlüğü

Kendisini derginin çılgın kuşu olarak tanıtan Simo okuma yazma bilmektedir. Arkadaşı Emre ile farklı insanlar ve farklı durumlarla karşılaşır. Simo müzik dinler, kitap okur, internette araştırma yapar, doğa gezilerine çıkar... Emre bir konuda sıkıntı çektiği zaman ona yardım eder. Emre ile insanların arasına katılan Simo bazen bu durumdan mustarip olur. Nesibe Şahin'in hazırladığı bölümde komik diyaloglar ve çocuk ile kuşun şaşırtıcı arkadaşlığı çeşitli görsellerle okurlarına sunulmaktadır.

2.4.9. Haberler

İstanbul ve başka şehirlerde düzenlenen şiir, sempozyum, fuar, film, sergi, yarışma vb. programların ve etkinliklerin tanıtıldığı sayfayı Rabia Gülcan Kardeş hazırlamaktadır. Çocukların kültürel faaliyetleri takip etmeleri için hazırlanan bölümdür.

2.4.10. Söyleşi/Beyaz Mikrofon

Adı sonraki sayılarda Beyaz Mikrofon olarak değiştirilen bu bölümde çocuk edebiyatı alanında yayın yapmış ve yapmaya devam eden yazarlarla yapılan röportajlar yer almaktadır. İbrahim Demirci, Mustafa Ruhi Şirin, Sadık Yalsızuçanlar, Hasan Latif Sarıyüce, H. Salih Zengin, Yusuf Çağlar, A. Vahap Akbaş, Melek Çe, Mustafa Özçelik, Yusuf Dursun ve Bestami Yazgan röportaj yapılan isimlerden bazılarıdır. Önemli sanatçıların hayatları hakkında bilgiler veren aynı zamanda kitap tanıtımları yapılan bölümü Vural Kaya hazırlamaktadır.

Dergi Ocak-Şubat 2015 8. sayısında dergi tasarımında değişiklik yapmış, yeni bölümlerle okuyucu karşısına çıkmıştır. Yeni çıkan bölümlerden bazıları şunlardır:

2.4.11. Bizim Sınıf

Sevgi İçigen'in yazıp çizdiği karikatür serisinde okulda öğretmenlerle öğrenciler arasında yaşananlar anlatılmaktadır. Okullarda ve sınıflarda yaşanmış ve

yaşanması muhtemel olaylar, komik anlar karikatür sanatının imkânlarından yararlanılarak hazırlanmış ve okurlara sunulmuştur.

2.4.12. Dedektif Halis Muhlis ile Adım Adım Hikâye

Nur Dombaycı'nın çizdiği bölümde başlatılan bir hikâye kutucukların içindeki farklı hikâyelere, farklı olaylara yönlendirmektedir. Oklarla farklı yönlerde giden olay okuyucuyu birbirinden farklı maceralara ve farklı sonuçlara götürmektedir.

2.4.13. Hayvanlık Hâli

Melih Tuğtağ'ın hazırladığı bölümde dünyanın farklı coğrafyalarına ve iklimlerine özgü hayvanlar ve bu hayvanların özellikleri hakkında bilgiler verilmektedir. Söz konusu bilgiler konuşma balonlarıyla hayvanların kendi ağızlarından verilmektedir. Karşıdakiyle konuşuyormuşçasına samimi açıklamalar yapan hayvanlar yaşadıkları coğrafya ve iklim hakkında okuyucuları bilgilendirmektedir.

2.4.14. Dünyayı Kurtaran Çocuk

Dünyayı yok etmek isteyen, olağanüstü güçleri olan kötü karaktere karşı küçük bir çocuğun pratik zekâsıyla ve küçük taktiklerle başarılı olarak karşı koyduğu mücadeleleri anlatan çizgi roman yazı dizisidir. Bu bölümde iyinin, iyiliğin daima kazanacağı, kötülerin daima kaybedeceği vurgulanmaktadır. Ümit Yaşar Özkan'ın yazdığı dizinin resimlemesi Yavuz Selim Baş tarafından yapılmaktadır.

2.4.15. Bulut Postası

Derginin takipçileri tarafından elektronik mektup aracılığıyla yolladıkları yazıların paylaşıldığı bölümdür. Genellikle şiirlerin yayınlandığı bölümde gönderenlerin adı, soyadı ve yaş bilgilerine de yer verilmektedir. Çocuklar tarafından yazılan ürünlerin yayınlanması, iletişim ve yazma becerilerinin gelişmesi, çocuklarda özgüven duygusunun gelişmesi bakımından söz konusu bölüm önem arz etmektedir. Derginin takipçileri tarafından hazırlanan bölümü Nur Dombaycı'nın resimleri süslemektedir.

Yukarıda çalışmamızın evrenini oluşturan BeyazBulut Dergisi hakkında bazı bilgiler sunulmuştur. Çalışmamızın bu bölümünde çalışmayı sağlam bir zemine oturtmak amacıyla çalışma ile ilgili benzer çalışmalara değinilecektir.

2.5. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Ülkemizde çocuk dergiciliğinin geçmişi Meşrutiyet dönemine kadar dayanmaktadır. Günümüzde çocuk edebiyatının önemli türlerinden olan çocuk dergilerinin sayısı artmakta ve dergiler çocuk okurlar tarafından takip edilmektedir. Buna bağlı olarak çocuk dergileri ile ilgi yapılan çalışmaların sayısı da artmaktadır. Bu alanda yapılan birçok çalışmayı görmek mümkündür.

Çalışmaya konu olarak seçilen BeyazBulut Dergisi ile ilgili ilk çalışma Yakar ve Yılmaz (2015) tarafından yapılmıştır. Beyazbulut Dergisi'nde yer alan kurgusal metinlerdeki karakterlerin çatışmaları çözme biçimlerinin incelendiği araştırmada, karakterlerin yaşadıkları çatışmaları çözerken kimi zaman gayret gösterdikleri, kimi zaman yardım aldıkları, dinî değerlerden faydalandıkları, nadir de olsa şiddete başvurdukları, olayları kabul etmek suretiyle ya da tesadüfler neticesinde çözümler elde ettikleri tespit edilmiştir.

Çocuk dergileri ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında dergilerin genellikle yayımlandığı dönemin özelliklerine, dergilerdeki eğitsel özelliklere, biçim ve şekil özelliklerine göre incelendiği görülmektedir. Bu minvalde yapılan bazı çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Dergilerin yayımlandığı dönemin, tarihin özelliklerine göre yapılan bazı çalışmalara yer verilmiştir. Şimşek (2001) XIX. Yüzyıl Çocuk Dergiciliği ve Eğitsel İşlevleri Üzerine başlıklı çalışmasında dünyada ve Türkiye'de çocuk dergiciliğinin tarihine değinmiş, bazı çocuk dergileri hakkında bilgiler vermiştir. Benzer şekilde Şimşek (2002) Tanzimat ve Mutlakıyet döneminde yayımlanan çocuk dergilerini eğitim görüşleri açısından ele almış, o dönemdeki çocuk dergilerinin eğitim açısından birçok katkısının olduğu sonucuna varmıştır. Ertem (2005) 1930'lar ve 40'ların Türkiye'sinde Cumhuriyet Çocukları ve Yükleri: Çocuk Dergilerinde Ulusun Geleceği Olarak İdealleştirilen Orta Sınıf Çocukları ve Yoksul Çocuk İmgesi

başlıklı çalışmasında, o dönemlerde hem kamusal siyasî bağlamda hem de aile içinde çocuğa yüklenen imajlara ışık tutmayı amaçlamıştır. Araştırmaya göre Cumhuriyet aileleri çocukları idealleştirmeye çalışmakta, yoksulluk ve sosyo-ekonomik eşitsizliği, sadece ahlaki bir düzlemde tanımlamaktadır. Akbayrak (2014) ve Alabaş da (2014) Cumhuriyet dönemi çocuk dergileri ile ilgili yaptıkları çalışmalarda, dergilerin genel olarak öğüt verme, iyiyi güzeli aktarma, yeni kurulan rejimin olumlu özelliklerini okuyucuya iletme işlevlerinin ön planda olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kızlar geleceğin yetişkini, ev hanımı olarak görülmüş, bu nedenle ileride alacağı sorumluluğa şimdiden alışmaları gerektiği her fırsatta vurgulanmıştır.

Başka bir dönem hakkında benzer bir çalışmayı Doğdu (2007) yapmıştır. Doğdu, Türkiye’de tek parti döneminde yayınlanan çocuk dergilerinin, yurttaşlık bilincinin oluşturulmasına yönelik hazırlandığını tespit etmiştir. Durmuş (2007) 1897- 1910 Yılları Arasında Çıkan Çocuk Dergilerinin Çeviri Metinleri Üzerine yaptığı çalışmada çocuk edebiyatında çevirinin önemi ve etkisini, çocuk edebiyatında çeviri eserlere yer verilme nedenlerine açıklık getirmek istemiştir. Cumhuriyet Dönemi’nin ilk yıllarında (1923-1928) yayımlanan çocuk dergilerindeki tahkiyeli metinleri değer aktarımı açısından inceleyen Esmer (2007) dergilerde en çok ahlaki değerlere yer verildiğini, millî değerlerimize ait Türk müziği, zanaatlar, seyirlik oyunlar, spor, oyunlar, bayramlar gibi farklı unsurlara yer verilmediğini, genellikle vatan ve millet sevgisinin işlendiğini tespit etmiştir. Gurbetoğlu (2008) ve Deniz’in de (2010) II. Meşrutiyet döneminde yayımlanan çocuk dergileri üzerine yaptıkları çalışmalar bulunmaktadır. Dönemin yazılarında en çok vurgulanan ana fikir ve duygu vatan sevgisi ve eğitimidir. Dergilerde görülen en büyük eksiklik dinî konuların yeterince işlenmemesidir. Bu dönemdeki gazete ve dergilerin yazar kadrosu, siyasî düşünce çerçevesinde şekillenmiştir. Ayrıca dergi yöneticilerinin, Batıda ortaya çıkıp gelişen eğitim anlayışlarının etkisinde bulunduğu, dergiyi de bu anlayış etrafında şekillendirdikleri anlaşılmaktadır.

Kıymaz (2010), Küçük (2010), Sarıkaya (2010) ve Yıldırım (2013) çocuk dergilerini tarihi dönemlere ve o dönemin anlayışlarına göre inceleyen çeşitli çalışmalar yapmışlardır.

Dergileri şekil ve biçim gibi yapısal özelliklerine göre ele alan bazı çalışmalar bulunmaktadır. Sürmeli (2010) Türkiye’de 5-15 yaş eğitim amaçlı çocuk dergilerinin tipografisi, görsel öğeleri, sayfa tasarımı ve fiziki yapı özellikleri incelenerek, çocuk dergilerinin grafik tasarımlarının ne boyutta olduğunun ortaya koyulması; karşılaşılan temel grafik tasarım sorunlarının belirlenmesi ve sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerileri getirmek için çalışma yapmıştır. Benzer çalışmayı başka çocuk dergilerini inceleyen Turan, Kurt ve Arslan (2016) yapmış ve bazı dergilerin biçim özellikleri bakımından iyileştirilmesi gerektiği sonucuna varmışlardır.

Dergileri eğitsel özelliklerine göre ele alan bazı çalışmalar da mevcuttur. Öğüt (2006), Taş (2008), Akçay (2010), ve Kardaş’ın (2015) yaptıkları çalışmalara bakıldığında süreli yayımlar, okul ve meslek yaşamında öğrenilenlere ilâve olarak bunları tamamlayıcı bilgiler vermek, eğlendirmek gibi fonksiyonlara sahiptir. Çalışmalarda dergilerde bilgilendirici metinlerin fazla olduğu, fen bilimleri ve pozitif bilimlere ilişkin bilgilere yer verdikleri, sağlıklı yaşamı destekleyen bilgiler, toplumsal ve bireysel olarak başarılı olma yolları, çalışkanlık, vatan sevgisi öne çıkan eğitsel niteliklerdendir.

Alabaş ve Kamer (2016) Afacan Çocuk Gözü Dergisinin 52 sayısını incelemiş, dergilerde çocuğun vatandaş olarak yetiştirilmesinde vatan ve millete bağlılık ile aidiyet fikrinin hâkim olduğunu, eğitimin daha çok kollektif tarih bilinci oluşturmada araç olarak kullanıldığını tespit etmişlerdir. Gümüşkılıç (2016) tarafından yapılan başka bir çalışmada dergilerin o dönem mekteplerinde okutulan ders müfredatına uygun olarak hazırlandığı, okuyucular için bir yardımcı kitap mahiyetini taşıdığı, hatta pozitif bilimleri okullardaki dersler gibi işlemeden hareketle öğretmenlere de yol gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada dergilerde hanımlara yeterince yer verilmediği, onların topluma sadece iyi, ahlaklı ve eğitilmiş fertler yetiştirme görevleri olduğu belirtilmiştir.

Çocuk dergileri ile ilgili yapılan araştırmaların büyük bir bölümünü, yayımlandıkları dönemin sanat, siyaset, eğitimi hakkında bilgiler oluşturmaktadır. Dergilerin biçim ve içerik özelliklerine bu özelliklerin çocuk edebiyatı ölçütlerine

uygunluğu ile yapılan çalışmaların da olduğu görülmektedir. Dergilerin eğitimde kullanılması, eğitsel işlevleri üzerine yapılan çalışmalar arasında yer almaktadır. Yapılan alışmalar incelendiğinde, Türkiye’de ocuk dergileri/dergiciliğiyle ilgili pek çok alanda çalışma yapılmış olmasına rağmen dergilerdeki metinlerde geçen karakterler aracılığıyla verilen iletiler üzerinde herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu sebeple çalışma yayın hayatına devam eden ocuk dergisi BeyazBulut üzerinde yapılmıştır. Çalışma, dergide yer alan kurgusal metinlerdeki karakterleri derinlemesine incelemiş, anne, baba, ocuk (erkek-kız), nine, dede, hayvan, bitki, nesne vs. karakterleri ve bu karakterler aracılığıyla verilen iletiler üzerine eğilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Çalışma doküman incelemesi deseni ile yapılmıştır. Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu desen Bowen'in (2009:27) ifadesiyle detaylı incelemelere imkân sağlamaktadır. Çalışmada BeyazBulut Dergisinin ilk on üç sayısındaki kurgusal metinler, karakterlerin verdikleri iletiler açısından detaylı olarak incelendiği için doküman analizi deseni tercih edilmiştir.

3.2. İncelenen Dergiler

Çalışmada BeyazBulut Dergisi incelenmiştir. Çalışmanın tasarlandığı aşamada “her yaştan çocuklara edebiyat dergisi” alt başlığıyla çıkan tek çocuk dergisi olması çalışmanın bu dergi üzerinden yürütülmesinde etkili olmuştur. Ayrıca derginin çok sayıda kurgusal metne ve karaktere yer vermesi derginin çalışma için seçilmesinde diğer bir belirleyici nedendir. Yapılan ön incelemelerde söz konusu çocuk dergisinde karakter çeşitliliğinin olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle de dergi çalışmanın amacına hizmet etmektedir.

Sekiz yıl genel ağ ortamında hizmet veren dergi 2013 Ekim ayında basılı olarak okuyucularına sunulmuştur. Yayın danışmalığını Mehmet Harmancı'nın üstlendiği derginin genel yayın yönetmeni Fatih Turanalp'tir. Editörler şiir, deneme, öykü-masal editörü olarak üç gruba ayrılmış olup şiir editörü Vural Kaya, deneme editörü Rabia Gülcan Kardaş, öykü- masal editörü ise SümeyraTuranalp'tir. Derginin yayın ekibi Beyzanur Demirci, Bülent Ata, Eda Dikdoğmuş Uzun, Elif Konar Özkan, Fatih Turanalp, Fatma Çağdaş Börekci, Gülçin Durman, Melih Tuğtağ, Meryem Uçar, Mihriban B. Deniz, Mustafa Ökkeş Evren, Nesibe Şahin, Pınar Başar Ünlüer, Rabia Gülcan Kardaş, Sevinç Şahin, SümeyraTuranalp, Ümit Yaşar Özkan, Vural Kaya, Zekiye Çoban, Zeynep Şahin isimlerinden oluşur. Ayrıca derginin resimlemesini Aynur Erol Özbay, Derya Işık Özbay, Dilek Gülcemal Değirmenci, Elif Nur Can, Fatma Betül Yıldız, Ferda Aydın, Fersude İklim, M. Ahmet Demir,

Mahmut Arlı, Muhammed Ali Üzen, Mustafa Şahin, Mümine Yeşilmen, NagihanÖzkar, Nur Dombaycı, Özlem Yüce, Sevgi İçigen, Sıddıka Tasa, Yavuz Selim Baş üstlenmiştir.

BeyazBulut Dergisinin ilk on üç sayısının kurgusal metinler açısından yeterli veriye sahip olduğu düşünüldüğünden incelemeye bu ilk on üç sayı dâhil edilmiştir. Tablo 1’de çalışma için incelenen dergilerde yer alan kurgusal metinlere ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1: Çalışmada İncelenen Metinler Hakkında Bilgiler

Sayı	Sayfa	Metin Adı	Türü	Yazarı
1	4	Anlayışlı Vezir Muşi'nin Değişik Cümleleri	Masal	Sümeýra TURANALP
1	8	Hafızası Olan Adam	Öykü	Peter BICHSEL
1	14	Kardeşim Bübü	Öykü	Bülent ATA
1	17	Son Bekçi	Öykü	Fatih TURANALP
1	26	Diş Efsunu	Öykü	Rabia G. KARDAŞ
	31	Acemi Ajanın İlk Günü	Öykü	Fatma Ç. BÖREKÇİ
1	34	Bir Damla Dua	Masal	Elif Konar ÖZKAN
2	4	Kelime Tamir Dükkânı	Masal	Rabia G. KARDAŞ
2	6	Vuslat Günü	Öykü	Fatma Ç. BÖREKÇİ
2	10	Korsan Tilki	Masal	Sümeýra TURANALP
2	12	Bakış	Öykü	Yusuf İDRİS
2	16	Beyaz Tren Nereye Gitti	Masal	Mihriban B. DENİZ
2	26	Denize Çok Sabun Gerekir Mi?	Öykü	Elif Konar ÖZKAN
2	28	Kestane Seyahati	Masal	Gülhan KARAN
2	32	Gökyüzü Uzak Değil	Masal	Fadim Özer KASAY
3	4	Keloğlan'ın Masalı	Masal	Ümit Yaşar ÖZKAN
3	8	Ay Avcıları	Masal	Muhammed R. ŞEMS
3	12	Mavi Önlük	Öykü	Fatma Ç. BÖREKÇİ
3	16	Leylak Kokulu Ev	Masal	Zekiye ÇOBAN

3	26	Hulki'nin Yolculuğu	Masal	Sümeýra TURANALP
3	30	Kafes	Öykü	Musa MERT
3	32	Gölge Oyunu	Masal	Fatih TURANALP
4	4	Şehzade Sofrası	Masal	Emrah BİLGE
4	8	Affet Ve Unut	Öykü	Vincent Magro-Attard
4	12	Haziran Kırıntısı	Öykü	Fatma Ç. BÖREKÇİ
4	16	Son Bulutlar	Öykü	Sümeýra TURANALP
4	20	Sultanın Seherinde	Masal	Rabia G. KARDAŞ
4	26	Motorlu Kuş	Masal	Cahit ZARİFOĞLU
4	39	Vişne Reçelli Ekmek	Tiyatro	Cahit ZARİFOĞLU
5	4	Mor Da Güzel Ama Bir Yeşil Değil	Masal	Melih TUĞTAĞ
5	8	Mahküm Papağan	Masal	Meryem EL-UMÛRÎ
5	10	Defterdeki Yağmur	Masal	Zekiye ÇOBAN
5	12	Konuşmayı Sevmeyen Çocuk	Masal	Pınar BAŞAR
5	18	Kaldırım Çiçekleri	Öykü	Fatma Ç. BÖREKÇİ
5	24	Acemi Masalcının Masalı	Masal	Ûmit Elif ÖZKAN
5	28	İçtenlik Zor Şey	Öykü	Bülent ATA
5	32	Nula'nın Patiska Düşleri	Masal	Sümeýra TURANALP
6	6	Vasiyet	Öykü	Bülent ATA
6	12	Bir Şeyler!	Masal	Sümeýra TURANALP
6	14	Çorap Kral	Masal	Melih TUĞTAĞ
6	18	Bir Çanta Dolusu Umut	Masal	Zekiye ÇOBAN
6	26	Nemil'in Gözlüğü	Masal	Meryem UÇAR
6	30	Yasal Masal	Masal	Ûmit Elif ÖZKAN
6	33	Bodrumdaki Canavar	Öykü	Angelina de SATURA
6	34	Oynamayı Sevmeyen Çocuk	Öykü	Pınar Başar ÜNLÜER
7	4	Daha	Masal	Bedrettin KARAÇAM
7	6	Notlarını Sevmeyen Çocuk	Öykü	Pınar Başar ÜNLÜER

7	8	Bay Yastık	Masal	Melih TUĞTAĞ
7	14	Mavi Ateşböceği'nin Masalı	Masal	Ümit Elif ÖZKAN
7	16	İyilik Kaybolmaz	Masal	Ahmet ÇELİK
7	24	Pencere	Öykü	Eda U. DİKDOĞMUŞ
7	30	Meyveler Şehrinde Bir Gün	Masal	Sümeysa TURANALP
7	34	Peynirmek	Masal	Fatih TURANALP
8	4	Ay'ı Hapşırtan Gökdelen	Masal	Melih TUĞTAĞ
8	10	Masal Radyosu	Masal	Ümit Elif ÖZKAN
8	14	Ayakkabı Bizim İşimiz	Masal	Sümeysa TURANALP
8	18	Köyde Sabah	Öykü	Pınar Başar ÜNLÜER
8	22	Ben Güzel Renkleri Severim	Masal	M. Rıza YUSUFÎ
8	26	Uçan Seccade	Öykü	Zekiye ÇOBAN
8	30	Nereden Çıktı Bu Çiçek?	Öykü	Fatma Ç. BÖREKÇİ
9	4	Keloğlan Devlere Karşı	Masal	Sümeysa TURANALP
9	8	Ekmek ve Çiklet	Öykü	Eda Dikdoğmuş UZUN
9	12	Yalnız Gemi'nin Masalı	Masal	Fatma Ç. BÖREKÇİ
9	16	Amcamı Sevemez Miyim?	Öykü	Hişam Muhammed İbrahim MUTAVİ
9	18	Hayalperest	Masal	Rumeysa ŞİMŞEK
9	22	Gökyüzüyle Arkadaş Olmak	Öykü	Zekiye ÇOBAN
9	24	Hayal Atölyesindeki Resim	Masal	Mustafa Ö. EVREN
9	28	Gökkuşluğu Yiyen Kuş	Masal	Ümit Elif ÖZKAN
10	4	Ceviz'in Şeker Dünyası	Masal	Begüm TUĞTAĞ
10	8	Oyunbozan	Öykü	Ümit Elif ÖZKAN
10	12	Bir Fili Tekmelemek	Öykü	Bülent ATA
10	16	Kitapelâ	Masal	Zekiye ÇOBAN
10	18	Şemsiyenin Öyküsü	Öykü	Meryem UÇAR
10	22	Pembe, Yeşil, Sarı, Beyaz	Masal	Fatma Beyza TÛTÛNCÛOĞLU

10	24	Ayrıntılarda Boğulmak	Öykü	Musa MERT
10	26	İlkbahar	Masal	Pınar Başar ÜNLÜER
10	30	Kral Lahana	Masal	Hans WILHELM
11	4	Büyükbabam, Ben Ve Şaşkın	Öykü	H. Salih ZENGİN
11	10	Don Kışot İftarda	Masal	Sümevra TURANALP
11	14	İki Gül	Masal	Reyhan YUSUFKIZI
11	16	Münazara	Öykü	Bülent ATA
11	19	Davulcu	Öykü	Fatih TURANALP
11	22	Çiçekler Oruç Tutmaz	Öykü	Zekiye ÇOBAN
11	26	Masal Bayramı	Masal	Meryem UÇAR
11	28	Martılarla Dost Olma Günü	Masal	Fatma Ç. BÖREKÇİ
11	32	Alfabenin En Korkunç Harfi	Masal	Gülçin DOĞAN
12	4	Susuz Şehrin Müthiş Çocukları	Öykü	Erdal ERDOĞAN
12	8	Biricik Masal	Masal	Ümit Elif ÖZKAN
12	10	Hiç Sevmediğim Oyun	Masal	Mustafa Ö. EVREN
12	14	Kuşburnu Teyzem	Öykü	Zekiye ÇOBAN
12	16	İhtiyarlar Genç Olsaydı	Masal	Ahmet ÇELİK
12	18	Kare Ağaçlar	Öykü	Meryem UÇAR
12	22	Tatsız Tuzsuz	Masal	Fatih TURANALP
12	26	Dünyayı Gıdıklayan Kız	Öykü	Eda Dikdoğmuş UZUN
12	30	Kahverengi Düş Kutum	Öykü	Sümevra TURANALP
13	4	Masalıcı Çınar'ın Masal Vakti	Masal	Pınar Başar ÜNLÜER
13	6	Alaaddin'in Sinirli Ablası	Masal	Doğukan İŞLER
13	8	Tuhaf Şeyler Düşünmek	Öykü	Fatma Ç. BÖREKÇİ
13	14	Kediler Kralı	Masal	Bedrettin KARAÇAM
13	17	Eskici	Öykü	Fatih TURANALP
13	18	Altın Kumru	Masal	Martin TONINI
13	22	Tabletin Harikalar Dünyası	Masal	Melih TUĞTAĞ

13	28	Kalemin Öyküsü	Öykü	Meryem UÇAR
13	32	Çünkü Bu, Zıtlıkların Uyumunu	Masal	Sümeysra TURANALP

Tablo 1’de araştırmada incelenen kurgusal metinlerin, sayı ve sayfaları, türü ve yazarlarına ilişkin bilgiler verilmiştir. İncelen metinlerin 61’i masal, 41’i öykü ve 1’i tiyatrodur. Tablodan da anlaşılacağı üzere incelenen metinlerin çoğunluğunu öykü ve masallar oluşturmaktadır. 8 yabancı yazara ait metin dışında geriye kalan metinlerin yerli yazarlar tarafından kaleme alındığı görülmektedir.

3.3.Verilerin Toplanması

Çalışmada Beyaz Bulut dergisindeki kurgusal metinlere ihtiyaç duyulmuş bu sebeple de söz konusu derginin bazı sayıları alınmış, ulaşılamayan sayılar derginin yetkilileri ile iletişime geçirilerek yayınevinden temin edilmiştir.

Çalışmanın verileri derlenmeden önce söz konusu dergideki kurgusal metinler belirlenmiştir. Bu süreçte dergi editörlerinin metinlerin türü ile ilgili bilgilendirmeleri esas alınmıştır. Kurgusal metinler belirlendikten sonra bu metinlerde yer alan karakterler çalışmanın içeriğine uygun geliştirilen bir form vasıtasıyla kaydedilmiştir. Kayıt sırasında karakterlerin cinsiyeti, yaşı, toplumsal rolü, mesleği, sunulma biçimi ve türü gibi değişkenlere dikkat edilmiştir. Bu dikkatle bağlantılı olarak karakterlerin verdikleri iletiler ilgili değişkenler altında sunulmuştur.

Çalışma için formlar hazırlanırken uzman görüşüne başvurulmuş, çalışmanın yapısı ve uzman görüşü doğrultusunda formlar yapılandırılmıştır.

3.4.Verilerin Analizi

Çalışma için toplanan veriler ilkin karakterlerin verdikleri iletiler açısından betimsel analize, daha sonra ortaya çıkan veriler ışığında içerik analizine tabi tutulmuştur. Yıldırım ve Şimşek’e (2011: 227) göre betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir.

Çalışmada ilk aşamada kurgusal metinlerdeki karakterler anne, baba, kız ve erkek çocuk, abla ve ağabey, bitki, hayvan ve nesne karakterler gibi başlıklar

şeklinde gruplandırılmıştır. İçerik analizi sırasında ayrı başlıklara ayrılan karakterlerin verdikleri iletiler tespit edilmiştir. Çalışmada her sayı için ayrı hazırlanan ve muhtevasında karakter isimlerini barındıran formlar, anne, baba, çocuk, nine, dede, abla ve ağabey, bitki, hayvan ve hayal ürünü karakterler olmak üzere gruplandırılmıştır. Bu veriler doğrultusunda kurgusal metinlerde yer alan karakterlerin verdikleri iletiler tespit edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın geçerliğini ve güvenilirliğini sağlamak adına, incelemeye tabi tutulan dergilerin bütün sayıları en az üç kez okunmuştur. Ayrıca çalışma sürecinde nitel araştırma uzmanı ile çalışılmıştır ve süreç sonunda söz konusu karakterlerin verdikleri iletiler yine uzman görüşü doğrultusunda değerlendirilmiştir. Uzman görüşü, çalışmanın nitel geleneğe uygun biçimde şekillenmesinde, yürütülmesinde, karakter iletilerinin tespitinde ve yorumunda, çalışmaya katkı sağlamıştır. Çalışmanın bulgu ve yorumlar kısmındaki parantez içi verilerde “(1, 24)” ilk ifade derginin sayısını, ikinci ifade ise sayfa numarasını belirtmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Anne Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

Tablo 2: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Anne Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

Manevi Davranışları ile İlgili İletiler
Namaz kılar, dua eder, gizlice ağlar ve hallerine şükrederler (1, 14).
Eşlerinin ve çocuklarının namaz kılmasına sevinir onları namaz kılmaya teşvik ederler (6, 8; 8, 27)
Şefkatli olurlar (3, 28).
Fedakârdırlar (3, 17).
Çocukları için dua ederler (3, 17).
Çocuklara Yaklaşımları Bakımından İletiler
Çocuklarına açıklamalar yapıp onlara yol gösterir, olaylara farklı açılardan bakmayı öğretirler (2, 34; 7, 25)
Çocuklarının bazı soruları karşısında zorlanırlar (12, 6).
Çocuklarının üzülmelerini istemez, onları tehlikelere karşı uyarırlar (5, 13).
Çocuklarına iyi bakılmasını vasiyet eden anneler, onların geleceğiyle ilgili endişe duyarlar (4, 13).
Çocuklarına güvenirlir (3, 13).
Çocuklarının olumlu davranışlarını pekiştirirler (12, 28).
Çocuklarının yetenekli olduğunu düşünürler (8, 14).
Çocuklarını başkalarıyla kıyaslarlar (7, 7).
Çocuklarının, arkadaşlarına ve akrabalarına olan tutumlarını etkilerler (9, 17).
Çocuklarının dağınık olmasına sinirlenirler (13, 23).
Sinirlendiklerinde çocuklarına şiddet uygulayabilirler (13, 32).
Üvey anneler çocuklara eziyet ederler (13, 4).
Evdeki Rollerine İlgili İletiler
Yemek yapar, günün büyük bölümünü mutfakta geçirirler (4, 17; 4, 39; 10, 12).
Temizlik yaparlar, düzene dikkat ederler, titiz olurlar (3, 13; 4, 17; 6, 14; 11, 4).

Temizlik yaparken çocukların ayakaltında dolaşmalarını istemezler, söylenerek iş yaparlar (6, 34; 13, 8).

İdareli olan anneler eski eşyaları kolay kolay atmaz, yenileriyle takas ederler (12, 31).

Yeri gelince erkeklerin yaptığı ağır işleri yapabilirler (3, 16).

Meydana gelebilecek bir krizi önleyip, orta yolu bulmaya çalışırlar (6, 7).

Evde yaşanan bazı olayları, eşlerinden gizlerler (4, 17).

Tablo 2’de verilen anne karakteri ile ilgili iletileri manevi tutumları, çocuklarına yaklaşımları ve evdeki rolleri bakımından anne karakteri olmak üzere üç başlıkta incelemek mümkündür. Metinlerde manevi özellikleriyle ön plana çıkan anneler, olumsuz durumlarla karşılaştıklarında namaz kılar, Allah’a dua ederler. KB adlı hikâyede ailenin hemen evden çıkmasını isteyen ev sahibi yüzünden evsiz kalan aile çaresiz kalmıştır. Duruma üzülen anne kötü şartlara rağmen *gece* şükür namazları kılar, dualar eder (1, 14). Namaz kılan anneler aynı zamanda eşlerinin namaza başlamasına çok sevinir, çocuklarını da namaz kılmaları konusunda teşvik ederler. Vasiyet adlı öyküde, geç saatlerde birilerinin abdest aldığı düşünün çocuk annesine ne olduğu sorar. Çocuğa gürültü yapmamasını söyleyen annenin cevap olarak babasının namaza başladığını söyler ve bunu ifade ederken de gözleri ışıltıdır (6, 8). US adlı öyküde nine hacdan hediye olarak toruna seccade getirir. Seccadeyi aldığına çok sevinen oğluna annesi, artık namaz kılma yaşının geldiğini, “*Namazlarını güzelce kılmasının en iyisi olduğunu (8, 27)*” söylemektedir. Anne karakterlerinin namaz kılmak gibi manevî haslete sahip olmalarının yanı sıra bunu ailesinin diğer üyelerinden de bekledikleri görülmektedir.

Başka bir manevi tutum olarak anneler gereksiz harcamalardan kaçınır, israf etmekten sakınırlar. MÖ isimli öyküde, çocuk önlüğünün çok eskidiğini düşünür, yenisinin alınmasını ister. Bunun üzerine annenin okulun bitmesine kısa bir süre kaldığı için masraf yapılmamasını (3, 12) istemektedir. Aynı öykünün devamında önlüğün kaç kez sökülmesine rağmen annenin dikmekten usanmaması ve uzun yıllar giyebilsin diye önlüğü epey büyük alması (3, 12) annelerin tutumlu olduklarını gösteren başka deliller arasında sayılabilir. Kurgusal metinlerde anne karakterlerinin şefkatli ve merhametli oluşlarıyla ön plana çıktıkları görülmektedir. Zor durumlarda kalındığında, şefkatli bir annenin (3, 28) hayalinin bile çocuklarını koruyup kolladığı

görülür. Anne karakterlerinin yeri geldiğinde bu hasletlerini istemeyerek de olsa bir kenara bıraktıkları, güzel ve iyi şeyler uğruna fedakârlık yaptıkları görülmektedir. Nitekim KDK masalında çocukların savaş ve zulüm altında ezildiklerini öğrenen Keloğlan hemen harekete geçer. Durumu annesine anlatınca Keloğlan'ın yolculuklarına her zaman sıcak bakmayan annesinin verdiği cevap: *“Daha ne durursun oğul! Ben seni bugünler için yetiştirmedim mi? (9, 4)”* şeklindedir.

Çocuklara davranışları bakımından iletile baktığımızda annelerin, çocuklarının sorularına yanıt verme konusunda zaman zaman zorlansalar da ellerinden geldikçe yanıtlar vermeye çalıştıkları görülür. On ikinci sayıdaki bir öyküde çocuğun onlarca sorusu üzerine anne soruların çoğunda zorlanır, az bir kısmına cevap verebilir (12, 6). Soruların devam etmesi üzerine anne *“Kızım, soruların bazılarını cevaplandıracağım yok, akşam babanla konuşalım.”* diyerek durumdan kurtulmaya çalışmaktadır. GUD masalında evde kuş beslemek isteyen çocuğuna, *“Evde Pırl'a bakamayacağını, kafeste onun özgür olamayacağını, kuşların gökyüzüne ait olduklarını ve kuşların kış günlerinde sıcak ülkelere göç ettiğini, üzülmemesi gerektiğini (2, 32)”* söyler. Bu örnekten de yeri gelince annelerin çocuklarının soruları ve istekleri karşısında onları ikna etmek için açıklamalar yaptıkları, onlara ayrıntılı açıklamalar yaptıkları görülmektedir.

Anne karakterinin öne çıkan özelliklerinden biri de çocuklarının üzülmelerine dayanamadıkları, çocuklarının mutluluğu, olası kötü durumlar, kazalar, hastalıklar ve tehlikelerden zarar görmemeleri için ellerinden geleni yapmalarıdır. Bu yeri gelince bir eylem, yeri gelince yumuşak veya sert bir uyarı, yeri gelince de yapılan bir dua şeklinde tezahür etmektedir. LKE masalında Memduha Anne karakteri, yavruları için en güzel hayalleri kurar, gece yorgun düşen çocuklarının üzerine örterken, onların üşümemesi için dualar eder (3, 16). KŞÇ masalında kafa üstü kaydırdan kayan çocuğu annesinin *“Kayılmaz öyle!”* şeklinde uyaracağı, ÇBZU masalında annesinin üşütüp hasta olmasın diye Nena'nın dışarı çıkmasına izin vermediği görülür (13, 32).

Kurgusal metinlerdeki anne karakterleri, kendileri öldükten sonra çocuklarının yalnız kalacağını düşünmekte ve üzülmedirler: Ece bebeği ninesine emanet eden anne, ona çok ama çok iyi bakmasını söyler (4, 13). Çocuklarının başarılı olup, güzel

bir yaşam geçirmesini arzu eden anneler, bunu her fırsatta dile getirir ve bu arzularının gerçek olması için de dua ederler. Aynı zamanda çocuklarının olumlu davranışlarını da çeşitli şekillerde pekiştirmektedirler. KM masalında oğlunun haline üzülen annesi Keloğlanı karşısına alıp “*Kel oğlum artık senin bir baltaya sap olmak vaktin geldi de geçiyor, böyle onun davarı, bunun hasadı nereye kadar (3, 4)*” diyerek onu uyarır. Metinlerin seyri içinde anneler çocuklarının gelecekte mesleklerinde, aile ilişkilerinde, ağabey ve ablalık sorumluluklarında başarılı olacaklarını düşündükleri, bunlar için dua ettikleri ve çocuklarının olumlu davranışlarını çeşitli şekillerde pekiştirdikleri görülmektedir.

Anneler, çocuklarının yetenekli olduklarını düşünmektedir.. ABİ masalında sokakta Mozart ile oğlunu yan yana gören anne Mozart’ın oğlunun sesini duyduğu için onu yanına çağırdığını (8, 14) düşünmektedir. Çocuklarının yetenekli olduğunu düşünen, onlarla övünen anne karakterlerinin yanı sıra çocuklarının yeteneksiz olduğunu düşünen, bundan utanan anneler de mevcuttur. Kadınların, çocukları hakkında konuşurken bir anne herkesin beş aldığı müzik dersinden kızının dört alması üzerine utanç duymaktadır (8, 15). Başka bir öyküde de annenin, çocuğunu “*Arkadaşının hepsi beş de, senin niye değil (7, 7)?*” diyerek daha yüksek not alan arkadaşıyla kıyasladığı görülmektedir. Annenin azarlaması sonucu başkalarıyla kıyaslanan çocuk, arkadaşına kızar ve onunla arkadaşlık yapmak istemez. Dolayısıyla annenin tutumu, arkadaşlık ilişkilerini etkiler. Hatta dokuzuncu sayıdaki ASM adlı öyküde annenin bu konudaki tutumu bir adım daha ileri gider. Anne doğrudan “*Amcanı sevmeyeceksin (9, 17).*” der. Bu iletilerden, annelerin bazı davranışları ile çocukların arkadaşlık ilişkilerini ve aile/akrabalık ilişkilerini etkileyebildikleri görülmektedir.

İncelenen metinlerde temizlik ve evin düzeni hususunda titiz olan anneler bu duyarlılığı çocuklarından da beklemektedir. Çocukların evde dağınık olmaları, evi kirletmeleri anne karakterlerini sinirlendirir. Anneler bu konuda mustarıptir. SB öyküsünde temizlemeye çalıştığı yastıklarla oyun oynayan kızını, annenin sert bir dille “*Kirletme yastıkları, kalk çabuk!(4, 16)*” şeklinde uyardığı görülmektedir. Bazı anneler de temizlik yaparken çocukları ayakaltında dolaşmasını, rahat rahat temizlik

yapabilsinler diye onları sokakta oyun oynamaya göndermektedir. Anne karakterlerinin temizlik yaparken çok sinirli oldukları (11, 4) temizlik yaparken söylenip eyvahlar olsun şeklinde söylendikleri görülmektedir. Temizlik, düzen konusunda hassas olan anne karakterleri çocuklarının da bu konuda hassas olmaları gerektiğini her fırsatta dile getirmektedir. Bu yeri gelince “*Bu etrafın hâli ne böyle? Pijaman bir yerde, kitapların başka yerde (13, 23)*” şeklinde bir uyarı şeklindedir. Bu uyarma şekli bazen annenin fırlattığı süzülerek gelen yumuşacık bir terlik şeklinde de olabilmektedir. Bu başlık altında gösterilebilecek diğer bir ileti ise üvey annelerin çocuklara karşı merhametsiz olmalarıdır. Metinlerin içerisinde çok geçmemekle birlikte karşımıza çıkan üvey anne karakteri sert ve acımasız davranışlarıyla ön plana çıkmaktadır. ÇMV masalında annenin ölümü üzerine baba, iki kızı olan bir kadınla evlenir. Üvey anne ve kız kardeşleri Küllü karakterine eziyet ederler. Zaten solgun olan kız daha da solgun olur, mum olur, erir (13, 4). Üvey annelerin öz anne gibi olamayacağı bu örneklerden çıkarılabilecek bir sonuçtur.

Tablo 2’de üçüncü başlık altında incelenen evdeki rolleri bakımından anne karakteri ile ilgili iletilerin başında annelerin temizlik, yemek, ev işleri yapmaları gelir. Öyle ki kurgusal metinlerde geçen anne karakteri her zaman mutfaktadır, yemek yapar, yerleri süpürür, kek yapar, sofraya kurar, çamaşır serer, ütü yapar... MÖ öyküsünde, anne okuldan kalan kâğıt, kalem, eski kitap ve tabii önlük, ne varsa ortadan kaldırıp evi ferahlatma telaşına düşer (3, 13). SB öyküsünde, annelerin evde aynı anda birçok işle meşgul oldukları görülmektedir (4, 17). Annenin temizlik tutumlarından dolayı çocuğu ona Titiz Hanım (11, 4) adını takar. Annelerin temizlik ve titizlik konusundaki davranışların bazen aşırıya kaçtığı, yağmura “*Yağacak günü mü buldun mübarek, camları daha yeni silmişim, çamaşırlarım kurusaydı bari (13, 32)*” şeklinde sitem ettikleri görülmektedir.

Metinlerde geçen annelerin hepsi ev hanımıdır. Çalışan anne figürü yok denecek kadar azdır. Ev ekonomisine çalışarak katkıda bulunamayan anne bunu farklı yollardan yapar. Anne karakterleri lüzumsuz harcama yapmaz, eski eşyaları yenileriyle değiştirir, kullanılmayan eşyaları da ihtiyaç sahiplerine ulaştırırlar. LKE masalında Memduha annenin söylediği isteği şöyledir: “*Birkaç kilim, yatak, birkaç*

kap kakak, biraz yiyecek ve giyecek... Fazla eşyaya ne gerek (3, 16)". Yukarıda da değindiğimiz gibi kurgusal metinlerde çalışan, işe giden anne örneği yoktur. Ama yeri geldiğinde annelerin, eşlerine yardım ederek erkek işleri de yapabildikleri görülmektedir. LKE masalında Memduha Anne çamur karar, kocası kerpiç yapar (3, 16)." Anneler evde aynı zamanda denge unsurudur. Yani baba ile çocuklar arasında, çocuklar ile çocuklar arasında ortaya çıkabilecek çatışmalara engel olur, orta yolu bulmaya çalışır ve ortamı yumuşatırlar. Vasiyet öyküsünde baba ile çocuk arasında geçen bir olay sonucu annenin uzattığı sayfa devreye girer ve yok yere çıkacak bir kriz atlattır (6, 7). Ekmek ve Ciklet öyküsünde bakkala ekmek alması gönderilen çocuğu bakkala gitmek istememesi evde gerginliğe sebep olur. Anne, "Oğlum ablan da şu an bana yardım ediyor, hadi bir koşu al da gel (9, 8)" diyerek devreye girer, ortamı normalleştirmeye çalışır. Bu başlık altında verebileceğimiz son ileti de anne karakterinin bazı şeyleri eşlerinin duymasını istemediği, bazı şeyleri kocalarından gizledikleridir. Çocukların yaptıkları yaramazlıkları olası çatışmaları engellemek "Baban duymasın (4, 17)" diyerek çocuklarını uyardıkları görülmektedir.

4.2. Baba Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

Tablo 3: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Baba Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

Çocuklara Davranışları ile İlgili Baba İletileri
Çocuklarının engeli, hastalığı olduğunda çok üzülürler (2, 4).
Çocukları ve aileleri için endişe duyarlar (3, 10).
Çocuklarının olumlu davranışlarını pekiştirir, onlara sabırlı olmayı tavsiye ederler (2, 26; 8, 31).
Çocuklarının ödevlerini kontrol ederler (9, 18).
Bazen çocuklarını azarlarlar, cezalandırır, döver, kırıcı olurlar (5, 29; 9, 17; 11, 6; 13, 5).
Çocuklarından beklentileri yüksektir (9, 19).
Çalıştıkları için çocuklarına yeterince vakit ayırmazlar (11, 4).
Çocuklarını, problem çıkarmamaları için önceden uyarırlar (11, 6).
Çocuklarının, toplum ve ev kurallarına uymalarını isterler (12, 31; 3, 23).
Çocuklarının dış görünüşlerinden, psikolojik durumlarını anlarlar (12, 19).

Çocuklarını hayal kurmaya teşvik ederler (12, 19).

Çocukları iyi şeyler yapınca çocuklarının kendilerine çektiğini iddia ederler (11, 17).

Çocuklarının yanında siyaset yapılmasına müsaade etmezler (10, 12).

Evdeki Roller ile İlgili Baba İletileri

Evin geçiminden sorumludurlar (3, 9).

Evin geçimini idame ettirmek için birden fazla işte çalışırlar, yorgun şekilde eve geç saatlerde dönerler (6, 6).

Ev ile ilgili durumlarda ya da problem olduğunda çözüm bulmak için harekete geçer, alternatif çözümler üretirler (1, 14).

Ufak bir sorunu çözmek için büyük riskleri göze alırlar (2, 11).

Kitap, gazete okurlar (2, 26; 10, 12; 13, 9).

Televizyon seyrederken, etraflarında yaşananlara dikkat etmezler (1, 32).

Duyularını belli etmezler ve duygusal halleri uzun sürmez (2, 11).

Söylediklerine itiraz edilmesini istemezler (9, 8).

Anne-Baba Karakteri ile İlgili Ortak İletiler

Çocuklarına nasihat verirler (1, 32).

Satın aldıkları şeylerin parasını ödemek için çok çalışan anne-babalar çocuklarıyla yeterince ilgilenemezler (7, 5).

Çiçekleri severler (12, 18).

Akrabalarını ziyaret ederler (13, 6).

Tablo 3'te BeyazBulut dergisindeki kurgusal metinlerde verilen baba karakteri ile ilgili iletiler sıralanmıştır. Bu iletileri çocuklarına karşı tutumları bakımından, evdeki rolleri bakımından ve anne-baba karakterlerinin ortak verdikleri iletiler başlıkları altında ele almak mümkündür. Baba karakterlerinin çocuklarına karşı tutumlarına baktığımızda babaların, çocuklarının ve ailesinin geçimini sağlamak için, çocukları zor durumlarla karşı karşıya kaldığında, onların bir problemi olduğunda endişelendikleri görülmektedir. Babalar çocuklarının bir engeli, hastalığı, kusuru olduğu zamanlarda çok üzülür, ne yapacağını bilemez, çareler arar. KTD masalında çocuğunun konuşma bozukluğu karşısında babanın “*Ben dertlenmeyeyim de kim dertlensin?* (2, 4)” şeklinde yakındığı görülür.

Çocuklarının olumlu davranışlarını pekiştiren baba karakterleri çocuklarının karşılaştıkları engel karşısında onlara, sabırlı olmalarını tavsiye eder. DÇSG öyküsünde baba “*Aferin kızıma (2, 26)*” diyerek sözel pekiştireç ile kızının olumlu davranışını pekiştirmekte, NÇBC öyküsünde de dedesinin ölümcül hastalığı karşısında üzülen çocuğuna “*Sabret oğlum (8, 31)*” diyerek ona sabırlı olayı telkin etmektedir. Baba karakteri yeri geldiğinde çocuklarının davranışlarını, görev ve ödevlerini kontrol eder ve bunu çocuklarına hatırlatır. Hayalperest masalında baba çocuğunun ödev yapıp yapmadığını takip etmekte, gizlice kapı arasından onu gözetlemektedir. Metnin devamında baba çocuğunun ödev yapmak istemediğini görünce onu, “*Hadi o ödevler bitecek! (9, 18)*” diyerek uyarmaktadır. Çocuklarını kontrol etme durumu ve uyarılar bazen kırıcı, üzücü olmakta bazen de bir fırça çekme, ceza verme şekline dönüşebilmektedir. MÇMV masalında üvey annenin, kızını, babasına şikâyet etmesi sonucu baba Küllü isimli kızını ahıra kapatır (13, 5). Çocukları üzerindeki kontrol gücünün sonucu olacak ki babaların çocuklardan beklentisi yüksektir. Babalar çocuklarından, onların istedikleri mesleği yapıp, başarılı olmalarını bekler: “*Babamın benden beklentisi yüksekti. Doktor olup yaşlanınca onlara bakacaktım. Okuldaki Ali'nin, Ayşe'nin ve hatta sınıftaki herkesin babası çocuklarının doktor olmasını istiyormuş (9, 19).*”

Evin geçimini idame ettiren baba karakterleri çok çalışmaktadır. Hatta bazı babalar bunu sağlamak için iki işte birden çalışmak zorunda kalır. Hâl böyle olunca babalar eve yorgun gelir ve çocuklarına yeterince vakit ayırıp onlarla ilgilenemezler. Babası çok çalıştığı için ona işkolik adını takan çocuk babasını ne zaman arasa toplantıda ve işlerinden dolayı meşgul olduğunu söylemektedir. Baba eve gelir gelmez “*Öldüm bittim, üzerimden tır geçmiş gibi (11, 4)*” yorgun olduğunu dile getirir.

Baba karakteri evdeki otoritedir. Ev ve toplumsal kurallarda otoritesini ortaya koyar ve çocuklarından bu kurallara uymalarını isterler. Baba karakterinin çocuklarını eve geç gelmemeleri için “*Ezandan sonra eve almam (12, 31)*” diyerek uyardıkları, çocukların da babaya karşı gelmenin çok güç bir şey olduğunu (9, 8) düşündükleri görülmektedir. THD masalında yolda bulduğu tableti kullanan

çocuğuna baba, “*Öyle olmaz oğlum, yarın git, sahibini bul (13, 23)*” şeklinde uyararak toplumsal kuralları öğretmeye çalıştıklarını söylemek mümkündür.

Baba karakteri ile verilen bir diğer ileti de babaların, çocuklarının yüz ifadelerinden, dış görünüşlerinden onların ruh hâllerini anlayabildikleridir. KA isimli öyküde baba içeri girer, çocuğunun canının bir şeye sıkıldığını anlar (12, 19) ve çocuğuyla yakından ilgilenmeye çalışır.

Çocuklarından yüksek ve somut hedefler kurmalarını bekleyen baba karakterlerinin yanı sıra çocuklarının özgürce hayal kurmasını isteyen baba karakterlerini de görmek mümkündür. Babanın kızına “*İnsanın hayal ettiği her şey olabilir. Sen yeter ki hayal et (12, 19)*” şeklindeki tavsiyesinden baba karakterlerinin çocuklarını hayal etmeleri için teşvik ettiklerini görmek mümkündür. Babalar, çocukları olumlu bir davranış sergilediklerinde bunun babadan geçen genetik bir özellik olduğunu söyleyerek, bu durumu kendilerine bağlarlar. Münazara adlı öyküde başarısını babasına anlattığında baba oğlunun başarısına şaşırır, çocuğunun başını okşarken “*Aynı ben! (11, 17)*” diyerek onunla övünür. Bu başlık altında verilen başka iletide baba karakterinin çocuklarının yanında siyaset yapılmasını istemedikleri, çocuklarını siyasetten uzak tutmak istedikleri görülmektedir. BFT öyküsünde yeğenlerinin yanında siyasi konulara değinen, sistemi eleştiren dayıyı, babanın, “*Siyasi konulara girmeyelim Sadık çocukların yanında (10, 12)*” diyerek uyardığı görülür.

Evdeki rolleri bakımından baba karakterleri ile ilgili iletilerin başında baba karakterinin ailenin barınma, yeme, içme gibi maddi ihtiyaçlardan birinci derece sorumlu oldukları görülmektedir. Kurgusal metinlerin neredeyse tamamında anne karakteri herhangi bir işte çalışmamaktadır. Bu durumda bütün yük, sorumluluk babaya düşmektedir. KB hikâyesinde kirayı zamanında alamayan ev sahibinin aileyi evden kovması üzerine, baba sorunu çözmek için mücadele eder, ertesi gün bir kooperatife girip, başka bir yere taşınmaya karar verir (1, 14). AA masalında, evde aç çocuklarını düşünen yorgun ve çaresiz olan baba eve eli dolu olarak (3, 9) dönmek istemektedir. Bazı metinlerde babaların, ailesin maddi geçimini sağlamak adına hafta sonları ek işlerde çalıştıkları görülür. Çalışan babaların işleri dolayısıyla sürekli

meşgul oldukları, telefonu ellerinden düşürmedikleri, sürekli kapsama alanı içinde olmaları gerektiği (11, 5) metinlerin seyri içinde okuyucu karşısına çıkmaktadır.

Baba karakterine özgü olan bir diğer iletide babaların duygusal olmadıkları, duygulansalar bile bunun çok kısa sürdüğüne şahit olmaktayız. Babaların çocuklarının üzüntüsüne ortak olmadıkları (2, 11) görülmektedir. Evde maç izleyen, gazete okuyan babaların meşgul oldukları eylemlerine odaklandıkları, evde yaşanan diğer olayları fark etmedikleri ya da umursamadıkları başka iletiler arasındadır. Evde kendisine bir oyun kuran, kendini ajan olarak hayal eden çocuk “*Neyse ki o gün evde sadece babam ve ben vardık, babam televizyonda maç izliyordu, evde tek başınaydım desem yeridir (1, 32).*” diyerek televizyon seyreden babanın çevresinde yaşananlara kayıtsız kaldığı dikkat çekmektedir.

Tablo 3’te üçüncü alt başlıkta da hem anne hem baba karakterleri aracılığıyla verilen ortak iletileri görmekteyiz. Söz konusu iletilerin bu başlık altında verilmesinde anne ve babaların ortak tepki, düşünce, duygu ve bakış açılarının etkisi bulunmaktadır. Yani iletileri veren münferit bir karakter olmadığı için böyle bir alt başlık verilmeye ihtiyaç duyulmuştur. Anne-babalar çocuklarına bireysel ve toplumsal kuralardan bahsedip onları çeşitli şekillerde uymaktadırlar: “*Annem, özel hayata gösterilmesi gereken saygıdan bahsetti. Babam ise, başkalarının eşyalarını izinsiz almamız gerektiğini anlattı (1, 32).*” Daha masalında da çok çalışan anne-babaların eve yorgun geldikleri ve de evde çocuklarıyla yeterince ilgilenmedikleri, satın aldıkları şeylerin parasını ödeyebilmek için hep daha çok çalışmak zorunda kaldıkları görülmektedir. Masalın devamında da eve akşamları hep bir önceki günden daha yorgun ve geç geldikleri, çocuklara ayrılacak vakit kalmadığından maaşlı ablalar, ödevlere yardım etmek için abiler aradıkları (7, 5) ifade edilmektedir. Çocuklarıyla yeterince ilgilenmeyen anne-babalar bulunduğu gibi çocuklarıyla yakından ilgilenen, çocukları eve geç kaldığında fark edip arayan hatta karakola bile giden (13, 10) bu konuda hassas olan ebeveynler de mevcuttur. Akraba ziyaretine giden (13, 6) anne-babaların akrabalık ilişkilerini sürdürdüklerini ve önemsediklerini de söylemek mümkündür.

4.3. Çocuk Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

Tablo 4: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Çocuk Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

Çocuk Karakterler ile İlgili Genel İletiler
Arkadaşlarını severler, onlarla sırlarını paylaşırlar (7, 7; 6, 35).
Başarılı olduklarında mutlu olur, başarısız olduklarında içe kapanırlar (11, 33).
Büyüme istemezler (9, 19).
Dağınıktırlar, düzenli olmak istemezler (13, 6; 13, 22).
Engelli çocuklar, duygusal ve alıngan olurlar, engelleriyle dalga geçilmesine üzülmüşler (11, 32-33; 3, 26).
Geçmişten ders alırlar (1, 27).
Günlüklerde önemli, hayati bilgilerin olduğunu düşünür, anılarını yazmayı severler (1, 31).
Hatalarını fark ederler, hatalarından dolayı özür dilerler (13, 6; 9, 23; 5, 39; 2, 32)
Hayal kurarlar ve hayallerini gerçekleştirmek isterler (9, 22; 9, 26; 3, 9).
Hayali varlıklara inanır, hayali arkadaşlıklar kurarlar (6, 14; 3, 16).
Hemen uyuyamazlar aynı zamanda uykuyu severler (13, 22; 3, 16).
Hırslıdırlar, intikam almak isterler (11, 16).
İşçi çocuklar yaşlıları gibi eğlenmek, oynamak ister (3, 13).
Kendileri gibi düşünmeyenlerin yanıldıklarını varsayarlar (13, 22).
Kendilerinden bazı şeylerin gizlendiğini düşünürler (1, 31).
Kişilerle, onların eşyalarını özdeşleştirirler (12, 14).
Masal okumayı, dinlemeyi ve masal kahramanlarını severler. (11, 26; 9, 4; 4, 21)
Meraklıdırlar ve çok soru sorarlar (6, 14-15; 6, 34; 3, 16; 2, 26).
Olayları ve durumları kendi bakış açılarıyla değerlendirirler (2, 27).
Olumsuz durumları kabullenmekte zorlanırlar (11, 7).
Oyun oynamayı çok severler (8, 18; 6, 34; 5, 11).
Savaşa ve zulme karşı mücadele ederler (13, 10).
Sevdikleri işleri yapmak ister, yapmak istemedikleri işler için bahane uydururlar (9, 24; 8, 15).
Sevimli ve dürüsttürler (13, 18).
Sınır ve engel tanımazlar, sabırlıdırlar (11, 33; 8, 31; 2, 34)

Soyut ifadeleri, somut olarak algılarlar (7, 26)

Uslu olmayı, verilen sözleri yerine getirmeye bağlarlar (13, 22).

Yardımsesverdirler, paylaşmayı severler (9, 16; 4, 40; 3, 13).

Doğa ve Hayvanlarla İlişkileri ile İlgili İletiler

Hayvanları çok seven çocuklar onlarla arkadaş olur (11, 30; 4, 17; 2, 32).

Fizik ve doğa olaylarını kendi mantıklarına göre yorumlarlar (5, 10; 4, 16).

Bilmedikleri, görmedikleri yerleri merak ederler (2, 32).

Avlanmayı severler (4, 26).

Karanlıktan korkarlar (6, 33).

Bitkilere insani özellikler yükler, çiçekleri severler (5, 19).

Evrenin düzenine hayret ederler (9, 23)

Eğitim ile İlgili İletiler

Dinlenme ve oyun zamanlarında ödev yapacak kadar ders çalışmayı severler (9, 23; 7, 6; 6, 35).

Kütüphaneye giderler (12, 5).

Okuduklarından ve izlediklerinden etkilenirler (4, 21).

Okul süresinin uzamasından korkar, tatili severler (2, 32).

Öğretmenlerinin davranışlarından etkilenirler (9, 24).

Sınavdan yüksek not almanın başarı için yeterli olmayacağını düşünürler (9, 19).

Testlerdeki doğru seçeneklerin gizlendiğini düşünürler (9, 18).

Zekâlarını ve yeteneklerini ders dışı aktivitelerde kullanırlar (13, 23).

Manevi Davranışları ile İlgili İletiler

Allah'ın gücüne, büyüklüğüne hayran olurlar (9, 23)

Hadis okurlar ve onlara uymaya çalışırlar (5, 28).

Namaz kılarlar (8, 26) (8, 31) (4, 21).

Zor gelse de oruç tutmaktan büyük keyif alır, tekne orucu tutarlar (11, 22) (11, 26).

Dua okuyarak rahatlamaya çalışırlar (12, 6) (5, 32).

Bayramları severler (11, 27).

Yetişkinlere Davranışları ile İlgili İletiler

Yetişkinlerin davranışlarıyla ilgili kendilerince çıkarımlarda bulunurlar (3, 10).

Ev işlerinde annelerine yardım etmeleri sık görülen bir durum değildir (6, 16).

Annelerin, alışkanlıklarının dışına çıkamayacaklarını düşünürler (3, 12).

Ninelerini ve dedelerini severler ve onlarla eğlenceli, güzel zamanlar geçirirler (12, 5; 11, 4; 9, 16; 8, 31; 7, 5).

Büyüklerin kendilerini yeterince dinlemediklerini, anlamadıklarını düşünür ve büyükleri anlamazlar (13, 9).

Çocuklar büyüklerin yaşadıkları çatışmaların dışında kalmak ister ve bu çatışmalara anlam veremezler (9, 17).

Yetişkinler arasındaki küslüğü bitirmeye çalışırlar (9, 17).

Büyüklerin kendileriyle yeterince ilgilenmediklerini, gereğinden fazla çalıştıklarını düşünürler (11, 5; 7,5).

Kız Çocuk Karakterlerle İlgili İletiler

Usludurlar (4, 13) (13, 8).

Babalarına düşkündürler ve babaları için endişe duyarlar (5, 32) (10, 26).

Erkekleri yaramaz olarak düşünürler (5, 13).

Duyularını çok belli etmez, gizli gizli ağlarlar (5, 33).

Yaptıkları işlere kişiliklerini katarlar (5, 33).

Yapamadıkları, başaramadıkları şeyler için üzülmezler, mücadele etmezler (7, 26).

Oyunlarda somurtur, şikâyet ederler (10, 8).

Kız oyunları oynamak ister, futbol maçını sevmezler (7, 24) (12, 10) .

Okul dışındaki zamanlarda aileleriyle tarlada çalışırlar (10, 16).

Doğacak kardeşin, imkânlarını kısıtlayacağını düşünür ve bu durumu hoş karşılamazlar (12, 27).

Erkek Çocuk Karakterlerle İlgili İletiler

Yaramazdırlar (5, 13) (10, 8).

Kural, engel tanımazlar (5, 14).

Sabırsızdırlar (4, 39).

Erkek oyunları oynamak isterler (10, 12).

Anne ve kız kardeşin birleşip kendilerini dışladıklarını düşünürler (1, 31).

BeyazBulut dergisinde çocuk karakterler aracılığıyla verilen iletilerin sıralandığı Tablo 4'te ilk olarak çocuk karakterlerle ilgili genel iletileri görmekteyiz. Çocuk karakterler aracılığıyla verilen iletiler doğa ve hayvanlar, okul ve eğitim, yetişkinler, manevi davranışlar ile ilgili iletiler olarak alt başlıklara ayrılmıştır. Son

olarak erkek ve kız çocuk karakterler ile ilgili iletileri bu başlık altında görmek mümkündür.

Çocuk dergisi olmasının sonucu olarak en çok ve farklı iletinin çocuk karakterler aracılığıyla verildiğini görmekteyiz. Bu iletilerin başında da çocuk karakterlerin meraklı oluşları ve meraklarını gidermek için de sürekli soru sormaları gelir. BTNG masalında meraklı olan çocukların, gözlerini karanlığa dikerek tünelin bittiğini sandıkları o kısacık aralıkları bekledikleri (2, 16) ve o kısacık anı merak ettikleri görülür. Çocukların merak ve öğrenme isteklerini *“Baba! Denizın temiz olması için çok mu sabun lazım? (2, 26), vapurun altından mı dökülüyor o sabunlar? (2, 27)”* şeklinde görmek mümkündür. Yaşadığı dünyaya, olaylara, doğaya, varlıklara karşı olan meraklarının, görmedikleri, uzak diyarlardaki varlıklara yansımaktadır. GUD masalında kuşların göç ettikleri diyarları merak eden çocuk karakter *“Acaba bana benziyorlar mıydı, ne yiyor ne içiyor, ne ile oynuyorlardı? O ülkelerde de gökkuşağı var mıydı mesela? Sonra uçurtma uçururlar mıydı masmavi gökyüzünde? Onları da oyunun en tatlı yerinde çağırır mıydı anneleri? (2, 32)”* sorularını aklından geçirmektedir. Benzer durum ÇK masalında da görülür. Kaybolan çoraplarının akıbetini merak eden çocuk karakter, çorapların oraya nasıl girip kaybolduğunu merak etmektedir. Masalın devamında çorapların *“Kendileri mi oraya koşuyordu, yoksa bazanın altındaki gizli güçler çorapları rehin mi alıyordu? Kafalarda deli sorular: Ne? Ne zaman? Nerede? Neden? Nasıl? (6, 14-15)”* soruları çocuk karakterlerdeki merak duygusunun sınırları hakkında ipuçları vermektedir. Önemli önemsiz, görülen görülmeyen, yolda yürüyen karıncadan gökyüzünde hareket eden cisimlerin onların merak duygularını artırdığını ve bu meraklı sonucu oluşan soruların yetişkinleri zorladığını söylemek mümkündür.

Kurgusal metinlerdeki çocuk karakterlerin öne çıkan diğer özelliği de çocukların her şeyi, kendi bakış açılarına göre, çocukça değerlendirmeleridir. Babalarının yüz ifadelerinden dünyanın düzenine kadar her şeyi çocuk karakterler kendilerince yorumlarlar. AA masalında babasıyla balık avına çıkan çocuk karakter kendi gözlemleri çerçevesinde babasının durumunu kendince yorumlar. Çocuğa göre *“Baba üzgün ya da mutlu olduğunda bu yeşil çizgi, yanaklarından altından aşağı*

yukarı inip çıkardı. (3, 10)” SB öyküsünde annesini evdeki yastıkları temizlerken izleyen çocuk gökyüzünde aynı pamuklardan bir sürü... Annem sanki onları da dövmüş, yumuşacık yapmış (4, 16) diye düşünmektedir. Yağmurun yağmasını *bulutların üzgün* olduğuna bağlayan çocuk karakter yağmur damlalarını da bulutların gözyaşı olarak kabul etmektedir (5, 10). Hayalperest masalında matematik dersini anlamakta zorluk çeken çocuk harflerin, rakamların ve işaretlerin kendilerini saklayıp ölü taklidi yaptığını düşünmektedir (9, 19). Başka bir masalda çocuk karakterler herkesten farklı ve makul düşündüklerini iddia etmektedir. Çocukların olayları kendilerine göre yorumladıkları kendileri gibi düşünmeyen herkesin yanıltıcı olabileceği (13, 22) anlayışına sahip olduklarını söylemek mümkündür. Çocukların bu bakış açıları onların hayal dünyalarına yansır ve bu yansımadan çok zengin hayaller ortaya çıkar.

Çocuk karakterlerin zengin hayal dünyaları cümlelerine, yaşantılarına, duygu ve düşüncelerine de sirayet etmektedir. Hayal âlemine dalan çocuk karakterler zaman zaman gerçek ve hayali karıştırabilmektedirler. Hayal kurmada sınır tanımayan çocuklar *“Balıklara binerek denizin dibine gitmeyi, deniz köşklerini görmeyi ve sabahleyin çocuklarla birlikte toprak ve hurma bahçelerinde koşup oynamayı (3, 9)”* isterler. NPD masalında Nula karakteri hayallerin kokusuyla, hatırasıyla özel olduğunu düşünmekte, düşleyince sevinmekte, düşleyince umutlanmaktadır (5, 33). GAO öyküsünde okula geç kalan çocuk karakteri, *“Kanatlı bir kuşun onu okula çarçabuk ulaştırmasını (9, 22)”* hayal eder. Öykünün devamında çocuk karakter unuttuğu şeyleri, rüyadan hayale dalmasına bağlamakta ve bu özelliğinin farkında olduğunu da dile getirmektedir. Çocukların hayal kurmadaki maharetlerinin sonucu hayali arkadaşlar edinip hayali arkadaşlıklar kurmaktadır. Uydukları ranzanın üst katını gökyüzü ile arkadaş olmak için seçip, hayallerimi yıldızlarla süslemektedirler (9, 23). DGK öyküsünde topları bahçeye düştüğünde topu Serap Teyze vermemekte, bahçeye düşen topları kesmektedir. Bu durumla karşılaştığında çocuk karakter görünmez olmayı düşlemekte hatta görünmez olmayı oyunlarda da kullanmak istemektedir (12, 27). BBŞ öyküsünde dedesinin ölümüne üzülen ve bunu kabul etmekte zorluk çeken çocuk karakter dedesi yaşıyormuş gibi onunla oyun oynar,

sohbet eder. Aile ve çocuk arasında geçen şu diyalog çocukların hayal ve gerçek durumları zaman zaman ayırt edemediklerini gösterir:

“-Seni çok iyi anlıyoruz. Hayalci bir çocuksun. Ama bilmen ve kabul etmen gereken şey şu ki... Büyükbaban üç ay önce öldü biliyorsun. Onu çok sevdiğini biliyorum, ama o artık yok.

-Ama buradaydı, roketime yardım etti. Her gece oyunlar oynuyoruz, bana masallar anlatıyor, tekerlemeler söylüyor (11, 7).

Yukarıda da bahsedildiği gibi çocuklar zaman zaman hayal ve gerçeği birbirine karıştırmakta hayali dünyalarında yaşananları gerçekmiş gibi kabul etmektedirler.

Hayal kurmanın çocukların en doğal hakkı olduğu ve bu hakkı ellerinden alanlara karşı mücadele ettikleri de kurgusal metinlerde yer almaktadır. Hayali birçok unsuru muhtevasında barındıran kurgusal metinlerde birçok hayali varlık da geçer. Çocuklar bu hayali varlıklarla arkadaş olur, sırlarını paylaşır. Bazen de bu hayali varlıklar, mücadele edilmesi gereken bir yaratık olur. ÇK masalında canavarların da yatakların altına gizlenebileceğine inanmakta (6, 14) ve “*Kırık oyuncak askerlerin onları rehin alıp ve krallarının huzuruna götüreceklerini(6, 15)*” söylemektedirler. AEKH masalında peltek olan Ömer karakteri, peltekliliğini alt edilmesi gereken ve kendisini kurnazlıklar ederek kandıran bir düşman (11, 32) olarak görmektedir. KA öyküsünde özel güçleri olduğunu düşünen çocuk durumu arkadaşlarından gizlemeye karar vermektedir (12, 19). Hayali arkadaş, hayali düşman, hayali dost, hayali macera, hayali yolculuk, hayali mücadele vb. durumlarda hayal kurmanın çocuklar için vazgeçilmez olduğunu söylemek mümkündür.

Çocukluk döneminin gereği çocuklar oyunlar oynamak ister. Oyuncaklarıyla, arkadaşlarıyla, yetişkinlerle, parkta, evde, mahallede... Kurgusal metinlerin çoğunda da çocukların oyun oynamaktan hoşlandıkları görülmektedir. Özellikle güneşli havalarda parkta vakit geçirmek sevindikleri oyunların başında gelir. Hatta çocuklar oyun oynamaktan alıkonuldukları için kapalı havalardan çok hoşlanmazlar. Güneşi gören çocuklar parka doluşmakta, salıncaklarda sallanmakta, derdi ve kederi unutmaktadırlar (5, 11). Çocuk karakterler oyun oynamayı o kadar sevmektedirler ki

kollarının ve bacaklarının ağrmasına rağmen eve gitmemek için annelerine yalvarmaktadırlar (6, 34). Çeşitli oyuncakların, oyun alanlarının, hayvanların, çiçeklerin bulunduğu parklara gitmek her çocuk için özeldir (8, 18).

Günlük konuşmalardan, cevabı belli olan sorulardan hoşlanmayan çocuklar yeni olaylar ve durumlarla karşılaşınca şaşırıp mutlu olmaktadır. Karşılaştıkları durumlardan dersler çıkaran çocuklar öğrenecekleri çok şeyin olduğunu da farkındadırlar. ÇBZU masalında karşısında kendi fiziksel özelliklerinden farklı, kıvrıkcık saçlı, çikolata tenli, pembe dudaklı ve harikulade beyazlıkta dişleriyle kendi yaşlarında bir kız çocuğu gören çocuk şaşkınlıktan küçük dilini yutacaktır neredeyse (13, 32). Okulda derslerde yeni bilgiler edinen çocuk, heyecandan yerinde duramaz (9, 22-23) öğrenilecek çok şey olduğunu düşünen başka bir çocuk karakter de bunu *“Daha altı yaşındayım ve öğreneceğim çok şey var ama kare nesnelere bilecek kadar da büyüdüm(12, 18).”* şeklinde dile getirmektedir

Çocuk karakterler aracılığıyla ilgili verilen iletilerden biri de çocukların maddi birtakım imkânlarla sahip olabilmek için ödenmesi gereken bazı bedellerin olduğunu düşünmeleridir. Daha masalında anne ve babasının çok çalıştıkları için kendisine yeterince ilgi göstermediklerinden yakınan çocuğa arkadaşları bunun *“Ödenmesi gereken ufak bir bedel olduğunu (7, 5)”* söylerler. Çocuk karakterler paylaşmayı, yardımlaşmayı sevmektedirler. MÖ öyküsünde ayağına dar gelen ayakkabıyı ihtiyacı olan birine veren çocuğun bu eylemi sonucu hissettiği mutluluğu şu ifadeden çıkarmak mümkündür: *“Oysa ayaklarını sıkan bir çift ayakkabının bir başka ayağı ısıttığını bilmek mutlu ediyordu onu (3, 13)”* Çocuk karakterlerin soyut anlama gelen ifade ve kavramları anlamakta zorlandıkları bu ifadeleri somut ifadelermiş gibi anladıkları görülür. Annenin çocuğa olaylara farklı pencerelerden farklı bakmalısın demesi üzerine kız çocuğu başka odaya geçer ve orada farklı olaylara şahit olur. Böylece farklı pencerelerden bakınca insanları daha iyi anlayacağını arka odanın penceresi sayesinde öğrendiğini düşünmektedir (7, 26). Kurgusal metinlerde çocuk karakterlerin istedikleri eylemleri yapmaktan daha çok keyif aldıkları, başkalarının yönlendirmeleriyle yapılan eylemleri ise yapmak istemedikleri görülür. ABİ masalında çocuk karakter sokakta şarkı söylerken, Mozart ile karşılaşır. Mozart,

çocuğun sesinden çok etkilenir, çocukla yakından ilgilenir. Bu ilgiden bütün mahalle memnundur hatta anne çocuğunun ünlü olacağını düşünüp sevinir. Mozart'ın ilgisinden ne kadar hoşnut da olsa çocuk ayakkabı dikme işini daha çok sevdiğini, o eylemi yaparken mutlu olduğunu söyler. HAR masalında çocuk karakter *“İnsanın istediği resmi yapması, istediği şarkıyı söylemesi, istediği oyunu oynaması kadar güzel bir şey var mı? (9, 24)”* diyerek düşüncesini açıkça dile getirmektedir. Sevdikleri, istedikleri işleri yapmaktan keyif alan çocuklar, istemedikleri işleri yapmamak için kendilerince bahane uydururlar. Ekmek ve Ciklet öyküsünde bakkala ekmek alması için gönderilen çocuğun *“Ben hastayım gidemem (9, 8)”* diyerek, istemediği işleri yapmamak için bahaneler uydurduğu görülür. Kurgusal metinlerin seyri içerisinde engelliliğe ve engellilere karşı çocukların ve toplumun tutum, davranışları ile ilgili iletileri de görmek mümkündür. Bu konuyla ilgili iletilerde fiziksel engele sahip çocukların alingan, utangaç oldukları ve kendilerini toplumdan tecrit ettikleri görülmektedir. HY masalında kambur olan çocuk karakter, aynı zamanda öksüzdür. Çevresindekiler onu uğursuz olarak görür, çocuklar fiziksel görünümünden dolayı ondan korkar ve onunla alay ederler. Bütün bunlara dayanamayan Hul Ki eşyalarını toplar ve yaşadığı çevreden, insanlardan uzaklaşmak ister. Onun haline üzülen hayvanlar onu teselli etmek ister. Fakat engelli çocuk karakter, *“Gitmeliyim. Kimsenin gözünde sıradan değilim. Görmüyor musun acayibim ben? Eğer biraz acayıpsen insanlar sende ya uğursuzluk arar ya da bir kötülük bekler (3, 26)”* diyerek insanların olmadığı ıssız bir ormana kaçar. Başka bir öyküde mahalle maçlarında kalecilik yapan Osman, sürekli gol yemektir. Osman'a doktor gözlük kullanmasını söyler fakat Osman mahalledeki arkadaşlarının ona “dört göz” demelerinden çekindiği için onların yanında gözlüklerini takmak istememektedir (7, 26). 11. sayıda peltek olan Ömer'e arkadaşları ismini söyletebilmek için her gün türlü oyunlar uydurmaktadırlar, *“Ömey, Ömey”* dedikçe çocukların kahkahaları dışarı taşmaktadır. Bu engelinden dolayı kendisi ile dalga geçilmesinden dolayı talihsiz olduğunu düşünen çocuk karakter üzülmemektedir (11, 32-33). Olumsuz durum karşısında yılmayan çocuk başlangıçta bunun için mücadele eder. Mücadeleyi başaramaması onu hırçın ve sessiz bir çocuk yapar, susar, herkese küser. Öyle ki mecbur kalmadıkça konuşmaz (11, 33)

BeyazBulut dergisindeki kurgusal metinlerde dünyada savaşlara ve savaşlar sonrasında yaşananlara, çekilen sıkıntılara değinilmekte ve bu konuya ilişkin iletilere de rastlamak mümkündür. TşD öyküsünde savaş sonrası çocukların çektiği sorunlara dikkat çeken ve buna üzölen çocuk karakter kuşlarla bir ordu kurup bir kuş sürüsünün komutanı olmak ister ve askerlerine görev verip (13, 8) savaşa sebep olanlara karşı savaş vermek istemektedir. Savaşlar yüzünden çocukların babasız uyandığı, hiç bilmedikleri ölkelere gitmek zorunda kaldıkları, yollarını kaybettikleri, hayal kurmayı unuttukları verilen diğer iletiler arasında yer almaktadır.

Kurgusal metinler incelendiğinde metinlerde geçen çocuk karakterlerin evde ve günlük yaşantılarında dağınık oldukları, annelerin de bu konudan mustarip oldukları görölmektedir. Bir masalda çocuk karakteri hakkında verilen bilgiler şu şekilde sıralanmaktadır: *“Alaaddin, dünya üzerinde görüp görölebilecek en dağınık çocuklardan biriymiş. Hatta en birincisi! Tüm dağınık çocukların padişahi, piri, üstadıymış. Okuldan eve gelir gelmez hemen çantasını bir köşeye fırlatarak başlarmış dağıtma işine. Sonra çoraplarını topik yapıp başka bir kenara, kıyafetlerinin topik yapıp yatağın üzerine ativerirmiş (13, 6).”* Başka bir metindeki çocuk karakterinin de çıkarttığı üstlerini asla yerinden kaldıрмаđı (13, 22) eşyalarını gelişigüzel etrafa attığı görölür.

Küçük yaşlarda annesiz babasız kalan çocuklar ve küçük yaşlarına rağmen çalışmak zorunda kalan işçi çocuklara da kurgusal metinlerde yer verildiği görölür. Bakış adlı öyküde hizmetçilik yapan çocuk karakterin durumu şu şekilde ifade edilmektedir: *“Kendisi gibi ya da kendisinden büyük çocukların, gülerek, bağrışarak tezahüratlar yaparak birbirlerine fırlattıkları plastik topu, esmer, düşüncelere dalmış yüzü ile takip ediyordu (2, 13)”* Almancadan çevrilen Altın Kumru masalında küçük yaşta ailesini kaybeden bir çocuğun ekmek parasını kazanmak için sırtında bohçayla kapı kapı iş aradığı görölür (13, 18). Başka masalda annesini kaybeden kız karakterin babası, iki kızını olan bir dulla evlenir. Diğer metinlerdeki gibi ekmek parası için çalışmasa da ev işlerinde, eziyet altında karakterin çalıştırıldığı görölmektedir.

Günlüklerde önemli, şeylerin yazdığını düşönen, anılarını yazmayı ve paylaşmayı seven çocuk karakterler aynı zamanda masal okumayı ve dinlemeyi

sevmektedirler. AAİG öyküsündeki çocuk karakter ablasının günlüğünde yazıların çok önemli şeyler olduğunu düşünmekte hatta günlüklerdeki bilgilerin “*Mısır piramitlerinin sırlarından bile daha gizemli olduğunu, ablasının günlüğünü, yazarken devlet sırrı gibi tüm aileden sakladığını (1, 31)*” ifade etmektedir.

BBŞ öyküsünde kendisini en iyi anlayan kişinin büyükbabası olduğunu söyleyen çocuk karakter, büyükbabasının ona masallar anlatmasını çok sevmektedir (11, 4). Masal Bayramı masalında da çocukların masal dinlemeden uyumadıkları, sağlıklı büyümeleri için de masalın vazgeçilmez olduğu (11, 26) ifade edilmektedir. Bu başlık altında verebileceğimiz iletide de çocukların yeri gelince kısasa kısas uyguladıkları, kendilerine yapılmasını arzu etmedikleri eylemleri, bu eylemleri yapan kişilere karşı gerçekleştirdikleri görülmektedir. Münazara adlı öyküde çocuk karakter, bencil olarak nitelendirdiği insanlardan hoşlanmamaktadır. Hayatının böyle insanlara kafa tutmakla geçirdiğini ifade eden çocuk karakter kibre karşı kibir, çiviye karşı çivi düsturuyla hareket etmektedir (11, 16).

Çocukları yaşadıkları coğrafyadan çevreden ayrı düşünmek zordur. Parklara giden, bahçelerde vakit geçiren, ormanda ve doğada vakit geçiren çocuklar bu faaliyetlerden keyif almaktadırlar. Ayrıca çocuklar gerek evlerinde evcil hayvanlar beslemekte gerekse çevrelerinde bulunan hayvanları sevip onların bakımını üstlenmektedirler. Doğaya ve hayvanlara karşı tutumları bakımından iletilere ormanda ağaçlarla konuşur, çiçekleri sular, kuşlarla bir olup ordu kurar, trafikte kedilerin başına gelebilecek kazalardan korkar... Kurgusal metinlerin genelinde çocukların doğa ve hayvan sevgisini dile getiren bu minvaldeki iletilerin, çocuklarda doğa ve hayvan sevgisini güçlendireceğini söylemek mümkündür. GUD masalında pencere kenarına konan bir kuşla kız çocuğu arkadaş olur. Kız, kış geldiğinde başka bir ülkeye giden kuşunu özler ona mektuplar yazar. Kuş çocuğun en yakın dostu olur ona bir de isim verir (2, 32). Arkadaşlık bazen daha ileri gidip dostluğa dönüşür: her bir çocuk bir martı ile dost olur (11, 30). Çocuk karakterler, hayvanlarla konuşur onlara dertlerini anlatır: “*Akşamı kucaklayan gökyüzüne nazır damımızda babam gelene kadar serçelerle hâlleşiyorum. Ne çok şey konuşuyoruz... Çok samimi oluyoruz. Hatta içlerinden biri tombul olanı pazardan yeni aldığım terlikleri istiyor,*

vermiyorum (4, 17).” NPD masalındaki Nula sabaha kadar balıklarla sohbet eder (5, 34). MP masalında kafeste papağan besleyen Hamit rüyasının etkisiyle kafeste beslediği hayvanı özgür bırakıp özgürlüğün hayattaki en güzel şey olduğunu (5, 9) dile getirir. Hayvanların da insanlar gibi özgür olmak istedikleri, özgürlüğün önemi hayvan karakterler aracılığıyla dile getirilmektedir. Bu bakımdan çocuklar, hayvanların ve bitkilerin de birtakım insani hasletlere sahip olduğunu düşündükleri “*O gri kaldırımda bütün gece çiçeklerin canı ne kadar sıkılıyordur bir düşünsenize* (5, 19)” görülmektedir. ÇOT öyküsünde de oruç tutan çocuğun susuzluğun ne kadar zor olduğunu anlaması sonucu, susuzluktan boyunları bükülen yaprak ve çiçeklere üzüldüğü için koşup su getirir (11, 23). Hayvanlara, bitkilere, doğaya olan bu dostane tutumun güneşe, aya, yıldızlara, gökyüzüne de sergilendiğini görmek mümkündür. Özellikle güneşli havaları seven çocuklar geceleri de ayı takip eder, yıldızlarla konuşurlar: “*Her gece yıldızları izliyorum, öğretmenim. Onlarla sohbet ediyorum. Kutup yıldızını selamlıyorum. İnsanlara yön ve yol bulmakta yardımcı olmasının ne kadar önemli olduğunu söylüyorum* (9, 23).”

Metinlerde çocukların okul hayatına bakış açıları, ders ve öğretmenlerle ilgili tutumları, okuldaki arkadaşlık ilişkilerine dair birçok ileti mevcuttur. Tatil sürelerinin kısılma ihtimalinden korkan çocuklar olduğu gibi okuldayken teneffüslerde bile ders çalışan ödev yapan çocuk karakterler mevcuttur. AAİG öyküsündeki çocuk karakter okul döneminin bir ay uzatılacağı haberini dehşete düşmek olarak (1, 32) nitelenmektedir. Böyle düşünen karakterin yanı sıra teneffüste bile yapacak iş bulan, ödev yapan (6, 35) çocuk karaktere rastlamak mümkündür. Yedinci sayıdaki bir öyküde çocuk karakterin “*Ben ders çalışmayı çok seviyorum. Bazen dışarıda oyun oynamaktansa matematik problemleri çözüyorum ya da Türkçe dersinde öğretmenin ödev olarak vermediği ünite hazırlık sorularını oturup cevaplıyorum kendi kendime. Ben bundan gerçekten zevk alıyorum* (7, 6)” diyerek oyun oynamak yerine matematik problemleri çözdüğü, ödev olarak verilmeyen ünitelere bile baktığı görülür. Oyun çocuğun en doğal ihtiyacı ve hakkıdır. Oyunu derse ya da tam tersi dersi oyuna tercih etme gibi anlayış çocuk okuyucularda olumsuz etki bırakabilmektedir. Dersin de oyunun da yeri ve önemi ayrıdır. Bunun güzel örneğini ise KUD öyküsünde görmek mümkündür: “*İyi de ben ödevlerimi yapmadan gülle*

oynamazdım ki... Önce ödevlerimi yapar, bavulumu koyar, sonra da sokağa gülle oynamaya çıkardım. Ta akşam ezanına kadar (12, 31).” Okul ve eğitim ile ilgili iletilerin arasında okullarda yapılan sınav türleri ile ilgili tespitler de bulunmaktadır. Çocuk karakter çoktan seçmeli sınavların sıkıcı ve gereksiz olduğunu düşünür. “Önümde sonu soru işaretiyle biten uzun cümleler ve altında a, b, c, d şeklinde sıralanmış maddelerin bulunduğu bir takım kâğıtlar vardı. Sanırım gördüğüm o dört harften birinin yuvarlak içine almam gerekiyordu. Oldukça sıkıcı ve gereksiz olduğunu düşünürken elimi yumruk yapıp çeneme koymuş olmalıyım (9, 18).” Metnin devamında ise çocuk karakterin bir eğitimci edasıyla düşüncelerini “Benim anlamadığım bu dört şıktan doğru olanı bulunca nasıl doktor olacağım. İnsan vücudu da Amerikan filmlerinde gördüğümüz imha edilmesi gereken bombalar gibi mi? doğru kabloyu seçersen herkes kurtulur, yoksa herkes ölür (9, 19)” şeklinde dile getirdiği görülür. Bu ifadelerin de idealize edilmiş karakter özellikler gösterdiğini söylemek mümkündür. Çocuk karakterlerin sınavların türüne göre tutumları değiştiği gibi derslere ve dersin öğretmenine karşı tutumları da değişiklik gösterebilmektedir. Çocuk karakterin herhangi bir derse karşı “Cuma günü son dersimiz resim. Bu ders eğlenceli çünkü öğretmenimiz de öyle (9, 24)” şeklinde olumlu tutum sergilemesinde o dersin öğretmenin etkili olduğu görülür. HAR masalında öğretmenin eğlenceli olması dersin de eğlenceli geçmesini sağlamış, çocuk karakterde derse karşı olumlu tavır oluşmasına sebep olmuştur. Tam tersi durumun yani öğretmenin olumsuz özellikleri, kibirli, sinirli olması yüzünden öğretmenin vermiş olduğu derse de olumsuz tutum sergilenmektedir. Bu başlık altında verilen başka bir iletiye baktığımızda çocukların zeki oldukları fakat zekâlarını derslerde kullanmadıkları için derslerde başarısız oldukları düşünülür. Bu şekilde düşünen çocuk karakterin kendisidir: “Okulda ise Elma zeki ama çalışmıyor denilenlerden. Gerçekten zeki. Bakın bu konuda hiçbir şüphe yok ama cins bir çocuk. Zekâsını derslerde kullanmayı sevmiyor. Bu sebeple de dersleri kötü (13, 23).”

Tablo 4’te çocuk karakterlerin manevi durumlar ile ilgili iletileri incelendiğinde çocuk karakterlerin namaz kıldıkları, hadisleri okuyup onlara uygun davranmaya çalıştıkları, sıkıntılı durumlarda dua ederek rahatlamaya çalıştıkları görülür. Kişiliğin temellerinin atıldığı çocukluk döneminde manevi, ahlaki hasletlere

sahip olmak, bazı alışkanlıkları kazanmak açısından önemlidir. İncelenen dergilerde bu hasletlere ilişkin mesajları görmek mümkündür. Bu iletilerden bazıları, İZŞ öyküsünde çocuk karakter Peygamber sünnetine uymak için çevresindekilere hediye vermek ister. Bunu “*Bir hadisten öğrendiğim kadarıyla hediyeleşmek çok güzel bir şeymiş (5, 28)*” şeklinde ifade eder. Peygamber Efendimiz’in duasını almak isteyen çocuk başkalarına hediye vermek ister (5, 30). Yaşadıkları şehirde uzun süre yağmur yağmaması üzerine çocuklar yüksek sesle Peygamber’in yaptığı kabul edilen bir yağmur duasını (12, 7) okurlar. Metinlerde zor durumlarla karşılaşan çocukların buldukları kötü şartlardan kurtulmak için dua ettikleri, Allah’a yalvardıkları görülür: Böyle zamanlarda okunacak ferahlatıcı dualar öğrenmişti annesinden. Bunları arka arkaya okuyup denize doğru üfledi (5, 32). Başka bir metinde çocuk karakter annesinden öğrendiği, dedesinden duyduğu duaları yağmur duasına dönüştürerek her gece Allah'a yalvarır (12, 6). Dedesinin hastalığı sebebiyle üzülen çocuk karakter sabır ve namazla üzüntüsünü hafifletmeye çalışır. Uçan Seccade öyküsünde anneannesinin hediye ettiği seccade ile namaz kılan çocuk karakter seccadesinden “*Benim kıymetlim. O, beni Allah'a yaklaştıran, iyiliğe güzelliğe yol açan seccadem. O, benim ilk arkadaşım (8, 26)*” şeklinde bahseder. Çocukların evrenin düzeninden, gök cisimlerinden, günlük hareketlerden dolayı Allah’ın gücü hakkında düşüncelere daldıklarını, tefekkür ettiklerini de görmek mümkündür. Yıldızları, Kutup yıldızını izleyen çocuk onların önemini fark edip Allah’ın kudretinin büyüklüğünü düşünmektedir (9, 23). ÇOT isimli metinde kız çocuğunun zor olsa da oruç tuttuğu, yaşından beklenmeyecek dayanıklılık gösterdiği görülür: “*Küçük kız, sabırdan bir zirh kuşanmış. Hem de ne sabır! Büyükleri bile geride bırakır. Vakit ilerledikçe açlığı, susuzluğu, hâlsizliği artmış. Fakat içindeki oruç sevinci çoğaldıkça çoğalmış (11, 22).*” Benzer bir ileti de MB masalında sahura kalkmaya başlamak çocuklar için büyüdüklerinin göstergesi kabul edilmekte, sahura kalkan çocuklar dayanabildikleri ölçüde tekne orucu tutup iftarı beklemektedirler (11, 26). Okuduğu masal kitabında namaz kılan masal kahramanından etkilenen çocuğun tepkisinden de çocukların okuduklarından etkilendiklerini, manevi tutumlar sergilediklerini görmek mümkündür. Sultanın Seherinde masalında Cahit

Zarifoğlu'nun Yürek Dede ile Padişah masalını okuyan çocuğun davranışında görmek mümkündür.

Tablo 3'te verilen diğer alt başlıkta çocuk karakterlerin yetişkinlerle ilişkileri ile ilgili iletiler ele alınmıştır. Özellikle anne-babası çalışan çocuk karakterler yetişkinlerin kendileriyle yeterince ilgilenmediklerini, kendilerini ihmal ettiklerini düşünmektedir. Yetişkinlerin neden bu kadar çok çalıştıklarını, evde bile iş görüşmeleri yapmalarını, sürekli meşgul olmalarını yadırgarlar. Bu durumla ilgili iletiler dergide sık sık farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar aynı evde yaşamalarına rağmen annesini ve babasını özlemekten, her akşam yollarını beklerken uyuyakalmaktan çok sıkılmaktadırlar (7, 5). Çocuklar büyüklerin kendileriyle ilgilenmelerini istemekte istedikleri olmayınca da mırın kırın etmektedirler (11, 4). Çocuk karakterler büyüklerin hız merakını hiç anlamazlar (11, 5). Aynı konuda farklı düşünen çocuklar da mevcuttur. Onlara göre aileleriyle yeterince vakit geçirmemek, *“Ödenmesi gereken ufak bir bedeldir (7, 5)*. Yetişkinlerin iş yoğunluğundan kendileriyle ilgilenememelerinden yakınan çocuklar aynı zamanda yetişkinlerin zaman zaman kendilerini anlamadığını dile getirirler. Onlara göre büyükler çocuk duyarlılığını kaybetmişlerdir ve bu yüzden çocukları anlayamazlar. Bu yakınma o kadar ileriye gider ki, çocuklar büyümenin sıkıcı olduğunu ve büyümek istemediklerini söylerler: *“Sen tabii beni anlayamazsın Rıza Amca. Hem büyüksün, hem de bir sürü ekmeğin var, satıyorsun (9, 9)*.” Hayalperest masalında, çocuk karakter büyüklere dert anlatmanın işe yaramayacağını, *“Büyüklerin inanmamak için kulaklarını tıkadıklarını (9, 19)*” düşünmektedir. Büyüklerin kendilerini anlamamalarını dile getiren çocuk karakterler her küçüğün yapmak istediği gibi büyümek de pek istememektedirler (9, 19). TŞD öyküsünde çocuk karakter yaptığı resimdeki gökkuşağını çizme sebebini, büyüklerin olanları anlamalarına (13, 9) bağlamaktadır.

Babalarına nazaran anneleriyle daha çok vakit geçiren çocuklar, annelerinin temizlik konusundaki hassasiyetlerinden, alışkanlıklarından, düzenden hoşlanmamaktadırlar. Annelerine de ev işlerinde yardımcı oldukları sık karşılaşılan bir durum değildir. Onlara göre annelerin, alışkanlıklarının dışına çıkmaları kolay

sayılmaz (3, 12). Evde anne-baba sevgisinden, ilgisinden yoksun kalan çocukların bu ihtiyacını diğer aile bireyleriyle özellikle de nineleri ve dedeleriyle gidermeye çalıştıkları görülür. Dede ve ninelerin de torunlarını çok sevmesinden olacak ki nine-dede ve torun arasında kuvvetli bir bağ oluşur. Çocuklar ninelerini ve dedelerini severler ve onlarla eğlenceli, güzel zamanlar geçirirler. Pofit, dedesinin gelmesiyle uzun zamandır özlemini çektiği aile sıcaklığına kavuşur, dedesiyle açık havada yürüyüşlere çıkıp onunla uzun uzun dertleşmekten (7, 5) keyif alır. Hastalandığı için hastaneye giden dedesini özleyen çocuk, özlemini ve üzüntüsünü “Üç gündür evde yok dedem, üç gündür oyunların, masalların tadı tuzu yok (8, 31)” şeklinde dile getirmektedir. Ninesinin okula giderken torununa içirdiği sütlü çay çocuk karakterin çok hoşuna gitmektedir. Aynı tadın ninesinin vefatıyla sona erdiği (9, 16) çocuk karakter tarafından dile getirilmektedir.

Nine-dedelerle olan bağ kadar olmasa da çocuk karakterlerin diğer aile üyeleriyle de duygusal bağ kurdukları, onlarla güzel vakit geçirdikleri, onların bazı özelliklerine saygı duydukları görülür. Çocuk karakterler dayı ve teyze sevgilerini şu şekilde ifade etmektedirler: “Ama içlerinde en çok Sadık Dayımı severim. Onunla iyi anlaşırız. Sadık Dayımın kendisini sevdirmek gibi bir yeteneği var. Dert babası, yardımsever (10, 12)”; “Kuşburnu teyzem gelmiş. Zile uzun uzun bastım. Kapı açılınca koşup sarıldım. Hem gelişine sevindim, hem getirdiği bol sevgili marmelatları (12, 15).” Aile içi çatışmalardan, anlaşmazlıklardan, dargınlıklardan uzak durmaya çalışan çocuk karakterler yetişkinlerin neden böyle davrandıklarına akıl erdirememektedirler: “Amcamın evimizin büyük caddeye bakan yarısını alıp bize küçük caddeye bakan diğer yarısını bırakmasından bana ne! Ninemin büyük caddeye bakan hissennin küçük caddeye bakan hisseden on adım küçük olmasını vasiyet etmesi beni ne ilgilendiriyor! Onlar tekrar tekrar toplanıp ayrılmak üzere, sürekli bir araya geliyor ve ayrılıyorlar (9, 17).” Bu çatışmalardan uzak durmaya çalışmakla kalmayan çocuk, çatışmaları ve anlaşmazlıkları çözmek için de “Ah amcacığım! İster sen ol, isterse babam olsun, mesafeleri kısaltan benim adımına neden razı olmuyorsunuz (9, 17)” diyerek kendince çözüm üretmeye çalışmaktadır.

Kurgusal metinlerdeki kız çocukları aracılığıyla verilen iletilere de yer verilmiştir. Söz konusu iletilerin ayrı bir başlık altında verilmesinin sebebi verilen iletilerin kız cinsiyetine atfedilen birtakım özellikler barındırmasıdır. Toplumsal cinsiyet olarak kabul edeceğimiz iletiler, kız çocuklarının duygu, düşünüş, tepkilerini gösterir. Tabloda toplumun, kız çocuklarından beklediği davranışlara ilişkin, kalıp yargı olarak nitelendirebilecek iletiler dikkat çekmektedir. Kurgusal metinlerde kız çocuklarının uslu olması gerektiğinin altı çizilmektedir. Üzerinin kirlenmemesi için oyunu, eğlenceyi ve hareketleri kısıtlayan bunu da uslu olmaya bağlayan bir anlayış HK öyküsünde “*Hani o, beyaz çoraplarına çamur sıçramasından nefret eden uslu kızlardan sayılmazdı (4, 13)*” şeklinde okura sunulur. Benzer bir iletide de kız çocuğunun “*Benim gibi akıllı uslu bir kızdan böyle şeyler görünce kadıncağız epeyce şaşırır. Bilirsiniz akıllı uslu kızlar duvar boyamaz, elbisesini kirletmez, acayip şeyler de düşünmez (13, 8)*” şeklinde ifadesinden, toplumda kız çocuklarından bazı davranışlar beklendiği görülmektedir. Konuşmayı Sevmeyen Çocuk masalında parkta oyun oynamayı yaramazlık olarak kabul eden kız çocuğunun “*Ne gerek vardı ki yaramazlık yapıp çocuklarla ve onların anne babalarıyla ya da anneanneleriyle ya da babaanneleriyle gereksiz konuşmaya (5, 13)*” tepkisi çocuk gerçekliğiyle örtüşmemektedir.

Oyunbozan öyküsünde bir oyun esnasında erkek çocuk oyunu bozar, eşyaları dağıtır. Bu olay sonucu erkek kahraman Cengiz, kız çocuklarının tepkilerini vızıldama (10, 8) olarak nitelendirmektedir. Fakat öyküdeki kız çocuk şikâyet etmeden, vızıldamadan erkek çocuğa karşı mücadeleye girer, kendini savunup Cengiz’e haddini bildirmek ister. Tam da burada erkek çocuğunun düşünceleri toplumsal cinsiyete ilişkin ipuçları sunmaktadır: “*Cengiz şaşırmıştı. Onun bildiği kız tepkisi değildi. Bu bir kız böyle şeyler söylememeliydi. Bağırmalı, ağlamalı ya da annesine şikâyet etmeliydi (10, 8).*” Ona göre kız çocukları, olumsuz durumla ya da haksızlıkla karşılaştığı zaman ağlamalı, sızlanmalı şikâyet etmeliydi. Kız çocukları, erkek çocuklar gibi karşılık veya mücadele vermemeliydi ki vermesi de beklenen bir tepki olarak görülmemektedir. Kız çocuklarını idealize şekilde sunan bir başka ileti de yedinci sayıdaki Pencere öyküsündedir. Gözlük kullandığı için arkadaşlarının onu futbol takımlarına almayacağını düşünen Osman, gözlük taktığını arkadaşlarına

söylenmez ve arkadaşlarının yanlarında gözlük takmaz. Bu yüzden maçlarda çok gol yer. Fakat oynamak için arkadaşlarına çok ısrar eder, mücadele eder. Bu olayı pencereden izleyen kız çocuk “*Ben olsam yapamadığım şey için bu kadar ısrar etmezdim (7, 26)*” der. Büyümüş küçülmüş edasıyla düşüncelerini söyleyen kız çocuk başkalarının mücadelesine anlam vermez, hatta tersini telkin eder. Kitapelâ masalında okuldan kalan zamanlarında ailesine tarlada yardım eden çocuk karakter aracılığıyla verilen ileti dikkat çekicidir. Masalda kız çocuğu şu şekilde betimlenmektedir: “*Annesinin, babasının isteklerini yerine getirir, onlara “öf” bile dememiş. Onlara yardımcı olmak, kalplerini kırmamak için elinden geleni yaparmış. Elâ okuluna ve kitaplarına çok düşünmüş. Tarlaya giderken koltuğunun altına sıkıştırdığı kitabı fırsatını bulunca çıkarır, okurmuş (10, 16).*” Bu ifadeden kız çocuğu karakterinin, çocuk kimliğinden uzaklaştırıldığı, yetişkin gibi düşündürülüp, yetişkin gibi kurgulandığı görülmektedir. Kurgusal metinlerde kız çocuklarının, babalarına daha düşkün oldukları görülmektedir. Kız çocukları babalarını komik bulur, onlarla eğlenceli vakitler geçirir; babalarının yokluklarında da çok üzülürler. “*Babası yoksa çiçekli sarı sofrâ örtüsü serilmez, tabak çanak sesi duyulmazdı Nula'nın mutfağından (5, 32).*” Babasından uzakta olan bir kız çocuğu da “*Babam olsaydı beraber ne güzel oynardık (10, 26)*” diyerek özlemine dile getirmektedir. Dergide verilen iletilerden kız çocuklarının futbolu sevmediklerini, ip atlama, seksek, saklambaç, körebe, mendil kapmaca, beştaş, aç kapıyı bezirgânbaşı, istop gibi (12, 10) kız oyunlarını oynamayı tercih ettikleri görülür. Bu başlık altında verebileceğimiz diğer iletide kız çocuğunun kardeşi olacağını duyduğunda ilk başta hissettikleri duygular ve verdikleri tepkiler ile ilgilidir. Kız çocuk karakteri, yeni doğacak aile üyesinin, kendisinin aile içerisindeki konumunu olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir. Ablalığın kendisine göre bir iş olmadığını (12, 27) söyleyen kız çocuk metnin devamında da “*Kimse benim yerimi alamaz. Odamdaki yerimi asla... Hele hele annemle babamda ki yerimi asla ve asla (12, 27)*” diyerek bu konudaki düşüncelerini ifade etmektedir.

Erkek çocuk karakterler ile ilgili iletilerin çocuk karakterler aracılığıyla verilen iletiler başlığı altında değil de ayrı bir başlık altında verilmesinin sebebi sıralanan iletilerin erkek karakterlere atfedilen, onlara özgü duygu, düşünüş ve davranışlar

olmalarıdır. Kurgusal metinlerin seyrinde erkek karakterlerin sabırsız, yerinde duramayan, yaramazlık yapan, kural tanımayan profil çizdikleri görülmektedir. Konuşmayı Sevmeyen Çocuk masalında yaramaz çocuk olarak nitelendirilen erkek çocuğun böyle nitelendirilmesinin sebebi sadece parkta oyun oynamasıdır. Yaramazlık yaptığını söylediğinde, çocuğun yanıtı “*Ben yaramazlık yapmıyordum, ben oyun oynuyordum (5, 14)*” şeklindedir. Aynı öykünün devamında oyun oynadığı esnada kaydırdıktan düştükten sonra etrafındakilerin uyarılarına karşı çocuğun verdiği tepkide, erkek çocuklarının can acısını unuttukları ve “*Öyle bir kural yok!*” diyerek engelleri aşmaya çalıştıkları görülmektedir (5, 14). Benzer bir ileti de HK öyküsünde görülür. Kız çocuğu, yağmurda ıslanmayı, üzerini kirletmeyi erkek çocuklarına özgü yaramazlık olarak kabul eder: “*Dokuz yaşındaki yaramaz oğlanlar gibi ıslanmak falan çok umurunda değildi (4, 13)*” Annesiyle komşularına giden Cengiz, çocuklar arasındaki tek erkek çocuğudur. Oyundan sıkılan çocuğun, evcilik oynayan arkadaşlarının fincanlarını devirmesi üzerine arkadaşlarının verdiği tepki, “*Cengiz tek erkek çocuk olarak üzerine düşeni yapmış, kızların evcilik oyunu bozulmuştu (10, 8)*” şeklinde okuyucuya sunulmaktadır. Yani oyun bozmak erkek çocuklarına özgü davranış olup, onların üzerine düşen görev olarak görülmektedir. Diğer bir iletide, Anne ve kız çocuğun birlikte vakit geçirirken, erkek çocuğunu aralarına almayışları erkek çocuğun acayip bozulmasına (1, 31) sebep olmaktadır. Son olarak da erkek çocuklarının, erkek oyunları olarak görülen yakartop, köşe kapmaca, birdirbir, uzuneşek, gülle, topaç (12, 10) gibi oyunları oynamaktan keyif aldıkları, daha çok bu oyunları tercih ettikleri görülür.

Çocuklar için hazırlanan metinlerde, çocukların yepyeni dünyalara girip yeni yaşantılar edinmelerine imkân tanıyan unsurlardan biri de özdeşim kurdukları karakterler ve o karakterlerin nitelikleridir. Metinlerdeki kahramanların bir olay, engel karşısındaki tutumları, davranışları çocukları da kahraman gibi düşünmeye ve eylemde bulunmaya yöneltmektedir. Dergilerde kız çocuk karakter aracılığıyla verilen iletelerde kız çocuklarının toplumun beklentilerine göre davranışlarda bulunduğu görülmektedir. Uslu olmayı pasif olmaya bağlayan yanlış tutum yer yer metinlerde sunulmaktadır. Bu açıdan bu tablo altında verilen bazı iletilerin olumlu bazılarının da olumsuz özellikler muhteva ettiğini söylemek mümkündür.

Çocuk dergisi olan Beyaz Bulut'ta çocuk karakterler aracılığıyla verilen iletiler önem arz etmektedir. Tablolar incelendiğinde nicel olarak en çok iletinin bu başlık altında toplandığını görmekteyiz. Bunun da çocuk dergisi olmasının sonucu olduğunu söylemek mümkündür. Genel anlamda çocuk gerçekliğine, çocuk bakışına, çocuk duyarlılığına uygun mesajlar verse de idealize edilmiş, çocukları zaman zaman kalıplaştıran iletiler de mevcuttur. Bazı karakterler yaşlarının üzerinde tavırlar sergilemekte, arzu edilen davranışlarda bulunmakta, uslu çocuk olmanın daha uygun olacağı düşünülmekte ve ailelerine öf dedirtmemek uğruna çocukluktan vazgeçirildikleri görülmektedir. Bu hususta çocuk karakterlerin kurgusal metinlerdeki çocuk kahramanlarla özdeşim kurması zorlaşmakta, çocuk okurda eksiklik, aşağılık duygusuna sebep olmaktadır. Okurun metinlerdeki karakterlerle özdeşleşmesi, bütünleşmesi yazarın eserde kurguladığı, tasvir ettiği karakterin inandırıcı, gerçekçi, güvenilir olması, çocukla ortak duygu ve düşünüşe sahip olması gerekmektedir. İncelenen metinlerde bu durumun zaman zaman göz ardı edildiğini, bunun da okur üzerinde olumsuz etkiler bırakacağını söylemek mümkündür.

4.6. Dede Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

Tablo 5: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Dede Karakterleri Aracılığıyla Verilen İletiler

---

Tecrübeli ve akıllıdırlar (2, 5).
Mahallenin ileri gelenleridirler (5, 18).
Namaz kılar, hâllerine şükrederler (5, 18; 12, 17).
Ağaçları severler (5, 19).
Öğüt verirler (1, 35; 5, 19; 8, 31).
Torunlarını sever onlara şarkı, ninni söyler ve masal anlatırlar (8, 31)
Torunlarını, çocuklarından daha çok severler (2, 17)
Torunlarını korurlar (3, 28).
Geçmişe özlem duyarlar (12, 16).

Tablo 5’te BeyazBulut Dergisindeki kurgusal metinlerdeki dede karakteri aracılığıyla verilen iletiler sıralanmıştır. Dede ister çocukları ve torunları ile aynı evde isterse de onlardan ayrı yaşasın, aile üzerinde etkin bir role sahiptir. Büyükbaba ve dede isimlendirmesiyle okura sunulan dede karakteri yaşı dolayısıyla tecrübelidir. Bu tecrübelerini çocukları, torunları ve çevresindeki insanlarla paylaşır, onlara nasihatler verir. “*Hasan Dede bizim mahallenin kahramanıdır. Karanlık bastığı zaman geceye, ay gibi gereklidir (5, 18)*” şeklinde bahsedilen dede karakterleri çevresindekilerden saygı görmektedir. “*Nimete hürmet, onu verene hürmettir. İşte onun da neticesi rahmettir. Bunu böyle bilelim, böyle yaşayalım (1, 35)*” gibi nasihatleri çevresindekiler tarafından önemsenmektedir. Kaldırım Çiçekleri öyküsünde “*Çocukken dallara tırmanacağın, yaşlandığında gövdesine sırtını yaslanacağın bir ağacın yoksa tutsaksın (5, 19)*” diyen Hasan Dede öğütlerinde doğa sevgisinden bahsetmektedir. Torunlarına masallar okuyup hikâyeler anlatan dedeler, torunlarını çok severler: “*Torun kokusu evlat kokusundan daha mı güzeldi (2, 17).*” Dedenin yokluğu çocukları mutsuz eder. İhtiyarlar Genç Olsaydı masalında Büyükbabanın, “*Ah ne olurdu, şimdiki tecrübemle beraber genç bir çocuk olsam (12, 16)*” sözlerinden yaşlıların geçmişe özlem duydukları görülür. Aynı dede karakterinin masalın devamında “*Ah... Cenabıhak her yaş için bir hâl yazmış. Hâlime hamdolsun (12, 17)*” ifadesinden dedenin hâline, durumuna, şükrettiği de görülmektedir. Dede karakterinin hayalinin bile torun üzerinde olumlu etki bıraktığı, kötü koşullarda yüzünü hayal meyal hatırladığı büyükbabası gibi koruyup kolladığı (3, 28) dikkat çekmektedir.

4.7. Nine Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

Tablo 6: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Nine Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

---

Namaz kılarlar, torunlarının da namaz kılmasını isterler (4, 20).

Torunlarının sağlığı konusunda hassas olurlar (4, 13).

Torunlarının sevdikleri yemekleri yaparlar onlara hediye alırlar (4, 13; 6, 33; 8, 26).

Darda kalanlara yardım ederler (13, 5).

Anlayışlı kişilerdir, nasihat verirler (2, 29).

Tablo 6’da kurgusal metinlerde verilen nine karakteri ile ilgili iletiler verilmiştir. İlgili sayılar ve metinler incelendiğinde nine karakteri manevi hasletleri ile ön plana çıkmaktadır. Nine hacca gider, namaz kılar, sabırlıdır, sabrı tavsiye eder. Nine karakterine ait manevi özelliklere ilişkin bazı iletiler şu şekilde karşımıza çıkmaktadır: Kitapta bir nine, kayalığın üzerine oturmuş, eteğine takılan dikenleri temizliyormuş. Dilinde Fatiha, dağ yamacına doğru dönüp dönüp iç geçiriyormuş (4, 20). Ev işleri ile meşgul olan nine karakterinin normal işleri bittiğinde topraktan geldiğini unutmayan insanların tevekkülü ile alını secdeye vardığı (4, 21) görülür. Nine karakterleri *kendilerinde* bulunan manevî davranışları aynı zamanda çocuklarından ve torunlarından da beklemektedirler. Manevi hasletlere sahip nine karakteri tecrübeleri, yaşları gereği hâlden, dertten anlarlar (2, 29). Masalcı Çınar’ın Masal Saati masalında da nine karakteri yardımsever, yol gösterici özellikleri dikkat çekmektedir: “*Meraklanma kızım, ben senin suyunu şu aynalı dolabın içine sakladım. Oradaki “el suyu”dur. Eller iplik eğirir. Örgüyü örer. Elin temiz olsun ki, hayırlı nasipler bulasın.*” demiş. *El açmış “âmin” diye eklemiştir (13, 5).*” Torunlarını çok seven nineler, torunları hastalandığında çok hassas olur ve ufak rahatsızlıkları bile abartarak torunları için ellerinden gelenin fazlasını yapmaya çalışmaktadırlar: Fakat Ece ne zaman üşütüp hapşırsa ninesi onun kalp krizi geçirdiğini filan sanır. Hani konu komşu mani olmasa ambulansı bile çağırabilir sırf bu yüzden (4, 13) ve nineler torunları ne istiyorsa onları vermektedirler (4, 13). Benzer bir durum Bodrumdaki Canavar öyküsünde de görülmektedir. Torunu ile yaşayan nine

karakteri, torununu en sevdiğin yemeği, patates kızartması (6, 33) yaparak onu mutlu etmeye gayret göstermektedir.

4.8. Abla ve Ağabey Karakterleri Aracılığıyla Verilen İletiler

Tablo 7: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Abla ve Ağabey Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

---

Ağabeyler, abiliğin sıkıcı olduğunu düşünür (6, 6).
Ev işlerini kardeşlerine bırakırlar (9, 8).
Ablalar, kardeşlerine bazen haksızlık yaptıklarını düşünürler (13, 6).
Kardeşlerine kızar, ceza verirler (1, 32; 9, 22).
Kardeşlerinin ruh halini anlayan ablalar, onlara yardım ederler (11, 22).
Ablalar, kardeşlerinin arkasını toplarlar (13, 6).

Beyaz Bulut Dergisinde abla ve ağabey karakterler aracılığıyla verilen iletiler Tablo 7’de verilmiştir. Metinlerin genelinde abla karakterine ilişkin iletilerin ağır bastığını söylemek mümkündür. Az da olsa ağabey karakteriyle ilgili iletiler bulunmaktadır. Kardeşlerini çok seven, zor zamanlarında onlara yardım eden abla ve ağabey karakterleri yeri gelince kardeşlerine kızmakta ve ceza vermektedir. Özellikle ev işlerini yapmak istemeyen kardeşlerine, zamanında o işleri kendilerinin yaptıklarını hatırlatarak söz konusu işlerin artık küçükler tarafından yapılmasını isterler. Bakkala ekmek alması için gönderilen kardeşin gitmemek için mazeret uydurması üzerine ablanın yanıtı, “*Hem sen evin en küçüğüdür, bu görevi ben sana devrettim. Sen yokken ben gidiyorum hep ne haber (9, 8)*” şeklindedir. Günlüğünün karıştırıldığını anlayan abla evde minik bir kıyamet koparır (1,32). Benzer tepkiler küçük kardeşler hata yaptığı zaman da gösterilir: “*Ne zaman bir hata yaparsam, ablamın sözünü tutmasam ablam; bütün gücüyle “Alihaaan!” diye bağırır, o sevimli, yuvarlak mini mini a’lar bir anda kocaman ve kızgınca çoğalır, elimi ayağımı birbirine dolaştırır (9, 22)*” Kardeşlerine bağırarak ablalar sinirleri yatışınca, çok pişman olurlar ve hata yaptığı zaman hiç uyarmadığı kardeşlerini, görünmez bir kaza yüzünden cezalandırmanın doğru olmadığını (13, 6) düşünürler. Ablaların kardeşlerinin dağınıklığını topladığı, onları anne ve babanın olası sert tepkilerine karşı kolladıkları da görülür: “*Alaaddin’in bir de ablası varmış. Onu o kadar çok*

seviyormuş ki, anne ve babası Alaaddin'e kızmasınlar diye sürekli peşinde dolaşıyormuş. Alaaddin nereyi dağıtıyorsa hemen peşinden ablası orayı düzenliyormuş (13, 6)” Geleceğin anne adayları ablaların kardeşlerine karşı merhamet ve şefkat duyguları ile yaklaştıkları incelenen kurgusal metinlerde okuyucuya aktarılmaktadır. Ramazan ayında oruç tutan kardeşinin dayanıklılığını, direncini artırmaya çalışan abla onu eğlendirmeye çalışır: “Ablası, oyunlardan oyun kurmuş. Kılıktan kılığa girmiş. Yeter ki küçük kız, açlığı, susuzluğu unutsun. Dayansın iftara kadar. Şen olsun, küçük yüreği. Solmasın çiçek gibi (11, 22)” Önceki sayfalarda Tablo 4’te kız çocuk karakter aracılığıyla verilen “Doğacak kardeşin, imkânlarını kısıtlayacağını düşünür ve bu durumu hoş karşılamazlar.” iletilerinden bahsedilmiştir. Başlangıçta doğacak çocuğa önyargı ile yaklaşan, hoş bakmayan kız karakterde ablalık melekesi yerleşince durum tersine dönmektedir. Abla karakteri, bu tutumunu değiştirmekte “İkinci çocuk artık sadece odama değil benim dünyama da girmişti. Onunla iyi bir ekip olacaktık. Siz buna kardeş mi dersiniz, orasını bilmem (12, 28)” diyerek ablalığın, kardeşlik sevgisinin, daha ağır bastığını ifade etmektedir. Tabloda verilen başka bir ileti ağabeylerin belli bir yaştan sonra ağabeyliği sıkıcı bir görev olarak kabul ettiklerini “Ben niyeyse onları bir ev sahibi edasıyla karşıladım ve onlara bir abi olarak eşlik ettim. Bu durum bir süre devam etti. 7. Sınıfa geçtiğim şu günlerde bu sıkıcı vazifeyi artık bırakmak istediğimi fark ettim (6, 6)” ifadesinden çıkarmak mümkündür.

4.9. Hayvan Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

Tablo 8: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Hayvan Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

---

Hayvanlar doğal ortamlarından farklı yerlerde yaşamak istemez (2, 29; 5, 8).

Hayvanlar insanların zorladığı şeyleri yapmak istemez (2, 29).

Hayvanlar insanları yaptıkları yanlışlardan dolayı yargılar (5, 9).

Hayvanlar korkularına ve çıkarlarına göre davranır (13, 14).

Tilkiler başına buyruktur, sadık olmaz, hırsızdır (2, 10).

Baykuş uğursuzluk getirir (3, 26).

Baykuş, bilgedir, çözüm üretir, icat yapar (6, 27).

Kuşlar çocukları sever, kitap okur, okuduklarından edindikleri bilgileri paylaşır (9, 5; 9, 28).

Görüş yeteneği iyi olan kuşlar aynı zamanda cesaretlidir (3, 30).

Kuşlar özgürlüklerine düşkündür (5, 8).

Gerçeğin peşinde koşan devekuşlarının belli alışkanlıkları vardır (10, 7).

Kırlangıçlar birlikte hareket eder, ortak kararlar alırlar (4, 28).

Yavru kuşlar söz dinlemez (4, 27).

Yavru kuşlar tecrübesizdir, kolay kanarlar (4, 28)

Ördekler yön bulma kabiliyetine sahiptir (4, 12).

Yardımsaver olan balıklar insanlara yol gösterir (9, 13).

Eşek akıl verir, yol yordam gösterir (9, 5).

Martı anlayışlıdır (11, 28).

Ormanın kralı olan aslan, diktatör ve baskıcıdır (13, 14).

Kendi aralarında birlik-beraberlik kuramayan kediler nankördür (13, 15).

Tablo 8’de BeyazBulut Dergisindeki kurgusal metinlerde hayvan karakterleri aracılığıyla verilen iletiler sıralanmıştır. İncelenen dergilerde hayvan karakterler ile ilgili çeşitli mesajlar okura sunulmaktadır. Bunlardan ilki hayvanların insanlardan farklı yaşam biçimine sahip oldukları, yapay ortamların hayvanlar için uygun olmadığıyla ilgilidir. Kestane Seyahati masalında tırtılı eve getiren çocuğun, onu eğlendirmek için çeşitli şeyler yapması sonucu, tırtılın tepkisi şu şekildedir: *“İstemediğim şeyleri yemeye, âdetim olmadığı halde su içmeye zorladılar beni. Çocuğun oyuncağı olmuştum resmen. Önce salıncağında salladı. Uçuyor muydum ne! Sonra bisiklete bindirdi. Ne salıncak ne de bisiklet bana göre değil oysa. Korkudan küçük dilim yutacağım neredeyse (2, 29)”* Benzer iletiler farklı metinlerde tekrar tekrar okuyucu karşısına çıkmaktadır. Özellikle doğal ortamlarından alınıp, kafeslere sokulan hayvanlar özgürlüklerinin ellerinden alındığını ifade etmekte, bunu yapan insanları da merhametsiz olarak görmektedir. Üçüncü sayıda tamamı aşağıda verilen üç cümlelik öykü aşağıda verilmiştir:

Keskin gözleriyle uzaklardan yerdeki karıncayı seçebilirdi. Değme kuşların ulaşamayacakları doruklara uçabilecek cesareti, zirvelere en güzel yuvaları kurabilecek kabiliyeti vardı. Ancak bir kafesin içindeydi (3, 30).

MP masalında çocuk karakterin kafeste beslediği bir papağanı vardır. Çocuk, onu küçük, kalın bir kafesin içine koymuş ve önüne yemesi için biraz fındık bırakır fakat papağan hiçbir şey istemez (5, 8) ve içinde bulunduğu duruma çok üzülmemektedir. Masalın devamında hayvanların da bir ailesinin olduğu, ailelerden uzakta yaşamının onları üzdüğü, çocuk ile papağan arasında geçen şu diyalog ile dile dile getirilmektedir:

Kafeste hapis kalan Hamit ağlayarak,

-Eve gitmek istiyorum. Annemi, babamı, arkadaşlarımı istiyorum.” diye söyleniyordu. Tam bu sırada güzel papağan ortaya çıkıp,

- Benim de annem, babam ve arkadaşlarım var Hamit!” deyiverdi. “ Ben de onları çok özledim, ama sen beni onlardan ayırmıştın.” (5, 9).

Hayvan karakterler ile ilgili verilen bir başka iletide baykuş insanlar tarafından uğursuz olarak görülmektedir (3, 26). Uğursuz olarak görülen baykuş başka bir metinde bilge, okumuş, çözüm üreten, keşif yapan özellikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Gökkuşığı Yiyen Kuş masalında, *“Bilge Kuş, sararmış eski yapraklardan/ eskimeyen bilgileri okurmuş./ Gözlerini kısıp renksiz kuşa bakmış:/ “Bir yolu var,” demiş, “ama kolay değil (9, 28)”* şeklinde dile getirilir. Kurgusal metinlerde tilki karakteri olumsuz özellikleri okuyucu karşısına çıkmaktadır. Yılmaz’ın (2016) yaptığı çalışmada da daha çok olumsuz taraflarıyla bilinen tilki kurnazdır, hırsızlık yapar, başına buyruktur, bildiğini okur. Korsan Tilki masalında çocuk karakterin, ev arkadaşı olarak gördüğü tilki serserilik yapar, günlerce eve uğramaz (2, 10). Tehlikelere atılmayı sadık olmaya tercih eden tilki, *“Tilki olacağıma kaçak bir korsan olurum (2, 10)”* der ve maceradan maceralara atılır. Aynı masalın devamında da tilkinin sahibinin uykuya daldığı sırada hırsız olmayan bir tilki için dünyanın bütün ormanlarını dolaştığı aktarılmaktadır (2, 11). Hayvanların fitratı gereği bazı özel güçleri, yetenekleri, kendi türlerine özgü

melekeleri vardır. Öğretilmeyen bu davranışlar hayvanlar doğduğunda kullanılmak için hazırdır. HK masalında, “*Dünyanın hangi yerindeki ördekler gölün yerini bulabilmek için ok işaretine ihtiyaç duyar ki?* (4, 12)” ifadesinden ördeklerin yönlendirici bir unsur olmadan kendi kendilerine yönlerini buldukları anlatılmaktadır. İncelenen dergilerde çocuk edebiyatında önemli yeri olan ve bu alanda birçok eser yazan şair ve yazarlara ait metinler de mevcuttur. Bunlardan biri de Cahit Zarifoğlu’na ait Motorlu Kuş masalıdır. Macera peşinde koşan, bunun için her türlü tehlikeyi göze alan meraklı yavru kuşu, anne kuş, “*Bana bak bir daha o taraflara gidersen bacaklarını kırarım senin, kanatlarını ikiye böler dereye atarım, kaplumbağa beyinli kafanı gagalar gagalar delerim anladın mı ha!* (4, 27)” diyerek sert bir şekilde uyarır. Bu uyarılara aldırış etmeyen kuş yalanlara inanır. Bunun üzerine anne kuş tekrar biraz daha itidalle yavru kuşa nasihat eder: “*Bunların hepsi uydurma. İnanma sakın. Hepimizin başına gençken geldi bu. Ama hiçbirimiz aldırmadık buna. Çünkü sonu fena* (4, 28)...” Masalın sonunda anne kuş haklı çıkar. Masalda büyük sözü dinlemenin önemi, geçmişten dersler almak gerektiği iletisi çocuk okura sunulmaktadır. Keloğlanın yol arkadaşı, eşeği Karakaçan, Keloğlan masallarında sık sık karşımıza çıkmaktadır. Karakaçan değirmene un, ormandan odun taşır. Bunların yanında Keloğlan zor durumda kalınca ona akıl verir, problemlere çözüm üretmeye çalışır, tavsiyelerde bulunur. Keloğlan Devlere Karşı masalında çocuklar ve masallar için mücadele eden Keloğlan ağaç altında düşünürken eşeği “*Peki şimdi ne yapacaksın bu devler senin bildiğin devlere benzemez tek başına baş edemezsin onlarla* (9, 4)” diyerek Keloğlan’ı uyarır. Yalnız Gemi’nin Masalı masalında yardımlaşmanın, dayanışmanın, birlik olmanın faziletleri balık karakter aracılığıyla şu şekilde iletilmektedir: “*Karanlık bir kalbi aydınlatmaktan daha güzel ne olabilir ki?, dedi anne balık* (9, 13)” Bu başlık altında inceleyeceğimiz başka bir ileti menfaatleri uğruna yalan söyleyenlerin, makam, mevki için dalkavukluk yapanların, seçimlerde hür iradeleriyle oy kullanamayan insanların durumları ile ilgilidir. Kediler Kralı masalında durumun hayvan karakterlerle somut, eğlenceli bir şekilde çocuk okura sunulduğunu görmekteyiz. Ormanın kralını seçmek için seçim yapılacaktır. Herkes önceki Kral Aslanı baskıcı, diktatör olarak görür ve yapılacak seçimde ona oy vermemeyi planlamaktadır. Aslan

aleyhine oy kullanmayı düşünen hayvanlar korkudan Aslanın lehine oy vermeye karar verir. Üstelik verdikleri oyu da belli etmeye çalışırlar: *“Tabii ki bu durumun istisnası olarak korkudan veya daha sonra arslana yakın olabilmek için en güçlüden yana oy kullanan hayvanlar da oluyormuş. Bu hayvanlar, arslan anlayabilirsin diye oy pusulalarına kendi patileriyle bir iz bırakıyor ve seçimlerden sonra da arslanın sarayının çevresinde korkusuzca gezinebiliyorlarmış (13, 14)”* Aynı masalın devamında seçime katılan kedilerin bir araya gelemedikleri, birlik ve beraberlik oluşturamadıkları, kediler bir aday seçip hepsi ona oy vermek yerine, kendilerine çok yakın bir kral seçmek amacı ile sarman kediler bir sarmana, tekir kediler bir tekire, siyah kediler bir kara kediye oy vererek (13, 15) bölündükleri görülmektedir. Bu bölünmenin sonucu da kedilere pahalıya mal olur. Birlik kuramadıkları için güçlü olmayan kediler seçimleri kaybedip, eski baskıcı olan aslanın yönetimi altına girerler. Bu durumdan ormandaki hayvanlar kötü etkilenir. Sonuç olarak özgürlüklerine bu kadar yaklaşmışken kedilerin hıyanetine ne uğrayan diğer hayvanlar hâlâ kedilerden hiç hoşlanmazlar (13, 15) ve kediler ormanda ihanet eden, nankör hayvanlar olarak anılmaktadırlar.

4.10. Bitki Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

Tablo 9: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Bitki Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

---

Yardımsaver olan ağaçlar bilgedir, yol gösterir (2, 7).

Ağaçlar ölümden sonra hayatın olduğuna inanır (2, 7).

Meyveler rekabet eder, düşüncelerini paylaşır (7, 31).

Bamya sağlıklı olduğunu düşünür.(10, 17)

Güller arasında dayanışma ruhu vardır (11, 14).

Çiçekler iyiliklere iyilikle karşılık verir (11, 23).

Tablo 9’da BeyazBulut Dergisindeki kurgusal metinlerde yer alan bitki karakterler aracılığıyla verilen iletiler yer almaktadır. Bizden sonraki nesillere daha güzel daha yaşanır bir çevre bırakmak için çocuklara doğa sevgisini aşılacak önemli bir konu olarak görülmektedir. Vuslat Günü öyküsünde evin bahçesinde bulunan ağaç evde yaşayan küçük kızın hastalığından dolayı üzülmemektedir. *“Komşu kadınlar*

konuşurken duydum. Bir daha hiç gelmeyecek, dediler. Sen de bütün gün çilli burnunu çeke çeke ağlıyormuşsun. Evinize, ekmeğimize hüznü bulaşmış. Güneş kapalı perdelerden zor güç sızabiliyormuş odana. Her şeyin bittiğini düşünüyormuşsun. Her şeyin bittiğini (2, 7)...” şeklinde üzüntüsünü dile getiren ağaç, daha sonra çocuğa moral vermek, üzüntüsünü hafifletmek için ölümün Allah’la buluşmak olduğunu “Başı sonu olmayan şefkat sahibinin katına onları birer misafir olarak uğurladığımızı da daima unuttuğumuzu (2, 7)” dile getirmektedir. Ahiret hayatı ile ilgili ipuçları veren ağaç, ölümün bitiş değil de kavuşma olduğunu söyler. Ölüm gibi üzücü bir olayı çocuk okura, olumsuz bir etki bırakmayacak, onun anlayabileceği şekilde anlatmak gerekmektedir. Bu konuyu bir ağaç üzerinden işleyip, iletileri yine ağaç üzerinden vermenin tesadüfi olmadığını söylemek mümkündür. Ağaç sonbahar mevsiminde sararır, yapraklarını döker, kışın dallardan ibaret kalır. Bahar gelince tekrar filizlenir, çiçeklenir, meyve verir. Ağacın yıl içerisinde değişimleri, insanın doğumu ve ölümü ile karşılaştırılarak çocuk okura sunulmaktadır. İki Gül masalında, birlik ve beraberliğin zorlukları aşmadaki önemine vurgu yapılmaktadır. Güller gün boyunca baş başa verip muhabbet eder, birbirlerini okşayarak şarkılar söyler, rüzgârın şiddetine birlikte göğüs gererler (11, 14). Bu başlık altında verilen bir başka ileti de çiçekler üzerinden okura aktarılır. Yapılan iyiliğe karşı teşekkür etmenin, yapılan iyiliğin boşa gitmeyeceği, merhametin güzel bir erdem olduğu, yapılan iyiliğe çiçeğin “Orucun makbul olsun (11, 23)” duasıyla karşılık verdikleri görülmektedir.

4.11. Nesne Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

Tablo 10: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Nesne Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

---

Eşyalar oyun oynar (7, 8).

Seccade insanlarla arkadaş olur (8, 27).

Korkuluk yaptığı işi sever, halinden hoşnuttur (10, 22).

Olaylara farklı açılardan bakan pencere, fikir üretir, hayal kurar (11, 29).

Yastık hâlden anlar, sıkıntılarını paylaşır (7, 8; 7, 10).

Kömür kalıcı olmak ister (13, 29).

Tablo 10’da BeyazBulut Dergisi’ndeki kurgusal metinlerde geçen nesne karakterler aracılığıyla verilen iletiler sıralanmaktadır. İncelenen öykü ve masallarda gerek çocukların özel eşyaları, gerekse çevresindeki nesnelere hareketli, arkadaş canlısı, yol gösterici özellikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Nesnelere konuşması, sevecen tavırları, mesajları çocuk okurda heyecan ve okumaya karşı ilgi uyandırmaktadır. Kitapların, ailelerin, öğretmenlerin uzun çabalarla verebileceği bir iletiyi bir nesneye hayat vererek iletmek kolay ve etkili olabilmektedir. Bir Çanta Dolusu Umut masalında, çantanın içerisindeki kitap, defter, kalem, silgi, okula yeni başlayan çocuk için aşağıdaki şiirleri dile getirmektedirler:

Kitap:

Enes’imiz çok çalışacak/ Bizleri güzel kullanacak./ Hem güzel işler başaracak,/ Yılmayacak, çabalayacak./ Gör seve seve çalışacak./ Tembellikler, çok uzak olsun./ Yüreğin hep sevgiyle dolsun (6, 19).

Defter:

Hayaller, harf harf parlayacak./ Emekler boşa çıkmayacak./ Bak, cümlelere inci gibi/ Hep sıra sıra yazılacak (6,19).

Kalem:

Her zaman sevgiyle yazarız./ Zorlukları kolay aşarız./ Bu yolda tükeneceksek de,/ Biz hep işimize bakarız (6, 19).

Silgi:

Yanlışları hemen silerim./ Yorulmam, bıkmam temizlerim./ Bazen ne de çabuk biterim./ Belki de kaybolur giderim./ Bu çocukları çok severim (6, 19).

Sürekli çalışmanın, emek vermenin, hayal kurmanın, başarının, sevginin vs. eşya karakterleri tarafından dile getirildiği ve bu erdemlerin eğlenceli bir şekilde söylenerek çocuk okura aktarıldığı görülmektedir. Bay Yastık masalında yastık, çocuğun sarılıp ağladığı, çocuğun derdine derman olmak isteyen bir dost olarak okur karşısına çıkmaktadır: “*Sakin ol şampiyon. Benim ben... Akşamdan beri sarılıp*

ağladığın yastığın... Bana Bay Yastık da diyebilirsin. Söyle bakayım derdin ne senin? Neden ağlıyorsun (7, 8)?” Masalın ilerleyen bölümünde yastığın, *“Bulanlar arayanlardı. Arayanlar yorulanlardı. Bulmak için yorulmak gerekir (7, 10)”* yorumları ve tavsiyeleri dikkat çekmektedir. Sekizinci sayıda, çocuk kahramana ninesinin hacdan hediye olarak getirdiği seccade çocuğa gülümsemektedir. Söz konusu seccadeyle Allah’ın huzuruna çıkan çocuk sevincinden havalarda uçmaktadır. Adını da buradan alan Uçan Seccade öyküsünde seccadenin çocukla arkadaş olduğu, manevi duygularına ve sevinçlerine ortak olduğu görülür. Öykünün sonunda çocuğun eşyayla kurduğu bağ *“Birbirimizi bundan sonra da yalnız bırakmayalım (8, 27)”* şeklinde ifade edilmektedir. Pembe, Yeşil, Sarı, Beyaz masalında dört mevsim, dört mevsim boyunca yaşananlar ve bu değişimlerin dünyaya etkileri bir korkuluk üzerinden aktarılmaktadır. Herkesin bu dünyada yerine getirmesi gereken sorumluluklarının olduğunu dile getiren korkuluk, *“Görevim dikili bulunduğum tarlayı korumak. Bütün bir gün tek başına sıkılmanın sıkıcı olduğunu düşünebilirsiniz. Ashında hiç de sandığımız gibi değil. Gün boyu tarlayı kargalardan korumanın dışında etrafıma bakıyorum. Mevsimleri izliyorum (10, 22) ”* diyerek görevinden bahsetmekte, dört mevsim boyunca yaşadıklarını da kendi ağzından çocuk okura aktarmaktadır. Hayvanlarla Dost Olma Günü masalında dostluk, dayanışma, paylaşma ile ilgili verilen iletiler, insan, hayvan ve eşya karakterler arasında yaşanan bir arkadaşlıkla dile getirilmektedir. Birbirlerinin hâllerinden anlayan üç arkadaş birbirlerinin mutluluğu için çalışmaktadırlar Son günlerde Padişah’ın pek dalgın olduğunu bilen pencere, martı ile kafa kafaya verip düşünürler. Onun muradını yerine getirmek için fikir üstüne fikir, hayal üstüne hayal kurarlar (11, 29). Kalemin Öyküsü öyküsünde, kömürün kurşun kaleme dönüşmesi, aşama aşama kalemin kendisi tarafından anlatılmaktadır. *“Ben kömürün şartını yerine getirdim ve onun öyküsünü anlattım. Siz de anlatın ki kömür kalıcı olmanın mutluluğunu yaşasın (13, 29)”* diyerek sonunda çocuklardan isteğini dile getirmektedir.

4.12. Hayali Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

Tablo 11: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Hayali Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

---

Ruhlar çürük kemiklerle beslenir (1, 27).
Fiziki güçlerine rağmen yüreksiz olan devler, güçsüzlere zulüm eder (9, 6).
Melekler olağanüstü güçlere sahip varlıklardır (13, 5).
Periler zorda kalanlara yardım eder(7, 18).

Tablo 11’de dergideki kurgusal metinlerde hayali, soyut, olağanüstü özellikleri olan dev, melek, peri gibi masal kahramanları aracılığıyla verilen iletiler yer almaktadır. Masallarda, hikâyelerde çok sık karşımıza çıkan bu karakterlerin olağanüstü özellikleri çocuklar üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler bırakabilmektedir. Kurguda gösterdikleri olağanüstü davranışları çocukta merak uyandırırken, kusursuz karakter özellikleriyle her şeyi yapabilen kahramanlar, mükemmel kusursuz özellikleriyle çocuk okurun karşısına çıkmaktadır. Söz konusu karakterle özdeşim kuran çocuk kurgusal dünya ile gerçek dünyayı ayırt edemediği zaman sonuçlar vahim olabilmektedir. Diş Efsunu öyküsünde çocuğa diş fırçalama alışkanlığı kazandırmak amacıyla şu efsane anlatılmaktadır: “*Cami bahçesine destursuz girilmez. Oradaki eski mezarları görmediniz mi? Ruhları cami bahçesinde dolanır onların. En çok da ahlat ağacının etrafında (1, 27)*” Çocuklarda temizlik, diş fırçalama, sağlık gibi güzel hasletlerin edinilmesini sağlamak için çocuğu korkutma yöntemi çocuğun ruhsal gelişimi üzerinde olumsuz etkiler bırakabilmektedir. Öykünün devamında mezarlıktakilerin kemikleri çürüdükçe ağaçtaki dişlerden aldıkları, onlar da yetmezse diğer dişleri çürütecek efsunlar okudukları anlatılır. Bütün bunların da “*Dişlerine iyi bak, aman ha! (1, 27)*” mesajı vermek için yapıldığı görülmektedir. Öykünün son kısmında ise söz konusu yöntemin işe yaradığı çocuğun daha sonra dişlerini düzenli fırçalamayı alışkanlık haline getirdiği, sonraki dişlerinin çürümediği görülmektedir. Yeşilin, doğanın ve doğayı korumanın gereklilikleri hususunda mesajlar veren Mor Da Güzel Ama Bir Yeşil Değil masalında hayali yerler gezen bir astronot gittiği bir gezegende hayali karakterler arasında geçenleri “*Moroplastı gördüğü ilk anda ona âşık olan kloroplast, ertesi gün anne ve babasını*

alıp moroplastın evine gitti. Moroplast da kloroplasta âşık olmuştu (5, 5)” şeklinde anlatır. Biyoloji bilimine, dersine ait bu kavramların, hayali karakterlere bürünüp anlatılması, bununla da doğa ile ilgili olumlu iletiler verilmesinin etkili olduğunu söylemek mümkündür. İyilik Kaybolmaz masalında Ebu Aziz merhametli, müşfik, fakir biridir. Muhtaç ve fakir haldeyken bile etrafındakilere yardım etmeye çalışıp iyilik yapmaktadır. İyiliklerin er ya da geç karşılık bulacağı “*Yapılan iyilik asla kaybolmaz. Ben, senin beni deniz kenarında acıyıp da yemediğin midyeyim. Ödül olarak sana şu kutuyu hediye ediyorum. Bu senin sıkıntularından kurtarmaya yeter (7, 18)*” şeklinde dile getirilmektedir. Keloğlan Devlere Karşı masalında devler olarak adlandırılan kavramla zayıf ülkelere savaş açan, kan döken, işgalci, siyonist ülkelerden şu şekilde bahsedilmektedir: “*Zalim devler kendi çocukları, onları haklı bir savaşın içinde zannetsinler diye büyük duvarlar örmüşler, sadece olayları çarpıtarak gösteren küçük pencereler açmışlardı (9, 6)*” Bu devler her ne kadar büyük ve güçlü görünseler de silahları ve zırhları kocaman olsa da yürekleri yok denecek kadar azdır (9, 6). Savaşın etkileri, doğurduğu yıkımlar, savaş mağduru çocukların yaşadıkları, aynı masalda verilen iletilerdendir. Masalcı Çınar’ın Masal Vakti masalında da melek karakterinin ihtiyacı olana yardım ettiği, olağanüstü güçlerinin olduğu dünyada eşi benzeri olmayan bir elbise diktikleri, Küllü’yü kanatlarına alıp düğüne yetiştirdikleri (13, 5) görülmektedir.

4.13. Meslek Karakterleri İle İletiler

Tablo 12: BeyazBulut Dergisindeki Kurgusal Metinlerde Meslek Karakterler Aracılığıyla Verilen İletiler

---

Askerler, emirleri yerine getirmeye hazır kişilerdir (8, 24).

Astronotlar meraklıdırlar (5, 4).

Bakkallar erken kalkma alışkanlığına sahip kişilerdir (9, 9).

Bekçilik sevilerek yapılan bir meslektir (1, 17).

Doktorlar anlayışlı kimselerdir (13, 10).

Ev sahipleri merhametsizdir (1, 14).

İmamlar nikâh kıyan, yağmur duasına önderlik eden kişilerdir (12, 6; 13, 5).

Kaptanlar ayrıntılara dikkat ederler (10, 24).

Kimyacılar deney yapmayı isteyen, çalışkan kimselerdir (12, 16).

Komutanlar emir veren asabi kişiliğe sahiptir (8, 24).

Krallar sinirlidir, emirlerinin hemen yerine getirilmesini isterler (1, 4)

Lala sözü dinlenen kişidir (4, 5).

Masalcılar okuyucuya yol gösteren, çocukları iyiliğe teşvik eden kimselerdir (8, 11).

Müfettişler korkulacak kişilerdir (6, 7).

Müteahhitler daha çok para kazanma hırsına sahip kimselerdir (8,4; 8, 6).

Öğretmenler öğrencilerini hayal kurmaları için teşvik eder (9, 23; 12, 19).

Hoşgörülü olan Padişahlar ülkelerini barış ve huzur içinde yönetir (11, 28).

Padişahlar kurallara seyerek, isteyerek itaat edilmesini ister (6, 31).

Şehzadeler namaz kılar, ibadetlerini yerine getirir, hocalarının sözlerini dinlerler (4, 5; 4, 6).

Polisler kurallara uymayanlara ceza kesen, güvenliği sağlayan kimselerdir (6, 6).

Profesörler araştıran, keşfeden, bütün insanlık için çalışan kişilerdir (7, 14).

Satıcılar reklamlarla insanları aldatmaya çalışırlar (7, 5).

Seyyar satıcılar sürekli çalışan kişilerdir (12, 23).

Sütçüler ve değirmenciler işlerine hile karıştırırlar (3, 4).

Usta, çırağını azarlayan, ona ceza veren kişidir (7, 32).

Yöneticiler güçleri ve imkânları olmasına rağmen yaşanan olumsuzluklara aldırış etmezler (6, 12).

Yöneticiler seslerini dünyaya duyurmak için mücadele ederler (6, 12).

Yöneticiler yaptıkları işlerden gururla bahsederler (7, 4-5).

Zaptiyeler korkulacak, çekinilecek kişilerdir (6, 30).

Tablo 12’de kurgusal metinlerde geçen meslekler ile ilgili iletilere yer verilmiştir. İncelenen dergilerin çoğunda bu konuyla alakalı olumlu, olumsuz, hayali, gerçek vs. birçok iletiye rastlamak mümkündür. Tabloda verilen iletilere baktığımızda geçmişten günümüze isimleri, etkileri, yetkileri, değişen yöneticilere, idarecilere ilişkin birçok iletinin sunulduğu görülür. Bu karakterler yeri gelir kral, padişah, vezir, lala yeri gelince de başbakan olur. Krallar asabi, emirlerinin derhal yerine getirilmesini isteyen, yardımcıları tarafından korkulan kişiler olarak karşımıza çıkar. *“Kral Mafi tahtında düşünceli düşünceli oturuyordu. Saatlerce düşündü.*

Düşündükçe de gerildi gerildikçe taht odasının döşemelerini eskitircesine hızlı hızlı gezindi. Veziri Muşi böyle zamanlarda onu fazlaca şişirilmiş bir balona benzetir ve sıkıntıyla beklerdi (1, 4).” Öfkeli görünüşleri ile öne çıkan kral karakterinin emirleri zamanında yetirilmezse ceza kaçınılmazdır: “Kral değişik şeyleri nasıl söyleyecek? Üç gün mühlet, yoksa Fizan (1, 4)...” Benzer durum Şehzade Sofrası masalında, hazırlattığı güzel yemeklere rağmen yemeklerinin beğenilmemesi sonucu verdiği tepki “ Bir yemin daha bozduracaksın şimdi bana... Hasbünallah... Bak amca, ya şu yemeği yersin ya da neden yemediğini bana adamakıllı anlattırısın. Yoksa yemin memin dinlemem yersin kırk sopayı (4, 6).” şeklindedir. Yasal Masal masalında padişahın kurallar koyduğu ve bu kurallara da uyulması için zaptiyeleri görevlendirdiğini görmekteyiz: “Padişah bir taraftan yasağa uyulması için zaptiyelere emir veriyor. Geceleri sokaklarda dolaşan insanların sorgulanmasını istiyor (6, 31).” Altıncı sayıda kral karakteri masala da ismini veren bir eşyadır: Kral Çorap. Çocuk okurun karşısına farklı sempatik bir kurguyla çıksa da kral yine korkulacak biridir. Onu karşısında gören çocuğun tepkileri de bunu gösterir: “Korkudan tir tir titreyen Burak, Kralın karşısına geldiğinde gözlerini sımsıkı yummuştu. Gözlerini açması söylendi (6, 15)” Aynı masalın devamında ise kral âdeta bilge bir tavır sergiler, çocuğa akıl verir. Çorap Kral çocuğa ahiret hayatının olduğunu, dünyanın sonsuzluğunu ve bunun da olması gereken normal ve güzel bir durum olduğunu şu şekilde ifade eder: “Her şeyin bir sonu vardır, dedim ya Burak. Dünyada yaşayan her şeyin bir sonu vardır. Biz şimdi daha güzel bir dünyaya gidiyoruz. Daha temiz, daha güzel ve sonsuz olan bir dünyaya. Niçin üzgün olalım ki? Senin felaket olarak gördüğünde ben pek çok güzellik görüyorum (6, 16).” Benzer kurgu onuncu sayıda Kral Lahana başlıklı masalla sunulur: “Uzun zaman önce, Kral Lahana adında zalim ve açgözlü bir yaşarmış. Bu kral, sadece Lahana ülkesine hükmetmek ile tatmin olmamış, tüm dünyaya hâkim olmak istemiş ve etrafındaki ülkelere savaş açmış (10, 30).” Kralların açgözlü oldukları, hükmetmek hırsıyla egemenlik alanını genişletmeye çalıştıkları ve bunun da savaşlara sebep olduğu görülmektedir. Kral bu derece asabi sinirli olduğu için yardımcıları da kraldan korkar ve çekinir. Kralları onlara emrettiği zaman elleri ayaklarına dolaşır “Bu...Buradayım efendim diye kekeleyerek koşturur ve bu patlamaları alışık olsa da

ödü kopar (1, 4).” Emredilen şey ne olursa olsun onun yerine getirilmesi elzemdir, aksi hayati bir tehlikedir: *“Muşi'nin değişik cümleleri kuramamasının acısıyla kıvranan kralının anlamaktan başka çaresi mi vardı (1, 6)?”* Kral kadar asabi olmasa da padişah karakteri de sinirli, emreden, kural koyan, toplumda ağırlığı olan ve bu ağırlığına, konumuna uygun davranmak zorunda olan bir yöneticidir. *“Aslında Padişah, bir masalın içine girmek, bir masalın kahramanı olmak istiyordu. Üstelik bu, kendi emriyle değil, kendiliğinden olmalıydı (6, 31).”* Şehzade Sofrası masalında da Şehzadenin bazı konularda Lala olarak adlandırılan hocalarından tavsiye aldıkları, görüş alışverişinde buldukları, o görüşlere de uydukları görülmektedir:

“-Şehzadem yerinizde olsam bu adamı doyurmadan buradan yollamazdım. Sonra duyanlar ne derler size. Koca şehzade şu fukarayı doyuramamış demezler mi (4, 5)?”

“ -Haklısın Lala. Kırk deve de yese yine vermek lazım bu adama. Yoksa ahalinin dilinde yer ediniriz. Çok haklısın (4, 5).”

Padişahların, kralların aksine ülkeyi hoşgörü ve barış ile yönettiği iletisi, Martılarla Dost Olma Günü masalında: *“Padişah'ın dillere destan güzellikte bir sarayı varmış. Bu saraydan padişah uzak mı uzak kıtaları bile hoşgörü ve barışla ve yönetirmiş (11, 28)”* şeklinde okura aktarılır. Padişahların da normal insanlar gibi oynamaya, gülmeye ihtiyacı olduğunu ama konumu gereği bunu yapmanın uygun olamayacağını yine aynı masalın devamında görmek mümkündür: *“Aslına bakarsanız Padişah, ülkesinin biricik çocuklarıyla eğlenceli bir gün geçirmek istermiş. Onlarla doya doya oynamak, gülmek, hatta macun yiyip topaç çevirmek bile olabilir. Eee bunda ne var, çıksın sokağa yapsın, dediğinizi duyar gibiyim. Ama öyle kolay değil. O ki koskoca bir Padişah (11, 28).”*

Kurgusal metinlerin seyri içerisinde geçmişte kral, padişah, şehzade olarak karşımıza çıkan yöneticiler günümüz gelindiğinde ülke başkanı, başkan, ileri gelenler, büyükler olarak adlandırılırlar. Yöneticiler yurttaşlarının ihtiyaçlarını karşılar, şehirde imar, altyapı, üstyapı çalışmalarında bulunur özetle insanların hayatını kolaylaştırmak için çaba gösterirler. Daha masalında bu durum şöyle ifade edilmektedir: *“Devrin yöneticileri o şehre en büyük alışveriş merkezlerini, en uzun*

binaları, en hızlı giden trenleri kazandırdıkları için televizyonlarda övünüyor, hayatın ne kadar kolaylaştığını ve renklendiğini gururla anlatıyorlardı (7, 4-5)” Ülkesinde, ülkesinin şehirlerinde imar faaliyeti yapan bu yöneticiler uluslararası platformlara da katılır. Başka ülkelerin sorunları için de elinden geleni yapmaya çalışırlar. Bir Şeyler! masalında bazı ülkelerde yaşanan zulüm, sefalet, işkencelere kayıtsız kalmayan yöneticiler başka ülkedeki yöneticilerin de duruma kayıtsız kalmamaları için onlara “*Size söylüyorum daha daha büyük birileri, bir şeyler yapın artık! (6, 12)”* diyerek çağrıda bulunur. Aynı metnin devamında da büyük birileri olarak nitelendirilen ülke yöneticilerinin durumu görmezden geldiği, bazı yöneticilerin bir şeyler yapmak için mücadele ederken bazılarının dünyada yaşanan vahim olayları görmezden geldikleri “*Oysa daha daha büyük birileri hiçbir şey yokmuş gibi davranma konusunda eğitilmişti. Bu yüzden en iyi bildikleri şeyi yaptılar ve hiçbir şey yokmuş gibi davrandılar (6, 12).”* şeklinde ifade edilmektedir. 11. sayıdaki Münazara isimli öyküde “lider” tabiatları gereği her şeyi belirlemek isteyen bazı insanların egolarının yüksek olduğu ve böyle insanların da dinlemekten çok, konuşmaya ve emir vermeye odaklandıkları, dinlemeye tahammülleri olmadıkları verilen başka bir yönetici, lider iletisi olarak karşımıza çıkmaktadır (11, 16). Komutanların sinirli oldukları, askerlerin de emre amade oldukları, emir karşısında hazır ola *geçtikleri (8, 24)* bir başka meslek iletisi olarak kabul edilebilir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Çalışmada BeyazBulut Dergisinin ilk on üç sayısı incelenmiş, yapılan incelemeler neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Toplumumuzda ailenin temel ögesi olan hem aile içerisinde hem toplumda önemli yeri olan anne karakterinin kurgusal metinlerde sık sık okurun karşısına çıktığını görmekteyiz. İncelenen metinlerde anne karakteri davranışlarıyla, eylemleriyle, tutumları ve duygularıyla birçok mesaj vermektedir. Kurgusal metinlerde iyiliği öne çıkaran, iyiliğin kazanması için çaba harcayan, tutumları ve davranışlarıyla bunu gösteren anne karakteri iletilerini görmekteyiz. Bu açıdan anne karakteri ile ilgili iletilerin bu bağlamda olumlu özellikler gösterdiğini söylemek mümkündür. Gelişen ve değişen dünya beraberinde toplumları, aileleri ve ailedeki bireylerin rollerini değiştirmektedir. Bir zamanlar ev içi rollerle ön plana çıkan anneleri günümüzde toplumsal hayatın merkezinde de görmek mümkündür. Fakat metinlerde çalışan anne örneği yok denecek kadar azdır. Çalışan, sosyal hayatta etkin, kendi ayakları üzerinde durabilen anne tipinin metinlerde öne çıkarılması, çocuk karakterlerin bu tip örnekleri görmesi açısından önem arz etmektedir. Çünkü çocuk okur, bu karakterleri yaşadığı çevredeki karakter özellikleri ile kıyaslar. Bu yolla annenin aynı zamanda bir öğretmen, bir sanatçı, bir sporcu, bir pilot, bir polis, bir akademisyen, bir yazar olabileceğini fark eder. Karakteri doğru, gerçek biçimde yansıtmak nitelikli bir metnin temel unsurlarındandır. Metinlerde betimlenen karakterler ikna edici olmaları için gerçekçi bir şekilde sunulmalı, gerçek hayattan izler taşınmalıdır. Metinlerde anne karakterinin belli özellikleri sunulmuş ve belli özellikleri vurgulanmıştır. Bu açıdan dergideki metinlerde anne karakterinin geleneksel birtakım kalıp yargılarla sınırlandırıldığını söylemek mümkündür. Çatalcalı Soyer (2009) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda baba çalışma hayatı içerisinde olduğu için baba dış alanda anne ise önlük ile ev işleri yapmaktadır. Bu yönüyle çalışma daha önce yapılmış çalışmanın sonucu ile benzer özellikler göstermektedir. Ölçer de (2003) yaptığı çalışmada aile bütünlüğü ve sürekliliğinin korunması bağlamında bireyin kimliksel dönüşümüne katkısını incelemiş, özellikle ev içi mekânın kadın tarafından, ailenin sürekliliğini ve bütünlüğünü korumak için

kullanıldığını tespit etmiştir. Günay ve Bener de (2011) 575 evli kadınla yürüttükleri çalışmada kadının, evde anne olmak, eş olmak, ev kadını olmak gibi sorumluluk gerektiren oldukça zor görevlere sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu yönüyle dergilerde öne çıkan anne rolüyle yapılan çalışmaların bulguları yakınlık göstermektedir.

Kurgusal metinlerdeki baba karakterinin en belirgin özelliği ailenin maddi ihtiyaçlarından sorumlu olmasıdır. Baba çalışır, para kazanır, ailesinin geçimini idame ettirir. Kurgulanan anne karakterinin özellikleri dikkate alındığında maddi yükün sadece baba karakteri tarafından üstlenildiğini söylemek mümkündür. Baba karakterinde dikkat çeken bir diğer özellik babanın duygusal olmayışıdır. Baba karakteri zaman zaman duygusallık yaşasa da bu kısa sürmektedir. Oysa duygusal olmak insani bir özelliktir. Baba karakteri aracılığıyla verilen iletilerden bazılarının “kalıplaşmış yargı” oluşturduğunu bunun da olumsuz özellik gösterdiğini söylemek mümkündür. Bu sonuca koşut olarak Terkan da (2009) yaptığı çalışmada aile içerisinde anne ve baba rollerinin cinsiyet ayrımı üzerinden kesin sınırlarla belirlendiğini, ataerkil ilişkiler içerisinde örülen ailede babanın ailenin koruyuculuğunu üstlendiğini tespit etmiştir.

BeyazBulut dergisinde çocuk karakterler aracılığıyla verilen iletiler önem arz etmektedir. Bulgular gözden geçirildiğinde nicel olarak en çok iletinin bu başlık altında toplandığını görmekteyiz. Bunu BeyazBulut Dergisinin çocuklar için edebiyat parolasıyla yayımını devam ettirmesine bağlayabiliriz. Dergi, genel anlamda çocuk gerçekliğine, çocuk bakışına, çocuk duyarlılığına uygun mesajlar verse de dergide idealize edilmiş, çocukları zaman zaman kalıplaştıran iletiler de mevcuttur. Bazı karakterler yaşlarının üzerinde tavırlar sergilemekte, arzu edilen davranışlarda bulunmakta, uslu çocuk olmanın daha uygun olacağını düşünmektedir. Bazı çocuk karakterlerin ailelerine öf dedirtmemek uğruna çocukluktan vazgeçtikleri görülmektedir. Bu hususta çocuk karakterlerin kurgusal metinlerdeki çocuk kahramanlarla özdeşim kurması zorlaşmakta, çocuk okurda eksiklik, aşağılık duygusuna sebep olmaktadır. İncelenen metinlerde bu durumun zaman zaman göz ardı edildiğini, bunun da okur üzerinde olumsuz etkiler bırakacağını söylemek

mümkündür. Metinlerde akıllı ve uslu olmak, elbiseleri kirletmemeye, duvar boyamamaya ve farklı şeyler düşünmemeye bağlanmaktadır. Çocuk fitratı gereği, oynamak, eğlenmek, araştırmak, sorgulamak vs. ister. Bunu yaparken de üzerini kirletebilir, hayal dünyasının sınırlarını zorlayabilir. Bu onun en doğal hakkıdır. Bu tür davranışların geliştirilmesini teşvik etmek yerine tam tersini telkin edip, hareket alanlarını, hayallerini kısıtlamak çocuğa haksızlık olabilmektedir. Bu konuda da özellikle kız çocuklarını arka plana atan, kızlardan beklenmeyen davranışlar, kızlar böyle yapmaz düşüncesi ileride belki telafisi mümkün olmayan problemlere yol açabilecektir. Kız çocuk karakteri aracılığıyla verilen iletilere baktığımızda ise kız çocuklarının toplumun beklentilerine göre davranışlar sergileyen özellikler gösterdiği görülmektedir. Kız çocukları için cinsiyetleri gereği, annelerine ev işlerinde yardım etmeleri, ellerinin bazı işlere yatkın olması gibi özellikleri kazanmaları arzulandığı başka bir çalışmada benzer bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır (Alabaş, 2014: 420). Uslu olmayı pasif olmaya bağlayan yanlış tutum yer yer metinlerde sunulmaktadır. Kız çocuk karakterine ilişkin kalıp yargıların erkek çocuk karakter aracılığıyla verilen iletilerde de bulunduğu yer yer görülmektedir. Erkek çocuk karakterine özgü bazı davranışların, tutumlarının yanlış algılandığı; yaşlarının gereği normal görülmesi gereken davranışlarının yaramazlık olarak nitelendirildiği görülmektedir. Oyun oynamanın, eğlenmenin, yeni deneyimler yaşayarak üzerini kirletmenin, ıslanmanın cinsiyeti olmamalı, çocuk bunların uğruna çocukluktan uzaklaştırılmamalıdır. Bu konu ile ilgili yapılan bir çalışmada çocuklar için hazırlanan bazı kitapların, cinsiyetçi bakış açısıyla hazırlandığı; başka bir deyişle, bazı çocuk kitaplarında erkek ve kadın karakterlerin basmakalıp (stereotype) rolleriyle sunulduğu tespit edilmiştir (Sever ve Aslan, 2011:692; Yılmaz ve Yakar, 2016: 219). Bu tespitlerle aynı düzlemde Tanzimat ve Mutlakiyet dönemi çocuk dergileri üzerine yapılan çalışmada da dergilerdeki çocuk anlayışı çocukların görev ve sorumlulukları çerçevesinde ele alınmış ve tanımlanmıştır. Çocuğun aile içindeki konumu, sokaktaki durumu, arkadaşlarıyla ilişkileri, toplumsal kurallara uyumu, sosyal ve ahlaki değerleri kazanması gibi konular işlenmiş ve beklentiler dile getirilmiştir (Şimşek, 2002: 481).

İncelenen metinlerde dede karakteri aracılığıyla verilen iletilerde dedelerin tecrübeli oldukları, sorunlara çözümler ürettikleri, yol gösterici oldukları, torunlarını çok sevdikleri, namaz kıldıkları, eşleriyle kavga ettikleri verilen iletilerde görülmektedir. Yaşlı karakterle ilgili alakalı iletilerin olumlu ve çok yönlü olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum dedenin geleneksel toplum anlayışını dergilerdeki kurgusal metinlere yansımaları şeklinde değerlendirilebilir.

Ninelerin de dedeler gibi manevi değerlere sahip, tecrübeli bireyler oldukları tecrübeleriyle çözüm üretirken torunlarını sevmeyi de ihmal etmedikleri görülmektedir. Çatalcalı Soyer'in (2009) okul öncesi çocuk kitapları üzerine yaptığı çalışmada da geleneksel toplum ve aile yapısında da din olgusunun tıpkı bu çalışma gibi ön planda olduğu görülmektedir. İncelenen kurgusal metinlerde nine ve dede karakterlerinin hayata bakış tarzları, toplumsal duyuş ve düşünce tarzını dergilere taşıması adına faydalıdır. Ancak bu yansıtma biçimi angaje olmamalı, toplum içinde tek bir hayat tarzı varmış gibi çocuk okura dayatılmamalıdır.

Kurgusal metinlerde abla karakteri okuyucu karşısına sıklıkla çıkarken, ağabey karakteri de yok denecek kadar azdır. Ablaların, annelere özgü davranışlar sergilediği, kardeşlerini çok sevdikleri, düzenli olma, ders çalışma gibi erdemli, olumlu davranışları tavsiye ettikleri görülmektedir. Abla karakteri ile ilgili verilen iletilerin gerçekçi, ikna edici ve olumlu özellikler gösterdiği söylenebilir. Bu sonuç yakın yaşlardaki çocuklar arasındaki gerilimi azaltması başka bir deyişle de perçinlememesi yönüyle önemliken ablanın kusursuz bir varlık olarak karakterize edilmesi açısından da sıkıntılıdır. Zira bu kurgu okurun karakter ya da kahramanla özdeşim kurmasının önünde bir engeldir.

Kurgusal metinlerde olayın seyrinde hayvan karakterler çocuk okurun karşısına çıkmakta, bu durum da çocuk okurda ilgi uyandırmaktadır. Çocuk edebiyatı kaynakları arasında önemli bir tür olarak görülen fabllar sayesinde çocuklara verilmek istenen dersler, iletiler sembolik hikâyelerle anlatılır. Doğrudan verilen didaktik mesajlar çocuklara cazip gelmez. Çocuğa verilmek istenen değerler onların okumaktan keyif aldıkları metinlerdeki hayvan karakterler yoluyla dolaylı olarak sunulur. Sevdikleri hayvan karakterler aracılığıyla birçok değeri eğlenirken öğrenen

çocuklarda okuma alışkanlığının temelleri de atılır. Bu bağlamda incelenen metinlerde çeşitli iletilerin çocuk edebiyatının önemli isimlerinin kalemleri aracılığıyla okura sunulduğu görülmektedir. Kurgusal metinlerde soyut, anlaşılması güç konular ve durumlar hayvanlar üzerinden anlatılmış, somutlaştırılmıştır. Eşek yeri gelince çözümleriyle akıl vermekte, baykuş okuyup icatlar yapmakta, kuşlar insanlarla dost olmaktadır. Tilki karakteri macera peşinde koşup hırsızlık yapar ve sonunda kaybeder. Hayvan karakterler ile ilgili Yılmaz (2016) tarafından yapılan çalışmada tilki karakterinin kurnaz olduğu, menfaati doğrultusunda karşındakileri kandırdığı; aslan karakterinin ormanda son sözü söylediği, gücü elinde tuttuğu şeklindeki tespitleri kurgusal metinlerdeki hayvan karakter iletileri ile benzer özellikler göstermektedir. Hayvan karakterler aracılığıyla toplumsal kuralların anlatıldığı da görülmektedir. Çocuk kitaplarında hayvan karakter kullanımı ile ilgili çalışma yapan Uğurlu'nun (2013: 1392) kitaplarda hayvan karakter kullanımının çocuğu yaşadığı dünya ile barışık kılan bir sosyalleşmenin de başlatıcı ögesi işlevini yerine getirdiği sonucu çalışma ile benzer özellikler göstermektedir.

Bitki karakteri ile ilgili iletilerde, birlik ve beraberliğin önemi, iyilik yapanın iyilik bulacağı, nezaketin, teşekkür etmenin erdemleri sunulmaktadır. Ayrıca yanlış bir şekilde anlatıldığında çocuğun ruh dünyasını olumsuz şekilde etkileyecek soyut konuların, çocukların anlayabileceği bir üslupla anlatıldığı görülmektedir. Bu bakımdan bu başlık altında verilen iletilerin olumlu özelliklere sahip olduğunu söylenebilir.

İncelenen metinlerde eşyaların konuşmaları, gülmeleri, ağlamaları, sevinmeleri, oyunlar oynamaları, bilgi vermesi kısaca hayat bulması çocuk okurda merak, ilgi, uyandırmaktadır. Bu merak ve ilgi sayesinde çocuklara, farklı eşyalarla birçok iletinin ve faydalı bilgilerin verildiği görülür. Bu özellikleri muhtevasında barındırması bakımından bu başlık altında verilen iletilerin olumlu özellikler gösterdiğinin söylemek mümkündür.

Metinlerde geçen hayali, soyut karakterlerin iyilik, yardımseverlik, mazlumun yanında olma gibi erdemli olma iletileri verirken, bazı ruhların korkutucu, çocuk karakteri olumsuz etkileyebilecek iletileri verdiği görülmektedir. Bu açıdan bazı

iletilerin olumlu özellikler gösterirken söz konusu karakterler aracılığıyla verin bazı iletlerinde olumsuz özellikler barındırdığını söylemek mümkündür.

Derginin sayfalarında hem geçmişe hem günümüze hem de geleceğe ait olabileceği düşünülen farklı birçok meslek çocuk okura tanıtılmaktadır. Mesleklerle ilgili iletelerde o mesleğe ait olması gereken yetenek, meziyet, hasletler sıralanmıştır. Geleceğin yöneticileri, profesörleri, mühendisleri, öğretmenleri, polisleri, tamircileri, futbolcuları vs. olacak çocuklara didaktik, , dikte edici şekilde değil de okumaktan keyif aldıkları kurgusal metinler içerisinde sezdirme yoluyla aktarmak önemlidir. Bu açıdan bakıldığında incelenen metinlerde bu hassasiyetin gözetildiği, günümüzün olduğu gibi geçmişe ait mesleklerin de metinlerde yer aldığı görülür. Geçmişten günümüze birçok farklı meslek ve bu meslekleri icra eden kahramanların, mesleklerinin gereklerini yapmaya çalıştıkları görülmektedir. Bazı metinlerde kahramanların mesleklerinin tam tersi tutum sergiledikleri görülür. Böyle bir tutumun çocuklarda mesleklerle ilgili basmakalıp, sınırlayıcı birtakım yargılar oluşmasını engellemek amacıyla yapıldığını farz edersek bunun dergilerle ilgili olumlu bir durum olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra meslekler ile ilgili iletilerin erkek cinsiyetleriyle sınırlandırıldığı da görülmektedir. Bunda daha önce bahsedilen kadın ve kız karakterlerin ev içinde, ev işleriyle sınırlandırılmasının etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Dilek'in (2014: 102) çocuk öykülerindeki kahramanların mesleksel analizi çalışmasında benzer sonuçlara ulaştığı görülür. Dilek'e göre mesleklerle ilgili olarak var olan önyargıların toplumumuzda devam ettiğini ve bu durumdan en fazla rahatsız olan kesimlerin bu konuda hassasiyet göstermediklerini tespit etmiştir.

İncelemeler sonucunda BeyazBulut Dergisindeki ilk on üç sayıda kurgusal metinlerde karakterler aracılığıyla verilen bazı iletilerin çocuk gerçekliğine uygun özellikler gösterdiği, ona yeni bakış açıları kazandırdığı, onlara yeni yaşantılar kazandıran olumlu özellikler gösterdiği söylenebilir. Fakat bazı iletelerde karakterlerin geleneksel roller içinde, toplumsal cinsiyet kalıplarıyla sınırlandırıldığı, bazı karakterlerin idealize edildiği bu açıdan olumsuz özellikler gösterdiği söylenebilir.

ÖNERİLER

- Çocuk karakterler idealize edilmeden, çocuk gerçeğine uygun bir şekilde sunulmalıdır.
- Çocuklarda olumsuz etki bırakabilecek iletilere kurgularda yer verilmemelidir.
- Çocuğa verilmek istenen ileti, ana fikir sezdirme yoluyla verilmelidir.
- Çocuk dergilerinde yer alan kurgusal metinlerde cinsiyete ilişkin kalıplamalar yapılmamalıdır.
- Kurgusal metinlerin seviyesi derginin hedef kitlesi dikkate alınarak belirlenmelidir. Gerekli görüldüğü takdirde dergi içindeki metinler hedef kitlenin seviyesine göre bölümlendirilmelidir

KAYNAKLAR

İNCELENEN ESERLER

BeyazBulut Dergisi 1. Sayı, Ekim-Kasım 2013, Konya.

BeyazBulut Dergisi 2. Sayı, Ocak-Şubat 2014, Konya.

BeyazBulut Dergisi 3. Sayı, Mart-Nisan 2014, Konya.

BeyazBulut Dergisi 4. Sayı, Mayıs-Haziran 2014, Konya.

BeyazBulut Dergisi 5. Sayı, Temmuz-Ağustos 2014, Konya.

BeyazBulut Dergisi 6. Sayı, Eylül-Ekim 2014, Konya.

BeyazBulut Dergisi 7. Sayı, Kasım-Aralık 2014, Konya.

BeyazBulut Dergisi 8. Sayı, Ocak-Şubat 2015, Konya.

BeyazBulut Dergisi 9. Sayı, Mart-Nisan 2015, Konya.

BeyazBulut Dergisi 10. Sayı, Mayıs-Haziran 2015, Konya

BeyazBulut Dergisi 11. Sayı, Temmuz-Ağustos 2015, Konya

BeyazBulut Dergisi 12. Sayı, Eylül-Ekim 2015, Konya

BeyazBulut Dergisi 13. Sayı, Kasım-Aralık 2015, Konya

YARARLANILAN KAYNAKLAR

AKÇAY, E. (2010). Çocuklara Yönelik Dini Süreli Yayınlarda Çevre Konusunun Din Eğitimi Açısından İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı, İstanbul.

AKBAYRAK, K. (2014). Erken Cumhuriyet Döneminde Sosyalleşme Aracı Olarak Süreli Çocuk Yayınları (*Mektepli Gazetesi, Çocuk, Çocuk Sesi Dergileri Örneği*). Yüksek lisans tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Programı, Ankara.

- AKTAŞ, Ş. ve GÜNDÜZ, O. (2011). Yazılı ve Sözlü Anlatım (15. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- ALABAŞ, R. (2014). Cumhuriyet Dönemi Çocuk Dergilerinin Eğitim ve Tarih Anlayışı Açısından İncelenmesi (1928-1950). Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimin Kültürel Temelleri Ana bilim Dalı Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Programı, Ankara.
- ALABAŞ, R ve KAMER S. T. (2016). *Afacan Çocuk Gözü Dergisi Ve Çocuğun Vatandaş Olarak Eğitimi. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 11/3 Winter 2016, p. 77-92*
- ALAN, Y., HÜKÜM, M. ve BİÇER, N. (2016). Çocuğa Görelik İlkesi Açısından Cemal Süreya'nın Aritmetik İyi, Kuşlar Pekiyi Adlı Eseri. 1. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı, s. 222-233.
- ARPACI, Ö. (2006). Çocuk kitaplarında iletiler ve iletilerin aktarım biçimi (Sevim Ak örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- ASLAN, C. (2006). Türk çocuk yazınında çocuk-yetişkin çatışmasının yer aldığı kimi yapıtların incelenmesi. *II. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı.*
- AYTEKİN, H. (2008). Çocuk Edebiyatında Ölüm Teması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 89-102.
- BOWEN, G. A. (2009). Document Analysis As A Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9-2, 27-40.
- BALCI, A. (2017). “Çocuklara Rehber” Dergisinin Kütüphane Kataloglarında Görülmeyen 168, 169 Ve 173. Sayılarının İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(2), 986-1001.
- CANLI, S. (2015). Türkçe Ders Kitaplarına Seçilecek Metinlerin Belirlenmesinde Çocuğa Görelik İlkesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 98-123, Nisan 2015

- ÇER, E. (2016). Çocuk edebiyatı 0-6 Yaş Çocuk Kitaplarında çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik. Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık
- ÇIKLA, S. (2005). Tanzimat'tan günümüze çocuk edebiyatı ve bazı öneriler. *Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 9(104-105), 89-107.
- DAYIOĞLU, G. (1987). Çocuk Edebiyatı Yıllığı (Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin). İstanbul: Gökyüzü Yayınları
- DEMİRBAŞ, M. (2012). Çocuk Edebiyatı Eserlerinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Karakter Gelişimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Bolu.
- DEMİREL, Ş., KÖKÇÜ, Y. ve AKBABA, R. S. (2016). "iyikitap" Adlı E-Derginin Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Çerçevesinde İncelenmesi. 4. International Instructional Technologies & Teacher Education Symposium. s.124-133
- DEMİRYÜREK, G. (2009). Türkiye Çocuk, Diyanet Çocuk ve Ebe Sobe Çocuk Dergilerinin Yapısal Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Programı, Trabzon.
- DENİZ, F. B. (2010). İkinci Meşrutiyet Dönemi Süreli Çocuk Yayınlarında Dinî Motifler (Mektepli, Mini Mini, Çocuk Dostu, Küçükler Gazetesi). Yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi Ve Sanatları Anabilim Dalı, Isparta.
- DİLEK, A. (2014). 4-6 Yaş Çocuk Öykülerindeki Kadın Kahramanların Mesleksel Analizi. *Journal Of Qafqaz University*, 2(1), 94-102.
- DOĞDU, M. (2007). Tek Parti Döneminde (1930-1950) Ülkemizdeki Çocuk Dergilerinde Yurttaşlık Bilincinin Oluşturulması. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı, İzmir.

- DURMUŞ, A. (2007). 1897- 1910 Yılları Arasında çıkan ocuk Dergilerinin eviri Metinleri zerine. Yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- ENGİNÜN, İ. (1987). ocuk Edebiyatı Yıllığı (Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin). İstanbul: Gökyüzü Yayınları
- ERDEM, A. (2011). İlköğretim ğrencilerinin Bakış Açısıyla ocuk Kitaplarındaki Kahramanlar. Ulusal ocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu 05-07 Ekim 2011. s. 614.
- ERTEM, . (2005). 1930'lar ve 40'ların Türkiye'sinde Cumhuriyet çocukları ve Yükleri: ocuk Dergilerinde Ulusun Geleceği Olarak İdealleştirilen Orta Sınıf çocukları ve Yoksul ocuk İmgesi. Yüksek lisans tezi. Boğaziçi Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul.
- ESMER, S. K. (2007). Cumhuriyet Dönemi'nin İlk Yıllarında (1923-1928) Yayınlanan ocuk Dergilerindeki Tahkiyeli Metinlerin Değer Aktarımı Aıcından İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- GÖNEN, M. (Ed.) (2013). ocuk Edebiyatı. Ankara: Eğiten Kitap
- GURBETOğLU, A. (2008). II. Meşrutiyet'te ocuk Hakları Alanında Bir Dergi: "Musavver Hukuk-i Etfal". *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences, year: 2008, vol: 41, no: Özel sayı, 213-231*
- GÜLERYÜZ, H.(2002). Yaratıcı ocuk Edebiyatı, Ankara: Pegem A Yayınları.
- GÜLERYÜZ, H. (2006). Yaratıcı ocuk Edebiyatı (3. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- GÜMÜŞKILIÇ, Z. (2016). Bahçe Dergisinin (1880-1881) ocuk Edebiyatı ve Eğitimine Katkısı Bakımından İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, İstanbul.

- GÜNAY, G. ve BENER, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(153).
- GÜNAY, U. (1987). Çocuk Edebiyatı Yıllığı (Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin). İstanbul: Gökyüzü Yayınları
- HAMZADAYI, E. ve ÇETİNKAYA, G. (2011). Aytül Akal'da İlişkisel Kimlikler ve Aile İçi İletişim: "Oğlum Neredesin", "Kızım Neredesin". Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu 05-07 Ekim 2011. s. 379.
- KABAKLI, A. (1987). Çocuk Edebiyatı Yıllığı (Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin). İstanbul: Gökyüzü Yayınları
- KANAR, Y. (1987). Çocuk Edebiyatı Yıllığı (Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin). İstanbul: Gökyüzü Yayınları
- KAPLAN, M. (1951). Dede Korkut Kitabında Kadın. *Türkiyat Mecmuası*, 9, 99-112
- KARATAŞ, E. (2014). Çocuk Edebiyatında "Karakter" Kavramı. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 33, 2014 Güz, 60-79
- KARATAY H. (2011). Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler. Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı. Ed. Tacettin Şimşek. s.77-123. Ankara: Grafiker Yayınları.
- KARDAŞ, D. (2015). Çocuk Eğitimi Açısından "Çocuklara Talim" Dergisi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 7(3), 267-282.
- KIBRIS, İ. (2010). Çocuk Edebiyatı (4. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- KIBRIS, İ. (2014). Türk Dili Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KIYMAZ, M. S. (2011) İleri Yavrutürk Dergisinin Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi [1976-1977]. Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Van.

- KOÇ, Y. (2015). İsmail Gaspıralı'nın Eserlerinde Kadın Tipleri Bağlamında Anneler ve Annelik Rollerini
- TDK (2009). Büyük Türkçe Sözlük. *Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.*
- KÜÇÜK, S. (2010). İlk Türkçe Çocuk Dergileri ve “Çocuklara Mahsus Gazete”/The Early Turkish Children’s Periodicals And “Çocuklara Mahsus Gazete” *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (SEFAD)*, (24), 221-257.
- MEB TTKB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. Sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu.* Ankara.
- MELANLIOĞLU, D. (2011). Ayla Çınaroğlu’nun Öykülerindeki İletiler ve Bu İletilerin Aktarımına Yönelik Tespitler. Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu 05-07 Ekim 2011. s. 431-437.
- MERT, E. L. (2012). İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan öykülerin çocuk yazınının temel ilkeleri bağlamında incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 73-93.
- OĞUZKAN, A. Ferhan. (2013). Çocuk Edebiyatı (10. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- ÖĞÜT, N. (2006). Eski Harfli Çocuk Dergilerinden Yeni Yol Dergisinin Çocuk Eğitimindeki İşlevi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, İzmir.
- ÖLÇER, E. (2003). Türkiye Masallarında Toplumsal Cinsiyet ve Mekân İlişkisi. Türk Edebiyatı Disiplininde Yüksek Lisans Derecesi Kazanma Yükümlülüklerinin Parçası. Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Ankara.
- ÖZTÜRK, H. (2015). Çocuklara Ölümden Bahsetmek: Dört Eser, Dört Farklı Bakış. *II. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, s.687.
- PÜSKÜLLÜOĞLU, A. (1994). Arkadaş Türkçe Sözlük. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

- SARIKAYA, M. (2010). Türk Çocuk Dergilerinde Tarih 1918-1931. CTAD Yıl, Sayı 12 (GÜZ 2010), 51-83
- SAYIN, A. ve ASLAN, S. (2005). Duygudurum Bozuklukları ile Huy, Karakter ve Kişilik İlişkisi. Türk Psikiyatri Dergisi 2005; 16(4):276-283
- SEVER, S. (2015). Çocuk ve Edebiyat (8. Baskı). İzmir: Tudem Yayınları
- SEVER, S. ve ASLAN, C. (2011). Çocuk Edebiyatı Yapıtlarında Karakter Çerçevesinin Oluşturulmasında Cinsiyet Rollerinin Sunuluşu. 3. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 691-702.
- SINAR ÇILGIN, A. (2007). Çocuk Edebiyatı. İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- SOYER, A. Ç. (2009). Okul öncesi dönem çocuk hikâye kitapları: Stereotipler ve kimlikler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1), 13-27.
- SOYSAL, Ö. K. (2011). Türk Çocuk Edebiyatında Kahramanın Tanıklığında Kadın İmgesi (1980-2010). 3. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s.635-640.
- ŞİMŞEK, H. (2001). XIX. Yüzyıl Çocuk Dergiciliği ve Eğitsel İşlevleri Üzerine. *Milli Eğitim Dergisi*-150. Sayı 151, Temmuz, Ağustos, Eylül (2001)
- ŞİMŞEK, H.(2002). Tanzimat ve Mutlakiyet Dönemi Çocuk Dergilerinin Eğitim Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Ankara.
- ŞİMŞEK, T. (2014). Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı (3. Baskı). *Ankara: Grafiker Yayınları*.
- ŞİRİN, M. Ruhi. (1987). Çocuk Edebiyatı Yıllığı (Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin). İstanbul: Gökyüzü Yayınları
- ŞİRİN, M. Ruhi. (1998). 99 soruda çocuk edebiyatı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- TAŞ, E. Başaran. (2008). Türkiye’de Çocuk Dergilerinin Çocuk Eğitime Katkısı Ve Milliyet Kardeş Dergisi. Yüksek lisans tezi. İstanbul Marmara Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Genel Gazetecilik Bilim Dalı.

- TEMİZKAN, M. (2011). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikleri Algılama Durumları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2).
- TERKAN, N. (2009). Türkiye’de Popüler Çocuk Dergilerinde Egemen Söylemlerin Kuruluşu. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Ankara
- TOSUNOĞLU, M. ve ALAMDAR, S. G. (2011). İlköğretim 6.-8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin İçeriksel Olarak Çocuk Edebiyatı Nitelikleri Açısından İncelenmesi. 3. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s.155-163.
- TURAN, E. D., Kurt, E. ve ARSLAN, N. (2016). Mini Kumbara Dergisi'nin Popüler Bilim Kaynakları Kapsamında Biçim ve İçerik Bakımından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(3), 326-336.
- TURANALP, Fatih. (2014). “Dinî İçeriğin Edebiyatla İmtihani”, *Türk Dili (Dil ve Edebiyat Dergisi)*, C: CVII, S. 756, s. 814.
- UĞURLU, S. B. (2013). Resimli çocuk kitaplarında hayvan karakter kullanımı. *Electronic Turkish Studies*, 8(4).
- URAL, S. (2006). Çocuk Edebiyatı Yapıtlarındaki Yaşam Gerçekliği. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar, Çözüm Önerileri)(04-06 Ekim 2006) Bildirileri*, 897-900
- ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir. (2009). Atatürk ve Harf Devrimi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- YAKAR, Y. Mahmut. (2017). Türk Çocuk Edebiyatında Göç Olgusu. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [Taed]*, 58, Erzurum 2017, 339-353.

- YAKAR, Y. M. & Yılmaz, O. (2015). BeyazBulut Dergisi'nde Yer Alan Kurgusal Metinlerdeki Karakterlerin Çatışmaları Çözme Biçimleri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 57-66.
- YARDİMCİEL, F. (2015). Bir Çocuk Edebiyatı Yazarı Olarak Aysel Gürmen'in Eserleri Üzerinde İlettiği Değerler Bakımından İncelemeler. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- YENER, M. (2006). Çocuklar için üretilen edebiyat kitaplarına farklı bakış açılarından çözümlemeci bir yaklaşım: masal, öykü ve şiirlerle duygu eğitimi. . *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar, Çözüm Önerileri)(04-06 Ekim 2006) Bildirileri*, 149-156.
- YILAR, Ö. ve TURAN, L. (Ed.) (2013). Eğitim Fakülteleri için Çocuk Edebiyatı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- YILDIRIM, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- YILDIRIM, İ. O. (2013). Eski Harfli Çocuk Dergilerinden Resimli Dünya Dergisi. Yüksek Lisans Tezi. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Kilis.
- YILMAZ, O. (2014). 100 Temel Eser Listesi ve Bu Listenin Etkileri. Türk Dili Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, Aralık 756, 725-735.
- YILMAZ, O. (2016). Türkçem Çocuk Dergisi ve Kimlik İnşası. *International PeriodicalfortheLanguages, LiteratureandHistory of TurkishorTurkic* Volume 11/4 Winter 2016, p. 1175-1190
- YILMAZ, O. (2016) Kurgusal nitelikli çocuk kitapları ve karakter eğitimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(3), 311-325.
- YILMAZ, O., & YAKAR, Y. M. (2016). "Mother" in Aytül Akal's Stories within the Context of Social Gender Perception. *International Journal of Higher Education*, 5(2), 213.

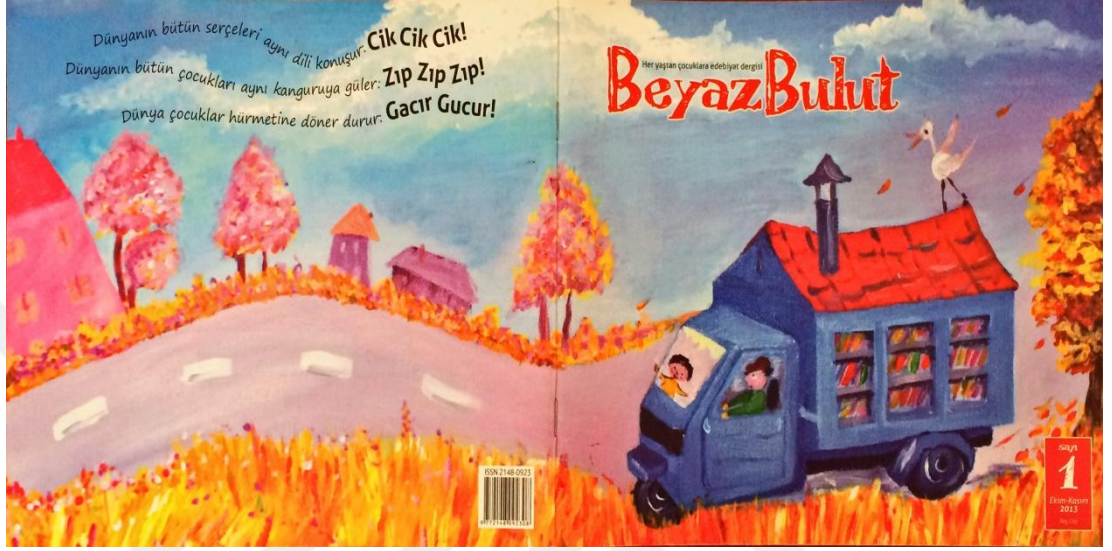
- YILMAZ, O. ve KILIÇ, B. S. (2015) İdealize Karakter Bağlamında Elif Şafak'ın Sakız Sardunya'sı. *II. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, s.143.
- UZUNER YURT, S. ve ŞİMŞEK, T. (2016). Sevim Ak'ın öykülerinin eğitsel değerleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 474-488.
- ZİVTÇİ, F. (2006). Çocuk Kitaplarında Kahramanın Yeri ve Önemi. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 245-248

EKLER

BeyazBulut Dergisinde incelenen eserlere ilişkin fotoğraflar:

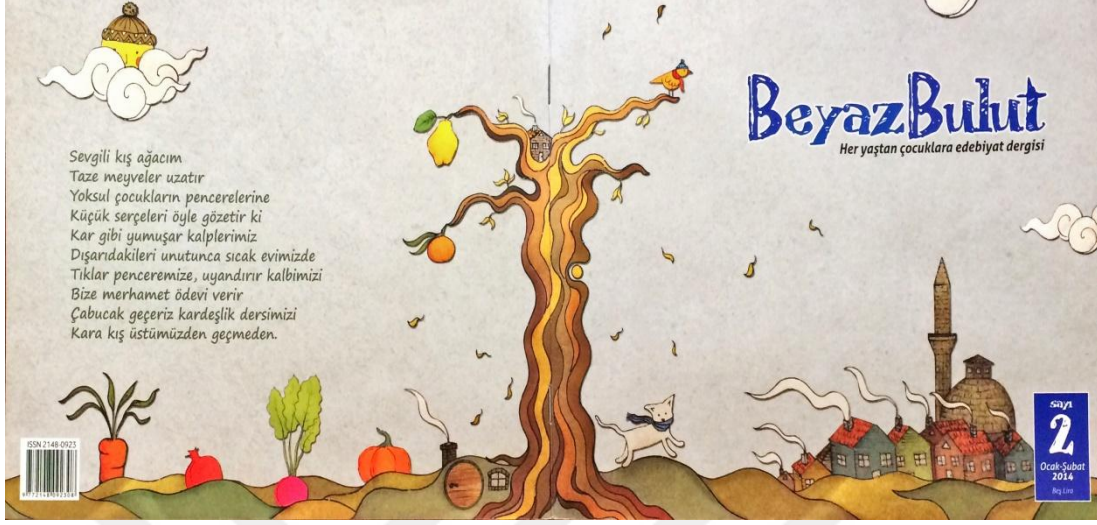
Fotoğraf 1: BeyazBulut Dergisi Ekim-Kasım 2013 Sayı 1 Dış Görünüşü

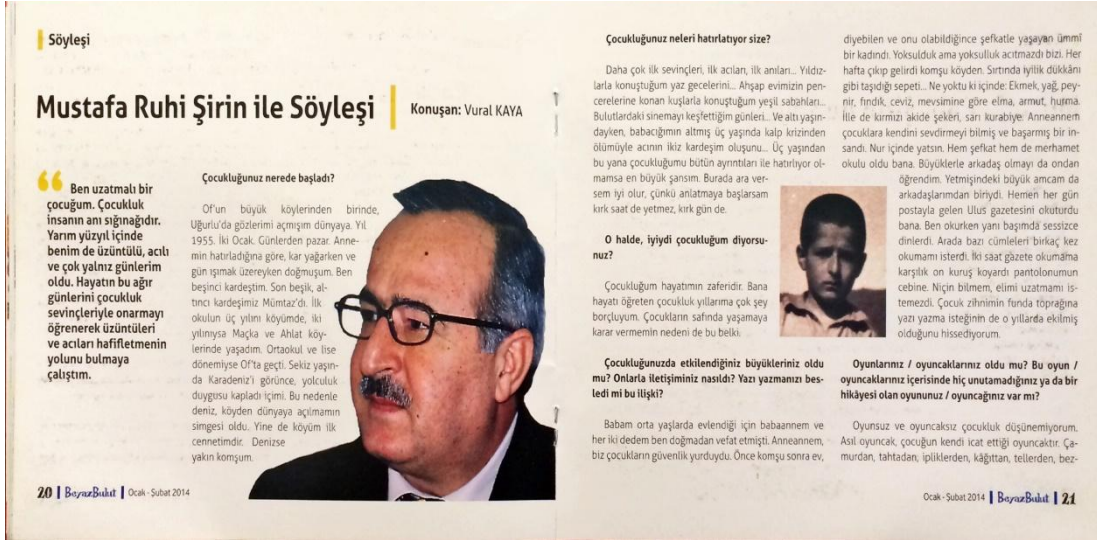
Fotoğraf 2: BeyazBulut Dergisi Ekim-Kasım 2013 Sayı 1, Hafızası Olan Adam Masalından

Fotoğraf 3: BeyazBulut Dergisi Ocak-Şubat 2014 Sayı 2 Dış Görünüşü

Fotoğraf 4: BeyazBulut Dergisi Ocak-Şubat 2014 Sayı 2, Söyleşi Bölümünden

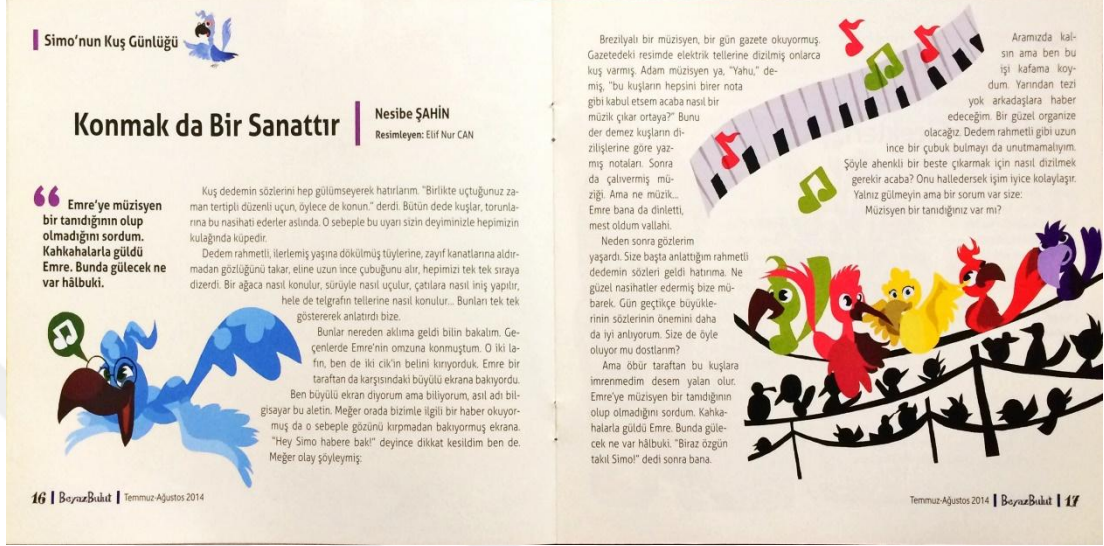
Fotoğraf 5: BeyazBulut Dergisi Mayıs-Haziran 2014 Sayı 4 Dış Görünüşü

Fotoğraf 6: BeyazBulut Dergisi Mayıs-Haziran 2014 Sayı 4, Şiir ve Tiyatro Bölümlerinden

Fotoğraf 7: BeyazBulut Dergisi Temmuz-Ağustos 2014 Sayı 5, Simo'nun Kuş Günlüğü Bölümünden

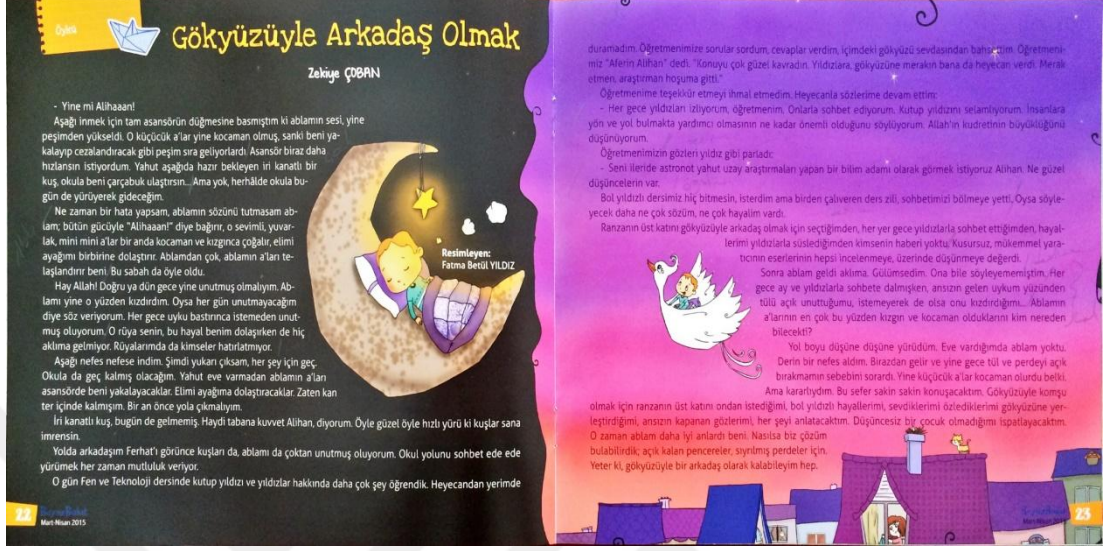
Fotoğraf 8: BeyazBulut Dergisi Eylül-Ekim 2014 Sayı 6, Haberler Bölümünden

Fotoğraf 11: BeyazBulut Dergisi Ocak-Şubat 2015 Sayı 8, Gökyüzüyle Arkadaş Olmak Masalı

Fotoğraf 12: BeyazBulut Dergisi Temmuz-Ağustos 2015 Sayı 11, Masal Bayramı Masalından

